

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI
TİYATRO PROGRAMI

GEORGE BÜCHNER'İN
“DANTON'UN ÖLÜMÜ” OYUNUNUN
İKTİDAR VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNDEN OKUNARAK
SAHNELENMESİ

YÜKSEK LİSANS ESER METNİ

Hazırlayan: Can Yılmaz (20116299)

Danışman: Prof. Dr. Merih TANGÜN

İstanbul 2019

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI
TİYATRO PROGRAMI

GEORGE BÜCHNER'İN
“DANTON'UN ÖLÜMÜ” OYUNUNUN
İKTİDAR VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNDEN OKUNARAK
SAHNELENMESİ

YÜKSEK LİSANS ESER METNİ

Hazırlayan: Can Yılmaz (20116299)

Danışman: Prof. Dr. Merih TANGÜN

İstanbul 2019

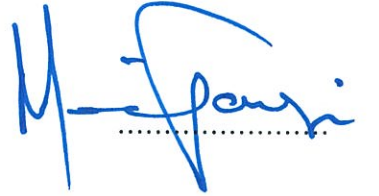
Can YILMAZ tarafından hazırlanan **GEORG BÜCHNER'İN DANTON'UN ÖLÜMÜ OYUNUNUN İKTİDAR VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNDEN OKUNARAK SAHNELENMESİ** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Eser Metni olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 25/09/2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Merih TANGÜN (Danışman)

Jüri Üyesi : Öğr. Gör. Dr. Ebru SOYUERDEN ARACI

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Kerem KARABOĞA (İstanbul Üni.)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ-----	I
ÖZET-----	III
SUMMARY-----	IV
RESİMLER LİSTESİ-----	V
GİRİŞ-----	1
1.BÖLÜM: FRANSIZ DEVRİMİ'NİN İKTİDAR VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	
1.1. İktidar ve Adalet Kavramlarının İncelenmesi-----	2
1.2. Fransız Devrimi-----	6
2.BÖLÜM: GEORGE BÜCHNER'İN SANAT YAŞAMI VE ESERLERİ	
2.1. George Büchner'in Sanat Yaşamı-----	11
2.2. George Büchner'in Eserleri-----	14
3.BÖLÜM: DANTON'UN ÖLÜMÜ OYUN METNİNİN ÇÖZÜMLENMESİ	
3.1. Danton'un Ölümü Oyununun Perde Bölümlemesine Göre İncelenmesi---	16
3.1.1. Danton'un Ölümü Oyununun Birinci Perdesinin İncelenmesi-----	17
3.1.2. Danton'un Ölümü Oyununun İkinci Perdesinin İncelenmesi-----	21
3.1.3. Danton'un Ölümü Oyununun Üçüncü Perdesinin İncelenmesi-----	24
3.1.4. Danton'un Ölümü Oyununun Dördüncü Perdesinin İncelenmesi---	25

3.2. Danton'un Ölümü Oyunundaki Oyun Kişilerinin İncelenmesi-----	27
3.2.1. Danton Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	27
3.2.2. Julie Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	32
3.2.3. Camille Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	33
3.2.4. Robespierre Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	36
3.2.5. Hermann Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	38
3.2.6. Saint Just Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi-----	38

4. BÖLÜM: DANTON'UN ÖLÜMÜ OYUNUNUN ESER METİN ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YORUMLANMASI

4.1. Danton'un Ölümü Oyununun Sahneleme Yorumu-----	42
4.2. Oyun Kişilerinin Yorumlanması-----	53
4.3. Danton'un Ölümü Oyununun Dekor Yorumu-----	57
4.4. Danton'un Ölümü Oyununun Kostüm Yorumu-----	59
4.5. Danton'un Ölümü Oyununun Makyaj Yorumu-----	61
4.6. Danton'un Ölümü Oyununun Işık Yorumu-----	62
4.7. Danton'un Ölümü Oyununun Müzik Yorumu-----	64
5.SONUÇ-----	66
6.KAYNAKLAR-----	67
7.ÖZGEÇMİŞ-----	68

EKLER

Ek 1- Danton'un Ölümü Oyun Metni

Ek 2- Danton'un Ölümü Oyun Metninin Sahnelenmek Üzere Budanmış Hali

ÖNSÖZ

Günümüz modern dünyasında adaleti sağlamak için iktidara gelenler, iktidarın gücünü halkın yararına kullanmak yerine iktidarlarını korumak adına kullanmaktadırlar. Söz konusu iktidar adalet ilişkisi sadece siyasal anlamda değil, bireysel ilişkilerde de içinden çıkılmaz bir kısır döngü haline gelmiştir. Büchner'in **Danton'un Ölümü** adlı eseri bu durumu ortaya koyan tiyatro eserleri içinde belki de en başarılı olanıdır denilebilir.

Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı eserinde, güç - iktidar – adalet kavramlarını ele alıp, eseri kaleme aldığı dönemin siyasal sorunlarını evrensel boyutta işlemiştir. Eser Metni çalışmama konu olarak **Danton'un Ölümü** adlı eseri seçmemin en önemli nedenlerinden biri günümüz koşullarına ve iktidar anlayışına ışık tutan bir despotizmi ele alıyor olmasıdır.

Çalışmanın yazılı kısmında ilk bölümde, iktidar adalet kavramlarını ve Fransız Devrimi'ni incelemeye çalışacağım. İkinci bölümde ise oyunu en iyi şekilde yorumlayabilmek adına George Büchner'in sanat yaşamını ve diğer yapıtları üzerinde duracağım. Üçüncü bölümde **Danton'un Ölümü** adlı oyunu perde bölümlenmesine göre inceleyip, oyun kişilerini tahlil edeceğim. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise eser metin çalışmama konu olan oyunu sahnelerken nasıl yorumladığımı yazılı olarak aktaracağım.

Bu çalışmamda bana destek olarak yol gösteren aynı zamanda bu tez çalışmasının danışmanlığını yapan hocam sayın Prof. Dr. Merih Tangün' e, okul dönemimde olsun profesyonel yaşantımda olsun emeklerini esirgemeyen ve Yüksek Lisans programına katılmamda ve bitirmemde emeği olan hocam sayın Prof. Zeliha Berksoy' a, okulda engin deneyimleriyle desteklerini esirgemeyen hem dönem hem de hoca arkadaşlarım Uğur Cabiroğlu, Emre Çakman'a,

sahneye konulan oyunda yardımlarını esirgemeyen değerli Danton' un Ölümü ekibine, verdiği fikirler ve desteklerle hep yanımda olan Sahne Tozu ekibine ve bu güne kadar her zaman yanımda olan yaptığım tüm deneyim ve gelişmelere destek veren canım aileme teşekkür etmeyi borç bilirim. İyi ki varsınız.

Mayıs 2019

Can YILMAZ

ÖZET

Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı eserini yazarken o dönem kendi içinde bulunduğu dönemden esinlenmiş ve oyunun baş kişisi olan Danton'u kendisiyle, Danton'un eşi rolündeki Julie'yi ise kendi nişanlısı Minna Jeagle ile eşlemiştir. Dolayısıyla da Büchner, söz konusu oyunu kaleme alırken hem kendi kişisel tarihine hem de yaşadığı dönemin tarihine ayna tutabilmiş bunu yaparken de oyun kişilerini evrensel boyutta ele almayı başarabilmiş önemli bir yazardır. Oyunun meselesi sadece Fransız Devrimi ve oyun kişilerinin tarihsel gerçekliği içine hapsolmemiş, her dönem geçerliliğini koruyacak iktidar – adalet ilişkisini açıkça gözler önüne sermiştir.

Çalışma kapsamı içerisinde oyunu ele alırken konuya hakim olabilmek adına, iktidar ve adalet kavramları, Fransız Devrim'i üzerine çalışılmış, bu çalışmalar ışığında oyun metni perde bölümlenmesi üzerinden incelenerek oyun kişileri tahsil edilmiş ve en son da eser metin sahneleme çalışması için yorumlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Devrim, iktidar, adalet, sömürü, şiddet, devrim iktidarı.

SUMMARY

While Büchner was writing his play Danton's Death, inspired by the period in which he was present. He matched the leading character of the play with himself and Danton's wife with his fiancée Minna Jeagle. Hence Büchner managed to reflect both his personal history and the history of the period in which he lived and as he did it he succeeded to approach the characters in a universal dimension.

The matter of the play was not only locked up within the French Revolution and the historical reality of the characters, but also clearly revealed the relationship between puissance and justice that would maintain its validity.

Within the scope of study in order to control the subject I've worked on the notions of puissance and justice, French Revolution and in the light of these studies the play text was analyzed, characters have withdrawn through the screen partitioning and finally the play has interpreted for the text staging work.

KEYWORDS: Revolution, puissance, justice, exploitation, violence, puissance of revolution

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa No

Resim 1:	Georges Jacques Danton-----	27
Resim 2:	Louise Sébastienne Danton-----	32
Resim 3:	Camille Desmoulis-----	34
Resim 4:	Maximilien de Robespierre-----	36
Resim 5:	Louis de Saint Just-----	39
Resim 6:	Genelev Sahnesi Marion, Danton, Lacroix, Philippeau-----	48
Resim 7:	Danton ve Robespierre-----	49
Resim 8:	Camille, Lucile-----	50
Resim 9:	Camille ve Danton-----	54
Resim 10:	Lacroix, Danton-----	55
Resim 11:	Hapishane Sahnesinden Bir Görsel-----	58
Resim 12:	Danton-----	60
Resim 13:	Robespierre-----	61
Resim 14:	Oyunun Işık Provasından Bir Görsel-----	63
Resim 15:	Oyunun Işık Provasından Başka Bir Görsel-----	64

GİRİŞ

Kısa bir ömre çok önemli eserler sığdırmış olan George Büchner'in bu eserleri halen geçerliliklerini korumaktadır. Çünkü Büchner, sanat eserlerini tarihsel olaylardan ve döneminin sorunlarından etkilenerek yazmış olsa da evrensel öze ulaşmayı başarabilmiştir. İktidar ve şiddet kavramları arasındaki ilişki maalesef ki sadece yazıldığı dönemin ya da bugünün değil tüm zamanların meselesi olmuştur. Büchner'in Danton'un Ölümü adlı oyununu eser metni çalışmada konu edinmemin en önemli nedeni de budur.

Bir eser metni çalışması olan bu çalışmanın amacı iktidar ve adalet kavramlarından yola çıkarak Büchner'in Fransız Devrimi'nin terör yılları olarak anılan döneminden hareketle yazdığı **Danton'un Ölümü** adlı eserini inceleyip yorumlayarak sahnelemektir.

Bu eser metni çalışmasında, oyun metnini en iyi şekilde ele alıp sahneye taşıyabilmek için öncesinde masa başı bir araştırma yapma yoluna başvurulmuştur. Bunun için öncelikle iktidar ve adalet kavramları incelenmiş, ardından da Fransız Devrimi'nin terör yılları olarak anılan dönemi üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Gerçekleştirilen tüm bu çalışmalar doğrultusunda da oyun metnini incelenip yorumlanarak sahneye taşınmıştır.

1. BÖLÜM

FRANSIZ DEVRİMİNİN

ADALET VE İKTİDAR KAVRAMLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

1.1. İktidar ve Adalet Kavramlarının İncelenmesi

Foucault, iktidar kavramını neredeyse tüm eserlerinde ele almıştır. Bu nedenle de iktidar kavramıyla ilgili bir araştırma yaparken Foucault'a değinmek neredeyse zaruridir. Foucault, iktidarın her yerde ve her şeyde olduğunu söyler. *“İktidar her yerededir; her şeyi kapsadığından değil, her yerden geldiğinden dolayı her yerededir¹.”* Foucault'a göre birey, iktidar tarafından yaratılmıştır. Çünkü birey, tüm yaşamını iktidarın normlarına göre şekillendirmek zorundadır ve doğal olarak da iktidara tabidir. İktidar kaynakları toplumsal hayatın kurallarını belirlediğinden, Foucault bireyin direkt olarak iktidarın etkisi altında olduğunu savunur. Bu nedenle de hem bireyi iktidar olgusundan hem de iktidarı bireyden bağımsız olarak ele almamış bu iki olguyu hep iç içe tartışmıştır. Foucault'a göre toplum adeta bir iktidarlar sarmalıdır.

“Toplumda, binlerce iktidar ilişkisi ve sonuç olarak güç ilişkileri, dolayısıyla küçük çatışmalar, bir anlamda mikro mücadeleler vardır. Bu küçük iktidar ilişkilerinin genellikle büyük devlet iktidarı tarafından ya da büyük sınıf tahakkümleri tarafından yukardan yönetildikleri, teşvik edildikleri doğru olsa da ters yönde bir sınıf tahakkümünün

---

¹ Michel FOUCAULT, *Cinselliğin Tarihi*, s. 72.

ya da bir devlet yapısının ancak tabanda bu küçük iktidar ilişkileri varsa iyi işleyebileceğini söylemek gerekir.²

Foucault, toplumdaki küçük çatışma ve mikro mücadeleler derken işveren / işçi, kadın / erkek, ebeveyn / çocuk ilişkileri gibi toplumsal yaşamın içinde var olan ilişkileri kast etmektedir. Kuşkusuz ki bu ilişkiler de kendi içinde bir iktidar mücadelesini barındırmaktadır. Bu nedenle iktidarı sadece devletle ilişkilendirmek doğru olmayacaksa da her türlü iktidar, devlet iktidarının etki alanına girmektedir.

Max Weber'den itibaren iktidar, yasal iktidar, işlevsel iktidar ve karizmatik iktidar olarak bölümlenmektedir. Yasal iktidar geleneksel iktidar alanına tabidir. Saygın bir iktidar alanı olan yasal iktidar tehlike içinde değildir ve kendini ispat etme ya da hesap verme gereksinimi yoktur. İşlevsel iktidar yasal sınırlarla varlık gösterirken karizmatik iktidar tamamen lidere bağımlıdır. Karizmatik iktidarda liderin gücü sınırlanabilir değildir. Çünkü karizmatik iktidar liderin halkın saygınlığını kazanması sonucu varlık gösterir. Bu güç, halkın saygınlığını kazanarak elde edilir ve liderin etki yetisine dayanır. Böylesi bir iktidarda lider, kutsallaştırılmış kahraman özelliklerini taşımaktadır³.

Tüm bu iktidar tanımlamalarından sonra, iktidarın hem kendine tabi olanı hem de kendini korumak gibi bir yükümlülüğü olduğu ve bundan dolayı kendi içinde bir mücadele dinamiği barındırdığı söylenebilir. Söz konusu mücadele dinamiği hem iktidarın kendi iktidarını sürdürebilme hem de kendine tabi olanı kontrol altında tutma mücadelesidir. Böylesi bir mücadelenin kuşkusuz ki en temel ihtiyacı güç olgusudur. İktidarlar bu gücü sistemin kurallarından ve bu kuralların içindeki adalet olgusundan alırlar. Foucault'a

² Michel FOUCAULT, **Cinselliğin Tarihi**, s. 176.

³ Roger CAÏLLOÏS, **Karizmatik İktidar**, Cogito, s.80.

göre iktidar nasıl her yerdeyse direniş de tıpkı onun gibi her yerdedir. Bu nedenle de iktidar varlığını sürdürebilmek için her daim güce ihtiyaç duyar. Ve iktidarlar ancak bu gücü yönetebildikleri sürece iktidarlarını devam ettirebilirler.

“İktidarı elinde bulunduranlar, tıpkı Luther zamanındaki papalar gibi eninde sonunda sıradan insanların çıkarlarına karşı açıkça vurdumduymaz hale gelirler.”⁴

Bertrand Russell'ın yukarıdaki söylemi iktidarın bir süre sonra halkı göz ardı etmeye başladığı fikrini açıkça destekler. İktidarın halk için varlık göstermesi gerekirken halka rağmen var olma çabasının ve halktan kopuşunun nedeni iktidarın adalet olgusundan uzaklaşmış olduğunun bir göstergesi olarak algılanabilir.

Adalet genel olarak, özgürlük ve eşitlik ilkelerini içinde barındıran bir kavramdır. Felsefe alanında da çokça tartışılan adalet kavramı, birçok düşünür ve teorisyenin tarafından ele alınmıştır. Epikür adalet için “Kötülü etmemek ve kötülük görmemek için yapılmış bir anlaşmadan başka bir şey değildir.” Derken Sokrates için adalet iyiyle kötüyü birbirinden ayırmak için gerekli olan bilgidir. Platon, adaletin kişilerin vatandaşlık görevlerini eksiksiz yerine getirmesiyle kendiliğinden sağlanabileceğini öne sürer. Platon'un bu yaklaşımı kuşkusuz ki devlet yararını gözetmektedir. Bu nedenle de Platon'un adalet tanımını totaliter bir anlayış içinde ele almak gerekecektir.

Adalet kavramının hukuk içi hukuk dışı, ekonomik, dinsel ve toplumsal olmak üzere birçok alanda farklı tanımlamaları vardır. Eser metin çalışmasının konu çerçevesi gereği toplumsal adalet kavramı ele alınacaktır. Toplumsal

---

⁴ Bertrand RUSSELL, **İktidar**, Çeviren: Göksel Zeybek, s.151.

adaletin varlığı, her bireyin eşit haklara sahip olması gerekliliğine dayanır⁵. Toplumsal adaletin varlığından söz edebilmek için, bir toplumda ayrıcalıklı grupların olmaması ve o toplumdaki tüm bireylere aynı hak ve özgürlüklerin tanınmış olması gerekir. Doğaldır ki, toplumsal değişimler adalet kavramının şekil değiştirmesine neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda devreye siyasal adalet girer. Siyasal adalet ise bir toplumu yönetenlerin sağlamakla mesul olduğu adalet demektir. Tarih boyunca toplumsal düzen değişikliklerinde siyasal adalet genellikle yasa koyucuların sahip olduğu siyasal düşünce lehinde gelişmiştir. Toplumsal düzen değişiklikleri adına yapılan halk ayaklanmaları, genel olarak haklı ya da haksız fark etmeksizin adalet arayışından kaynaklanmaktadır.

“Her başkaldırmada haksıza karşı bir tiksintiyle birlikte, insanın kendi benliğinin herhangi bir yanına tam ve birdenbire katılışı vardır. Böylece kendiliğinden bir değer yargısı sokar araya, ne kadar nedensiz olursa olsun, tehlikeler içinde sürdürür onu.”⁶

Devrim iktidarları, eski rejimin dayandığı inanç ve alışkanlıklardan kuşku duyar. Bu nedenle de halk yeni inançlarını empoze etmek zorundadır. Devrim iktidarı başarılı olduğunda bir süre sonra gelenekselleşecektir ancak devrimin nihai başarıyı sağlamasının uzun sürdüğü, güç savaşlarının zorlu geçtiği durumlarda devrim iktidarı sarsılacaktır. Bertrand Russell bu duruma örnek devrim iktidarlarını, sosyalizm ve Rus devrimi, ilk Hristiyanlık, reformasyon ve Fransız devrimi üzerinden örneklemiştir.

⁵ Anıl ÇEÇEN, **Adalet Kavramı**, s. 103.

⁶ Albert CAMUS, **Başkaldıran İnsan**, s.11.

1.2. Fransız Devrimi

İnsanlık tarihi, baskıcı iktidarlara ve bu iktidarlara karşı ortaya çıkan ayaklanmalarla doludur. Ayaklanmalar kimi zaman başarısız olmuşsa da kimi zaman başarıya ulaşmıştır. Yalnız göz önüne alınması gereken bir durum vardır ki o da çoğunlukla baskıcı yönetimlerin yerini devrim sonrasında yine baskıcı yönetimlerin almış olduğu gerçeğidir. Fransız devrimi de buna oldukça iyi bir örnektir. Öyle ki Fransa'da 1789 yılının temmuz ayında gerçekleşen halk ayaklanması sonucu Bastille'in zapt edilmesi ile başlayan toplumsal değişim ve bu değişimin sonucu olarak başa gelen devrim iktidarı en az karşı çıktığı yönetim kadar baskıcı bir tutum sergilemiştir. Marx devrimleri tarihin lokomotifini, ezilen ve sömürülen halkın bayramı olarak nitelemiştir. Halkın hak ve adalet mücadelesinin bir bayrama dönüşmesi kuşkusuz ki sadece ideal bir siyasal ortamın getirisi olabilecektir.

Eric Hobsbawm'ın devrimler çağı olarak adlandırdığı bir dönemde ortaya çıkan Fransız Devrimi, dönemin diğer ayaklanma ve devrimlerinden oldukça farklıdır.

“Fransız devrimi siyasal bir devrimdir, ama işleyiş ve görünüşüyle dinsel bir devrime benzemektedir. Bir din hareketinin bütün özelliklerini taşımaktadır; yalnız yabancı ülkelere yayılmakla kalmamış, oralara vaazlarla, propagandalarla götürülmüştür. Tutkuları en şiddetli siyasal devrimlerin o zamana kadar ulaştıramadıkları düzeylere çıkarmıştır.”⁷

---

⁷ Alexis De TOCQUEVILLE, **Eski Rejim ve Devrim**, Çev: Turhan Ilgaz

Fransız Devrimi, en başında tüm Avrupa için heyecan uyandırıcı olmuş ve çok ciddi şekilde destekçi bulmuştu. Yoksulluk, haksızlık ve adaletsizliğe karşı gelişmiş olan Fransız Devrimi birçok ülkenin desteğini almıştı. İngiltere, Rusya ve Almanya'dan çok önemli düşünür ve sanatçılar devrim mücadelesine katılmak için Paris'e gitmişlerdi. Amerika'nın kurucu babalarından biri olarak anılan Thomas Pain de Fransız Devrimini insan hakları adına savunmuştu. Ancak Fransız Devriminin Avrupa ve Amerika'da uyandırdığı bu coşku kısa sürmüştü. Çünkü Fransız devrimciler, çok şiddet yanlısı bir tutum sergilemekteydi. Bu şiddet yanlısı tutum nedeniyle sadece Amerika ve Avrupa'da değil Fransa'daki devrim taraftarlarının bile ateşi söndü.

On yedinci yüzyılda Avrupa'da papanın otoritesi zayıflamış, soylu sınıf toplum ve yönetim üzerindeki etkisini kaybetmeye başlamış, monarşi güçlenmiştir. Fransa'da ise Kral XIV. Louis döneminde kısmi monarşi mutlakiyete evrilmiştir. Ancak mutlakiyetin varlığı geleneksel idari yönetimle birlikte varlık sürdürmeye çalışıyordu. Bu da sistem içinde ciddi bir ikilik çıkmasına neden oluşturmuştu⁸.

1989 öncesi Fransa'nın yapısı üç katmandan oluşuyordu. Birinci katmanda rahipler, ikinci katmanda aristokratlar ve üçüncü katmanda da köylüler ve burjuvazi vardı. Fransa'daki vergi adaletsizliği en çok üçüncü katmandaki işçi ve köylüleri etkilemiş ve bu nedenle de işçilerle köylüler irili ufaklı ayaklanmışlardır. Ancak bu ayaklanmalar 1789 yılına kadar ciddiye alınmamış ve bir sonuç vermemiştir. Köylü ve işçinin mutlakiyet döneminde sürekli olarak sömürülüp ezilmesi ve ciddiye alınmamış olmaları 1789 yılındaki ayaklanmasının belki de en önemli nedenlerinden biri olarak kabul edilebilir.

---

⁸ Stephen LEE, **Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789**, Çev. Ertürk Demirel, s.17.

Kurucu Meclis 17 Haziran 1789'da açılmıştır. Halkın bundan cesaret almış olması, kralı tedirgin etmeye yetmiştir. Çünkü her zamankinden daha inançlı görünmektedir. Kral bu nedenle binlerce İsviçreli paralı askerden oluşan bir ordu kurmuştur ve bu orduyu da sarayın etrafına yerleştirmiştir. Kralın aldığı bu önlem onun çekincesinin ne kadar büyük olduğunu ortaya koymaktadır. 14 Temmuz'da beklenen olmuş ve halk ayaklanıp Invalides binasındaki silah deposunu basarak buradaki çok sayıdaki silaha el koymuştur⁹.

Ayaklanan halk, silah deposu baskınına gerçekleştirdikten hemen sonra Bastille zindanına yönelmiştir. Zindanın muhafız komutanı Launay isyancı halkı ateş açarak korkutabileceğini sanmışsa da bu gerçekleşmemiştir. Hatta çatışma esnasında bir ast subay bir de teğmen, askerleri ve silahları toplarıyla birlikte isyancı halkın tarafına geçmiştir. Böylece isyancı halkın eli daha da güçlenmiş hatta toplar isyancıların üzerinden çekilmiş zindanın kapılarına yönelmiştir. Bunun üzerine zindanın muhafız komutanı Launay teslim olmak zorunda kalmıştır. Bu teslimiyet anlaşması sırasında isyancılar tarafından her ne kadar Launay'ın canına bir zarar gelmeyeceği sözü verilmişse de hem Launay hem de üç subay ve bir tüccar isyancılar tarafından linç edilerek öldürülmüştür. Sonrasında ise başları kesilip, sopa ve mızrakların ucuna takılarak tüm şehirde ibret amaçlı gezdirilmiştir. Bastille'in isyancılar tarafından kazanıldığı haberi, çok kısa sürede yayılmıştır. Bu haber üzerine tüm Fransa ayaklanmış, Kral'ın otoritesi ve itibarı yerle bir olmuştur¹⁰.

Bastille'in isyancılar tarafından zapt edilmesinden sonra kral ülkesinden kaçarken yakalanmasına rağmen tahtından edilmemiştir. Halk baskısıyla Paris

---

⁹ Albert SOBOUL, **1789 Fransız İnkılabı Tarihi**, Çev. Şerif Hulusi, s. 149.

¹⁰ A.g.k., s. 149.

Belediyesi devrimci bir komüne dönüşmesi devrimi hızlandırmıştır. 1792 yılının ağustos ayında Ulusal Konvansiyon seçimi yapılmıştır. Ulusal Konvansiyon meclisi tarafından, 20 Eylül 1792'de devrim mahkemesi kurulmuş ve ertesi gün de Cumhuriyet ilan edilmiştir. Fransız Devriminin terörle eş tutulan kararlarının hepsi Robespierre'in ölümüne kadar bu mahkemece alınmıştır.

Kral XVI. Louis oy çokluğu sonucu alınan kararla 21 Ocak 1793'de idam edilmiştir. Kral XVI. Louis'in idamının ardından 24 Haziran 1793'de Robespierre Anayasa'sı yürürlüğe girmiştir.

Fransız Devriminin 1789'dan Robespierre'in giyotine gönderildiği 1794 tarihine kadar geçen beş yılı içinde çok radikal kararlar alınmış ve haddinden fazla kan dökülmüştür. Her devrim var olabilmek adına şiddete mecburdur ancak Fransız Devriminde bu beş yıl boyunca kan bir türlü durmamıştır. 17 Eylül'de kabul edilen şüpheliler kanunu, teröre varan uygulamalara hukuki zemin oluşturmuştur. Şüpheliler kanunu yani orijinal dilindeki adıyla Loi Des Suspects, kanun ilan edildiği andan itibaren şüpheli olduğu düşünülen herkesin tutuklanması gerektiğini ilan etmiştir. Şüpheli sayılacak kişiler ise çok geniş bir çerçeve içinde tanımlanmıştır. Bu çerçeveye göre, makbul yurttaş sertifikası alamamış olanlar, devrim karşıtı soylular, ülkeden kaçanlar, özgürlük düşmanları ve kamu görevinden uzaklaştırılmış herkes şüpheli sayılabilecekti. Bu şüphelileri ise hemen her mahallede kurulmuş olan gözlem komiteleri tutuklayabileceklerdi. Yasa içinde yapılan şüpheli tanımı o kadar geniş bir tanımdır ki eğer istenirse hemen herkesi bu tanım içine dahil etmek mümkün olabilecektir. Şüpheli kanunun ardından eylemler son bulmamış, 16 Ekim'de Kraliçe Marie Antoinette ondan iki hafta sonra ise yirmi bir Grondin lideri idam edilmiştir. Kasım ayı başında ise din yasaklanmış tüm kiliseler kapatılarak, yeni inanç sistemi olarak akıl dini diye bir din ilan edilmiştir. Tüm bunların ardından Robespierre şiddete son vermemiştir.

Danton ve Camille Desmoulins'in başında olduğu İlimliler gurubu artık şiddetin son bulması gerektiğini dile getirmiş, Robespierre'i suçlamışlardır. Robespierre okul döneminden beri arkadaşı olduğu, devrimin en başından beri birlikte hareket ettiği Desmoulins'in kendisini eleştirmesi üzerine harekete geçmiştir. Danton ve arkadaşları konvansiyonda kendilerini savunamadan giyotine yollanmışlardır. İdam alanına çıkarken "ancak suçlular titrer" demiştir. Danton ve arkadaşlarından sonra giyotinler çok daha hızlı işlemeye, cellatlar çok daha fazla çalışmaya başlamıştır.

"Saint Just'in deyimi ile 'Devrim donmuştu'. Artık herkes şiddetten bıkmış, daha barışçıl bir ortam özlemeye başlamıştı. İktisadi hayatı zabıta yöntemleriyle düzeltme çabaları da sonuç vermiyor, durum daha da kötüye gidiyordu. Paris Komünü fiyat artışı isteyen işçileri kabaca bastırmıştı.¹¹"

Robespierre'in şiddeti kesintisiz olarak devam ettirmesi, sandığı gibi devrimin yerini sağlamlaştırılmamış aksine devrim yanlılarını da devrimden soğutmuştur. "*Devrim yönetimi, tirenîye karşı özgürlüğün despotizmidir*¹²" diyen Robespierre, Danton'dan sadece üç buçuk ay sonra yani 27 Temmuz 1994'te Robespierre de giyotine yollanmıştır.

Fransız devrimi, hem insanlık adına yüce idealler ve adalet arayışı için yola çıkmış hem de sonrasında karşı çıktığı baskıcı düzenin bir başka versiyonu haline gelmiştir.

¹¹ Taner Timur, **Mutlak Monarşi ve Fransız Devrimi**, Yordam Kitap, İstanbul, s.326.

¹² A.g.k., s. 328.

2. BÖLÜM

GEORGE BÜCHNER'İN SANAT YAŞAMI VE ESERLERİ

2.1. George Büchner'in Sanat Yaşamı

17 Ekim 1813 yılında Almanya Darmstadt yakınındaki Goddelau'da dünyaya gelmiş olan George Büchner bir tıp doktoru ve oyun yazarıdır. Darmstadt Gymnasium'daki çalışmalarının ardından 1831 yılında Strasburg'da tıp çalışmalarına başlamıştır. George Büchner'in tıp doktoru olan babası, onun edebiyatla olan ilgisini onaylamamıştır. Çünkü tıp alanındaki kariyerine odaklanması gerektiğini düşünmüştür. Ancak George Büchner babasıyla aynı fikirde değildir. Büchner 1833 yılında Giessen Üniversitesi'ne geçerek tarih ve felsefe alanındaki çalışmalarını gerçekleştirmeye başlamıştır. 1834 yılında Minna Jaegle ile nişanlanmıştır. Minna Jaegle, George Büchner'in Strasburg'da evinde kaldığı rahibin kızıdır. Büchner'in Giessen'de olduğu dönemde siyasete olan ilgisi de artmıştır. George Büchner, dokuz aralık 1833 yılında arkadaşı August Stöcker'e bir mektup yazmıştır. Söz konusu mektuptan bir kesit aşağıdaki gibidir;

“İçinde olduğumuz siyasi durum beni delirtiyor. Aciz halk, büyük bir sabır göstererek sürünürken, soylular ve duklerin şaklabanlıkları bitmek bilmiyor. Ben de her akşam sokak fenerlerine yakarıyorum.”¹³

---

¹³ Ernst JOACHİM, **Rewolt Serlog**, s. 7.

George Büchner, bu sözleriyle düklere ve soylulara karşı bir isyan içinde olduğunu açıkça belirtmiştir. Bu artan siyasi eğiliminin ışığında 1834 yılında İnsan Hakları Derneği adında gizli bir dernek kurmuştur. Bu derneğin gizli amacı ise Hessen düküne karşı amaçlanan büyük çaplı bir devrim gerçekleştirmektir. Bu derneğin gizli amacının açığa çıkması çok uzun sürmez ve deşifre olan George Büchner Giessen'e geri dönmeye zorlanmıştır. Büchner, bu zaman diliminde, içinde olduğu dönemin en iddialı siyasal bildiri olan **Hessen'li Köy Postacısı** adlı bildiriye kaleme almıştır. Ancak bildiri daha halka ulaşmadan, Büchner'in bir arkadaşının evinde dönemin kolluk kuvvetleri tarafından ele geçirilmiştir.

Her an tutuklanma tehlikesiyle yüz yüze olan George Büchner, bu dönemde ilk oyunu olan **Danton'un Ölümü** adlı eserini kaleme almıştır. Daha sonrasında devrimlerin amaçlarından saptığını fark eden George Büchner, devrimin bu yüzünü anlattığı **Lenz** adlı romanını yazmaya başlamış ve aynı dönemde **Pietro Arentieno** adlı oyunu da kaleme almıştır. Ancak nişanlısı Minna Jaegle, söz konusu oyunu çirkin olarak nitelendirmiş ve oyunu ortadan kaldırmıştır.

1835 yılında Zürih Üniversite'si tarafından George Büchner'e doktora unvanı verilmiştir. Nihayet 1836 yılında ise George Büchner'e İsviçre'ye girebilme hakkı tanınmıştır. George Büchner bu vesileyle Zürih Üniversitesi'nde beyin ve sinir sistemi konularında anatomi dersleri vermeye başlamış, Zürih Üniversite'sinin öğretmen kadrosuna girmiştir.

George Büchner, Zürih Üniversitesi'nde öğretmenlik yaptığı bu yıllarda, **Leonce ile Lena** adlı komedi oyununu bitirmiş ve dünya tiyatro tarihi açısından oldukça önemli olan meşhur oyunu **Woyzeck**'i yazmaya başlamıştır. Ancak George Büchner, bilindiği üzere **Woyzeck** adlı oyununu nihayetlendirmeden

19 Şubat 1934 tarihinde yani henüz yirmi dört yaşındayken vefat etmiştir. Vefat nedeni ise o yıllarda çok yaygın olan tifo hastalığına kapılması olmuştur.

George Büchner, çok erken bir yaşta vefat etmiş, çok kısa bir dönem yaşamış olmasına rağmen dünya tiyatro tarihinin belki de en çok bilinen yazarlarından biri olmayı başarmıştır. Çünkü kısa ömründe, çok değerli ve yenilikçi eserlere imza atabilmiş, döneminin ötesine geçmeyi başarabilmiş bir yazar olmuştur. George Büchner, çağının çok ilerisinde bir sanatçı olmuştur. O döneminin dini, felsefi ya da edebi kalıplarına ayak uydurmaya çalışmamıştır. Kuşkusuz ki yaşadığı dönemin karışık siyasi ortamından etkilenmiş ve bu nedenle toplumsal düzenin değişmesinden yana bir tutum sergilemiştir. Zaten Giessen’de olduğu dönemde İnsan Hakları Derneği adında gizli bir dernek kurmuş olması da bunun en büyük kanıtıdır. George Büchner toplumsal düzenin değişmesini sadece fikri olarak savunmamış, bunun için siyasi bir platformda boy da göstermiştir.

George Büchner, her ne kadar siyasi olarak bir tavır ve duruş sergilemiş olsa da döneminin dini, felsefi ve edebi normlarından soyutlanarak, sanat eserlerini kendi dünyasına göre var etmeyi başarmıştır. Büchner, kendi bilincinde yepyeni bir dünya inşa etmiş ve sanat eserlerini de bu dünyanın felsefi ve edebi normlarına göre var etmiştir. Büchner’in sanatını özgün ve benzersiz kılan da tam olarak bu tutumu olmuştur.

George Büchner, sanat eserlerini var ederken her ne kadar döneminin kalıplarının dışında kalsa, kendini soyutlamış olsa da onu halktan kopuk ve bağımsız düşünmek mümkün değildir. Çünkü o halka inanan bir yazardır. Onun yok saydığı halk değil soylu ve burjuva kesimdir.

2.2. George Büchner'in Eserleri

George Büchner'n kısa yaşamı boyunca kaleme aldığı tiyatro eserleri **Danton'un Ölümü**, **Leonce İle Lena** ve bitirmeden vefat ettiği **Woyzeck** adlı oyunlarıdır. Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı eserini kaleme aldıktan sonra bir de **Pietro Arentieno** adlı bir tiyatro oyunu kaleme almışsa da bu oyun nişanlısı Minna Jaegla tarafından güzel bulunmadığı için yok edilmiştir. Dolayısıyla Büchner'den geriye biri tamamlanıp nihayete erdirilememiş olmak üzere üç adet tiyatro oyunu kalmıştır.

George Büchner, 1834 yılında ilk oyunu olan **Danton'un Ölümü** adlı eserini kaleme alırken kendi içinde bulunduğu durumdan etkilenmiştir. Öyle ki, kendini Danton oyun kişisi ile çok sevdiği nişanlısı Minna Jaegle'yi ise Danton'un karısı Jülie ile eşlemiştir. Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı oyunuyla, insanlığa küskünlüğünü ve inancını nasıl kaybettiğini işlemiştir.

Büchner **Leonce İle Lena** adlı oyununu ise, Clemeno Brentano'nun Commedia Dell'arte türündeki **Ponce De Leon** adlı oyunundaki gibi kurmak istemiştir. Bilindiği üzere ustalığın komedyası olan Commedia Dell'arte tekniğinde, oyunlar kalıplaşmış, herkesçe bilinen oyun kişileryle kurulmaktadır. **Ponce De Leon** adlı oyun baba, kız, aşk üçgeni içinde ilerleyen bir oyundur. Büchner'in **Leonce İle Lena** adlı oyunu aksiyon kurulumu açısından Commedia Dell'arte oyunlarına benzemektedir. Ancak söz konusu oyun, yüzeysellikten uzak oluşu ile Commedia Dell'arte oyunlarından ayrılmaktadır.

Büchner'in **Woyzeck** adlı oyunu ise oyun kişi Woyzeck'in belli bir aksiyon dizisi içinde bir amaca yönelik olmayan aksiyon çizelgesinden dolayı dönemin tiyatro anlayışının tamamen dışında kalan bir oyundur. Büchner'in

diğer iki oyununa ve **Lenz** adlı romanının aksine **Woyzeck** oyunu, birbirinde bağımsız epizotlarla ilerlemektedir ancak dikkatle incelendiğinde epizotların aslında çok da bağımsız olmadığı net bir şekilde anlaşılabilir. **Woyzeck** adlı oyun, Büchner'in yazdığı beş epizottan oluşmuştur ancak tiyatro araştırmacıları, bu epizotların dizilimi hakkında tek bir ortak yargıya varamamıştır.

3. BÖLÜM

DANTON'UN ÖLÜMÜ OYUN METNİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

3.1. Danton'un Ölümü Adlı Oyun Metninin Sahne Bölümlemesine Göre İncelemesi

George Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı eserini, yazdığı bir bildiri ve kurduğu gizli bir dernek yüzünden her an tutuklanmayı bekleyerek geçirdiği bir dönemde kaleme almıştır. Ve bu dönemde yaşadığı huzursuz ruh halini de yazdığı oyuna direkt olarak yansıtmıştır. Oyun kişilerinden Danton'u kendiyile, Danton'un karısı Jülie'yi ise çok sevdiği nişanlısı Minna Jeagle ile özdeşleştirmiştir. Nişanlısı Minna Jeagle'ya duyduğu aşk da oyunda çok net bir şekilde hissedilmektedir. Büchner, Danton'un giyotinde nihayetlenen yaşamını kendi kaderiyle eşleştirmiştir. Çünkü Danton kendi sonunu kendi getirmiş bu nedenle de Fransız Devrimi içerisinde kahraman ilan edilmeyen tek kişi olmuştur. Danton'un zaafı vardır ve bu nedenle kutsallaştırılmış kahraman olgusuna hiç uyum sağlamaz.

Danton'un Ölümü adlı oyun bazı kaynaklarca ilk belgesel oyun olarak nitelendirilmektedir. Ancak oyun her ne kadar dönemini yansıtmış, bazı belgelerden ve tarihsel kişilerden faydalanmış olsa da metnin kurmaca yanı hayli fazla olduğundan, söz konusu oyun için direkt olarak belgesel oyun demek pek de doğru olmayacaktır. Ayrıca oyundaki oyun kişileri Büchner'in şahsi bakış açısı ve fikrine göre yorumlanıp kaleme alınmış olduğundan **Danton'un Ölümü** adlı oyuna tarihsel oyun demek daha doğru olacaktır. Yine de Büchner'in bu oyunu yazarken içinde bulunduğu dönemin sorunlarından hareket etmiş olması ve kendi fikri/siyasi duruşunu oyuna yansıtmış olması ve belgelere dayanarak yazılmış bir oyun olması nedeniyle **Danton'un Ölümü**

adlı oyunu direkt olarak belgesel ya da tarihsel oyun olarak sınıflandırmak doğru değildir. Tiyatro metinlerinin sınıflandırılmasına dair çalışmalar incelendiğinde açıkça görülür ki, belgesel tiyatrunun sınırları çok net bir şekilde çizilememiştir. Çünkü belgesel tiyatro olarak adlandırılan oyun metinlerinde ortak özellikler gözlemlenmemektedir.

Danton'un Ölümü, şiirsel bir dil ve dokuyla örülmüş bir oyundur. Oyundaki tüm sahneler kendi içinde şiirsel bir estetik barındırır. Diyalogların tamamında şiirsel bir etki, şairene bir ahenk barındıran oyun dört perdeden oluşmaktadır.

3.1.1. Danton'un Ölümü Oyununun Birinci Perdesinin İncelenmesi

Oyunun birinci perdesi, bir oyun salonunda açılır. Herault ve Sechelles oyun masasında oyun oynarken, Danton ve Julie onların biraz ilerisinde oturmuş konuşmaktadırlar. Danton, Julie'nin ayaklarının dibinde oturmaktadır. Danton'un Julie'nin ayaklarının dibinde oturması, onun Julie'ye değer verdiği ve saygı duyduğu şeklinde yorumlanabilir. Oyunun ilk sahnesi, Danton'un Julie'ye olan aşkını ve insanların sahiciliği hakkındaki fikirlerinin somutlamasıyla başlar. Büchner'in oyunun açılışı için böyle bir sahne seçmiş oluşunu, onun seyirciye ilk andan itibaren Danton'un iç dünyasını, insani zaafalarını göstermek istediği varsayımı yapılabilir. Danton daha ilk sahneden seyirciye ölümle ilgili fikrini ulaştırır.

“DANTON- Yok, dinle! İnsanın mezarda durgunluğa kavuştuğu, mezarla durgunluğun aynı şey olduğu söylenir. Bu böyleyse ben de şurada senin kucağında topağın altında yatıyor sayılırım. Yumuşacık bir mezarsın sen;

*dudakların ölüm çanları, sesin mezar sesleri, göğsün mezar tümseği, kalbinse, tabutum.*¹⁴

Danton bu sözleri aracılığıyla mezar imgesini kullanarak ölümü nitelmiştir aslında. Danton hem ölümü karısına benzeterek hem de ölümden durgunluğun huzuru olduğunu işaret ederek, bir çeşit güzelleme yapmıştır. Oyunun ilk sahnesinden Danton'un mezar ve ölümle ilişkin yaptığı bu güzelleme, Danton'un, oyunun sonundaki ölüm tercihinin nedenini seyirciye en baştan göstermiş olur Büchner.

Danton'un mezar, ölüm hakkındaki düşüncelerinin seyirciye yansıtılmasının ardından ise Philippeau'nun "*Bugün yirmi kurbanın daha başı kesildi*" cümlesi aracılığı ile devrim ne kadar kanlı bir şekilde devam ettiği bilgisi seyirciye direkt olarak ulaştırılmış olur.

*"HERAULT- Devrim yeni bir örgütlenme evresine gelmiş bulunuyor. Artık devrim durmalı, cumhuriyet başlamalı. Anayasamızda hak görevin, kişilik erdemini, haklı savunma cezanın yerini almalı. Herkese saygı gösterilmeli, herkes kendi kişiliğinin sözünü geçirebilmeli. İster akıllı ister akılsız; ister bilgili ister bilgisiz; ister iyi ister kötü olsun, devlet buna karışmamalı.*¹⁵

Herault'un yukarıdaki sözlerinden açıkça anlaşılıyor ki devrim amacından sapmış, despotik ve faşizan bir yola girmiştir.

İlk perdenin bir sonraki sahnesinde halktan bir insan olan Simon karısıyla kavga eder. Bu sahnede Simon'un kızının ailesine fahişelik yaparak

¹⁴ George BÜCHNER, **Danton'un Ölümü**, Çev: Aziz Çalışlar, s. 46.

¹⁵ A.g.k., s. 46.

baktığı anlaşılmaktadır. Simon bu kavga esnasında sarhoştur. Büchner sahneyi öyle kurmuş, diyalogları öyle dizmiştir ki sahnede antipatik ve kötü görünen sarhoş Simon iken, sempatik bir intiba bırakan Simon'un fahişelik yapan kızıdır. Çünkü Büchner'e göre fahişelik eden değil, onu buna yapmaya mecbur bırakan toplum suçludur. Bunu da sahne içindeki diyaloglarla net bir şekilde aktarmıştır.

“KADIN- O beyefendiler, pantolonlarını kızının odasında çıkarmayacak olsalar, senin de kışına giyecek şeyin olmaz!”¹⁶

Simon'un karısının bu sözleri, kızının fahişelik yapmasının toplumsal eşitsizlikten kaynaklandığını açıkça ortaya koyar.

“BİRİNCİ YURTTAŞ- Evet bir bıçak, ama zavallı orospu bir kız için değil. Onun ne günahı var? Ona el açtırıp orospuluk yaptıran şey açlık. Aslında karılarımızın kızlarımızın etlerini satın alanları bıçaklamak gerek. Halkın kızına orospuluk ettirenin vay haline!”¹⁷

Büchner'in Birinci Yurttaş'ın ağzından ettirdiği bu laflar, kuşkusuz ki yazarın kendi düşüncelerini açıkça ortaya koymaktadır. Büchner, fahişeliği toplumsal düzensizliğin bireylere olan etkilerinden biri olarak görmektedir. Bu nedenle de sahnede antipatik görünen Simon'un karısı ya da kızı değil, kendisidir. Sahne sonunda da Simon yine karısına sarılıp ona söylediği kötü sözler için utancından yerin dibine gireceğini dile getirir ve açıkça “erdemli eşim benim” der.

¹⁶ Bkz (14) BÜCHNER, s. 50.

¹⁷ A.g.k., s. 52.

İlk perdenin bir sonraki sahnesi ise Jakobenler Kulübünde geçer. Bu sahnede Robespierre'nin ilk kez görüldüğü sahnedir. Adalet ve Cumhuriyet hakkında uzun bir konuşma yapar. Bu konuşma ise şiddet içerikli bir konuşmadır. Yine de Robespierre sahneye girip söz istediği andan itibaren hemen ona söz verilir ve şiddet içerikli baskıcı konuşması alkışlarla sonlanır. Büchner, Robespierre oyun kişisi üzerinden kutsallaştırılmış kahraman olgusunu açıkça gözler önüne serer.

Bir sonraki sahnede ise Lacroix tarafından devrimin kana bulandığı açıkça vurgulanır.

“LACROIX- (...) Giyotinin soğumaması gerekiyor yoksa birkaç derece soğudu mu Kamu Esenlik Komitesi'ne de yatağı yorganı Devrim Alanı'na sermek düşer.¹⁸”

Lacroix'in bu sözlerinden anlaşılıyor ki toplum yararına başlayan devrim süreci artık toplum yararını değil kendi süreğenliğini gözetiyor ve komitenin selameti adına hareket ediyordur.

Bu sahnenin ardından gelen sahnede ise Danton'un bir fahişeye olan diyaloglarına şahit olunur. Danton birçok insan gibi düşkünlükleri, zaafı olan bir insandır. Danton, Robespierre gibi kutsallaştırılmış bir devrim kahramanı değildir. Lacroix, Danton'a Robespierre'in onları keyfeden düşük ahlaklı insanlar yerine koyduğunu söyler. Danton, Robespierre'in düşüncelerini bu sahnede öğrenir ve bir sonraki sahnede Robespierre ile Danton'u karşılıklı görürüz. Danton Robespierre'e düşüncelerini açıkça söyler.

---

¹⁸ Bkz (14) BÜCHNER, s. 52.

*“DANTON- Kendini savunmanın bittiği yerde adam öldürme başlar. Bizi daha uzun uzun adam öldürmek zorunda bırakacak bir neden kalmadığını düşünüyorum.
19”*

Danton’un yukarıdaki sözleri açıkça adam öldürmeye devam eden ve edecek olan Robespierre’i katillikle suçlamaktır. Robespierre ise Danton’u erdemi hiçe saymakla suçlar. Danton’un sahneden çıkışının ardından St. Just Robespierre’in yanına gelir ve birinci perdenin son sahnesi olan bu sahnede Danton ve arkadaşlarının başlarının alınmasına karar verilir. Bu kararın ardından ise Robespierre açıkça *“Hepsi uzaklaşıyor benden, her yer çorak, her şey boş, yapayalnızım”* diyerek içten içe üzüntü duyduğunu dile getirir ama hissiyatı oyun boyunca asla bir başkasının yanında dillendirmeyecektir.

3.1.2. Danton’un Ölümü Oyununun İkinci Perdesinin İncelenmesi

Oyunun ikinci perdesi, bir odadaki Danton, Camille, Lacroix, Paris ve Philippeau arasındaki konuşmayla açılır. Bu konuşmanın konusu ise Robespierre’in aldığı yargılama kararıyla ilgilidir. Danton kaçacak mıdır yoksa kaçmayacak mıdır?

“DANTON- Haydi her şey çözümlendi diyelim, başkalarını giyotine göndermektense ben kendim giderim daha iyi.”²⁰

Danton’un bu sözleri, onun devrimin geldiği noktadan, akıttığı kandan ve uyguladığı baskıdan aslında ne kadar şikayetçi olduğunu açıkça göstermektedir. Danton, Robespierre’ gibi devrim uğruna daha fazla insan

¹⁹ Bkz (14) BÜCHNER, s. 64.

²⁰ A.g.k., s. 71.

öldürmektense kendi ölmeyi tercih etmektedir. Robespierre'in en yüce özelliği olarak dile getirdiği erdem bu durumda Danton'da mı daha çok mevcuttur yoksa gerçekten de Robespierre'de mi? Büchner bu sorunun cevabını net bir şekilde diyaloga dökmemiş olsa da aslında kurduğu sahneler ve oyun kişilerinin tavırlarına bakıldığında cevap net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

İkinci perdenin ikinci sahnesinde bir gezinti yeri olarak adlandırılmış yerde Simon ve halktan kimseler vardır. Bu insanlardan biri de dilencidir. Büchner, ilk perdenin ikinci sahnesinde nasıl fahişeyi nasıl konumlandırmışsa bu sahnede de dilenciye aynı şekilde konumlandırmıştır. Oldukça sağlıklı görüldüğü halde çalışmayıp dilenen kişiyi sempatik bir yere konumlandırmıştır.

“DİLENCİ- Bayım, siz bu üstünüzdeki ceketı nereden buldunuz?”

İKİNCİ BAY- Çalışarak aldım, çalışarak! Sen de alabilirsin. Gel ben sana bir iş bulayım. Adresim...

DİLENCİ- Bayım, niye çalıştınız peki?”

İKİNCİ BAY- Bu ceketı almak için sersem.

DİLENCİ- Bir şeyden keyif almak için kendinizi dara zora sokmuşsunuz; çünkü böyle bir ceket keyif işi ama bir paçavra da aynı işi görür.²¹”

Yukarıdaki diyaloglarda görüldüğü üzere, Büchner, dilenciye, yaygın bir şekilde görüldüğü gibi başkasının emeği üzerinden yaşam süren tembel kişi olarak nitelememiş, onu bir felsefesi olan kişi olarak tasvir etmiştir. Yani keyif sürmek, gerekenden fazlasına sahip olmak için çalışmamayı tercih eden bir adam olarak tasvir etmiştir. Büchner'in oyununda dilenciye bu şekilde bu şekilde kullanmış olmasında ilk perdedeki fahişe sahnesinde olduğu gibi

²¹ Bkz (14) BÜCHNER, s. 71.

insanların toplumsal düzensizlikler sonucu mecbur kaldıkları işlerden onları değil toplumu sorumlu tutan yaklaşımının etkisi mevcuttur.

İkinci perdenin bir sonraki sahnesinde ise Danton Kamu esenlik Komitesi'nin hakkındaki tutuklama kararını öğrenir. Daha önce bu ihtimalden bahsedildiğinde kendinin tutuklamaya cesaret edemeyeceklerini düşünmüştü oysa. Danton'un haberi aldıktan sonra gidişinin ardından Lucile de Camille için endişelenmeye başlar. Ancak Camille de tıpkı Danton gibi bunu kendine konduramaz ve karısı Lucile'e böyle bir şeyin olmayacağını söyler. Ancak Lucile Camille için endişelenmeye devam edecektir.

Bir sonraki sahnede Danton'u kırılık bir alanda tek başına yürümektedir. Danton bu sahnedeki monoloğunda, ölümlü bellek yitimini eşler. Danton bu monoloğun içinde yer yer ölüm adına endişeye kapılacak olsa da sahne sonunda yine kimsenin onu öldürmeye cesaret edemeyeceği kanısına varır. Ama bu kanı kendini kandırmak için varılmış bir kanı gibi temelsizdir.

İkinci perdenin bir sonraki sahnesi ise karısı Julie ile bir gece vakti evindeki sohbetinden ibarettir. Sahne başında Danton kendi kendine konuşurken kısa bir süre sonra Julie gelir ve onun sayıklamalarının evin her yerinden duyulduğunu söyler. Ama Danton inlemediğini olsa olsa kendi kendine kısık sesle konuşmuş olabileceğini söyler. Danton'un tavırları nedeniyle endişelenen Julie, tanrıya Danton'un aklını koruması için yalvarır. Ancak Danton'un akli çokça yerindedir. Karısı Julie'ye içini döken Danton, biraz sakinler ve uyumaya gider. Bir sonraki sahnede ise milis askerlerinin Danton'un evine girdikleri görülür.

Ulusal Konvansiyon meclisindeki sahnede ise Legendre söz alarak Danton'a bir ayrıcalık tanınmasını, kararın geri alınıp, Danton'un önceki

hizmetleri göz önüne alınarak üstündeki suçlamanın geri çekilmesini ister. Konuşmayı dinleyenler önce Legendre'nin konuşmasının coşkusuyla onu destekleseler de daha sonra Robespierre'in söze girmesinin ardından herkes onun tarafına geçmiştir. Dinleyiciler her duydukları güzel söze destek oluyor gibi bir o tarafa bir diğer tarafa alkış tutmuş olsalar da Robespierre'in gördüğü kabulden dolayı sonunda herkes onu desteklemiştir. Oyunun ikinci perdesi bu şekilde bitmiştir.

3.1.3. Danton'un Ölümü Oyununun Üçüncü Perdesinin İncelenmesi

Üçüncü perdenin ilk sahnesi mahkumlarla dolu bir salonda başlar. Mahkumlar kendi aralarında tanrının varlığı ve yokluğu üzerine sohbet ediyorlarken Danton, Lacroix, Camille Philippeau mahkumların yanına içeri girerler. Onlardan önce içeride olan Herculot koşup Danton'a sarılır. Mahkumlar Danton ve arkadaşlarının çevresini sarınca Danton kendisinin de tıpkı onlar gibi ülkesi adına iyi olduğuna inandığı şeyi yaptığını söyler ve aralarında bir fark olmadığını vurgular. Danton ve arkadaşları mahkûm edilmişken, bir sonraki sahnede Devrim mahkemesi başkanı Hermann Danton'un cezasının daha mahkeme görülmeden kesinleşmesi için onu yargılayacak kişileri en acımasız olanlardan oluşturacak şekilde seçeceğini açıkça söyler.

Devrim mahkemesine çıkan Danton, gözü pek bir şekilde savunmasını yapar. Kendisini suçlayan komiteyi mahkemeye çağırır. Ancak komite karşısında yanıt vereceğini söyler. Danton'un konuşması öyle ateşleyicidir ki dinleyiciler tarafından alkış tutulmaya başlanır ve Hermann oturuma ara verir.

Danton, tutuklama kararını öğrendiğinden bir kendini ifade etmek için ilk kez böyle bir çaba göstermiştir.

Devrim mahkemesine yeniden çıkan Danton aynı ateşli tavrını sürdürür ve dinleyicileri yeniden heyecanlandırmayı başarır. Adalet sarayının önünde bekleyen halk da Danton'u desteklemektedir ancak içlerinden biri Danton haindir diyen kişinin Robespierre olduğunu hatırlatır hatırlatmaz halk "Yaşasın Robespierre, kahrolsun Danton" diye bağırmaya başlamıştır. Yani Robespierre'in adı geçtiği andan itibaren halk hiçbir şeyi sorgulamadan ona bir mesihmiş gibi biat etmektedir.

3.1.4. Danton'un Ölümü Oyununun Dördüncü Perdesinin İncelenmesi

Oyunun son perdesi olan dördüncü perdesi Julie'nin saçından bir tutamı bir çocukla birlikte Danton'a yollamasıyla açılır. Bu sahnenin ardından ertesi gün ölüme gidecek olan Danton, Herault, Camille ve Lacroix'in ufacık bir hücrede sıkış tepiş yattıkları sahne başlar.

"LACROIX- Bir şey değil, insanın saçları uzuyor; tırnakları da; utanç verici bir durum.

HERAULT- Biraz dikkat edin, aksırıklarınızdan yüzüm kum içinde kaldı.

(...)

HERAULT- Sizi hala böcekler kemiriyor olmasın.

HERAULT- Ah şu kurtlardan bir kurtulabilsem.²²

Yukarıdaki diyaloglardan anlaşıldığı üzere oldukça kötü durumdadırlar. Ertesi gün öleceklerini bilerek uyumaya çalıştıkları bu gece Camille karısı Lucile için kaygılanmaktadır. Danton'da konuşmalarında Julie'den bahseder. Yalnız gitmeyeceği için ona teşekkür eder. Camille ise bir kabus görmektedir.

Bir sonraki sahnede, Danton ve arkadaşlarını giyotinle idam edilecekleri devrim alanına götürmek için arabacılar gelir ve Conciergerie'nin önünde beklerler. Bu esnada Lucile de gelmiştir. Mahkumların pencerelerinin önünde Camille'e seslenerek şarkı söylemeye başlar. Çıldırılmış gibidir. En sonunda koşarak sahneden çıkar. Camille ise pencerenin ardından ona seslenmektedir.

Julie ise zehir içerek intihar eder. Danton'u öyle seviyordur ki onunla beraber ölmek, Julie için onunla aynı yatağa girmekle aynı şeydir. Julie'nin ölümünden sonra gelen sahne ise Danton ve arkadaşlarının devrim alanına geldiği sahnedir. Danton ve arkadaşları arabalarla idam edilmeye getirildiklerinde Camille, arabacıya para vererek servise yani idama kendisinden başlanmasını ister.

Giyotinin önüne geldiklerinde Herault Danton'u kucaklamak ister ama Cellat izin vermez. Danton cellata dönüp "*Ölüm kadar da mı acıman yok senin*" diyerek cellatın ne kadar acımasız olduğunu açıkça dile getirmiştir. Danton'un sözleri, onun arkadaşlarıyla birlikte idam edildiği bu sahnenin de son sözleridir. İdam edildikleri an gösterilmez. Lucile bir sokakta yürürken idamın seyrinden dönen halktan insanlarla karşılaşır ve konuşmalarını duyunca neler olduğunu anlar. Camille'e seslenerek devrim alanına doğru gider. Bir sonraki sahnede

²² Bkz (14) BÜCHNER, s. 71.

Lucile'i devrim alanındadır. -Cellatlar toparlanıp gidince giyotinlerin yanına ilişip şarkı söylemeye başlar. Halktan biri onu fark ettiğinde ise son derece kararlı bir şekilde “Yaşasın kral!” diye bağırır. Bu da Lucile'in intihar etme şeklidir. Devriyelerin gelip Lucile'i götürmesiyle oyun sonlanır.

3.2 Danton'un Ölümü Oyunundaki Oyun Kişilerinin İncelenmesi

Bilindiği üzere Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı oyunu yazarken gerçek kişilerden etkilenmiş ve oyunu her ne kadar kurmaca bir estetikle yazmış olsa da gerçek kişilerden esinlenerek yazmıştır. Bu bölümde, oyun kişileri genel olarak **Danton'un Ölümü** adlı oyununda Büchner'in yazdığı çerçeve içerinde incelenecektir.

3.2.1. Danton Adlı Oyun Kişinin İncelenmesi

Büchner, Danton oyun kişisini, gerçek hayattaki Georges Jacques Danton isimli, Fransız Devrimi'nin en önemli kişiliklerinden biri olan avukat ve politikacıdan yola çıkarak yazmıştır. Jakobenler kulübünde yer alan Georges Jacques Danton, kralın idamı için evet oyu kullanmış ve Robespierre ile de yine Jakobenler kulübüdeyken tanışmıştır. Ancak sonrasında Robespierre'in elde ettiği gücü acımasızca kullanmasına “bu kadar terör fazla” diyerek ona karşı çıkmıştır. Robespierre ise devrim arkadaşı Georges Jacques Danton'u giyotine yollamıştır.

Resim 1: Georges Jacques Danton

<https://www.tarihtebugun.org/13616-5-nisan-1794-georges-jacques-danton-kimdir-olum-tarihi.html>

Büchner'in **Danton'un Ölümü** adlı oyunda kaleme aldığı Danton oyun kişisi, tarihsel gerçekliği olan Danton'un yaşamıyla örtüşse de Büchner kurgu gereği bazı değişiklikler yaparak kale almıştır. Kimi eleştirmenler tarafından Büchner'in **Danton'un Ölümü** adlı oyununun belgesel tiyatro olarak nitelendirilmesinin nedeni de budur. Oyun kişisi olan Danton'un karakter incelemesi aşağıda yapılmıştır.

Danton, Julie ile evlidir. Karısını, seven, onun yanında dinginlik ve huzuru bulan bir adamdır.

“DANTON- İnsanın mezarda durgunluğa kavuştuğu, mezarla durgunluğun aynı şey olduğu söylenir. Bu böyleyse ben de şurada senin kucağında toprağın altında yatıyor sayılırım. Yumuşacık bir mezarsın sen; dudakların ölüm çanları, sesin mezar sesleri, göğsün mezar tümseği, kalbinse, tabutum.²³”

Danton'un daha oyunun ilk sahnesinde, karısı Julie'ye söylediği bu sözler kuşkusuz ki onun Julie'nin yanında durgunluğu yani huzuru bulduğunu açıkça göstermektedir. Tüm insanları fatalist bir tutumla ele alan Büchner, Danton'u kendisi gibi fatalist bir adam olarak kaleme almıştır.

“DANTON- Yağacağım, yapacaksın, yapacak! Sağ kalırsak! Öyle der eskiler. Tam bir saat sonra altmış dakika geçmiş olacak, değil mi evladım?”

CAMİLLE- Şimdi ne ilgisi var bunun? Kendinden belli bir şey bu.

DANTON- Hah işte, her şey kendinden belli. Ama bütün bu güzelim şeyleri kim yoluna koyacak?²⁴”

Danton'un yukarıdaki sözleri ve oyun boyunca her şeyi olacağına bırakan tavrı, kaderini, yolunu değiştirmek için çaba sarf etmeden bir teslimiyet sergilemiş olması, onun fatalist bir adam olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

²³ Bkz (14) BÜCHNER, s. 46.

²⁴ A.g.k, ss. 48-49.

Oyunda, Danton'un Marion adında bir fahişeye birlikte olduğunun aralarındaki diyaloglardan çok net anlaşılabilirdiği bir sahne vardır. Gizli saklı bir yerde de değildirler üstelik öyle ulu orta flörtleşmektedir Marion ile Danton. Bu sahne de açıkça Danton'un insani zaaflarının ve düşkünlüklerinin olduğu ortaya serilmektedir. Zaten Büchner, her yönüyle kusursuz ve tepeden tırnağa örnek teşkil edebilecek kahramanların varlığına inanmaz. Bu açıdan Danton'u Robespierre'den ayıran en önemli özelliği de budur. Fransız ihtilali içinde kahraman olmayan tek kişi olarak kabul edilen Danton, zaafı ve insani düşkünlükleri olan bir oyun kişisidir. O, Robespierre gibi kutsallaştırılmış, her lafı her sözü sanki bir mesihin sözüymüşçesine kabul gören bir kahraman değildir.

“DANTON- Bir de senin şu erdem lafın yok mu Robespierre? Bir yerden para almadın, borca girmedin, hiçbir kadınla yatıp kalkmadın, hep ağırbaşlı davrandın, sarhoş olmadın. İnsanı kızdıracak kadar namuslu bir bakış açin var. Ben olsaydım, sırf başkalarını kendimden daha aşağılık bulmak gibi acınacak bir zevk uğruna böyle bir ahlak anlayışı içinde yerle gök arasında otuz sene dolaşsaydım utancımın ne yapacağımı bilemezdim. İçinden gelen gizli bir ses ara sıra sana ‘Yalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun’ diye fısıldamıyor mu hiç?²⁵”

Danton'un Robespierre'e sarf ettiği bu sözlerden de anlaşılacağı üzere bir insanın tepeden tırnağa bu kadar erdemli ve namuslu yaşıyor olması Danton'a pek inandırıcı gelmiyordu. Danton'un inancı sadece Robespierre'e karşı değil devrimin yöntemine ve süregelen işleyişine karşı da kırılmıştır. O artık meclisin tüm kararlarından gurur duymuyordu.

---

²⁵ Bkz (14) BÜCHNER, ss. 64-65.

“DANTON- Ahlak düşkünüğünü yaftalayıp aforoz edemezsin. Tanrı aşkına böyle bir şey nankörlük olur; bir karşıtlık yarattığı için ona çok şey borçlusun. Kaldı ki senin sözlerinle söylemek gerekirse atılan yumruklar Cumhuriyet’e bir yarar sağlamalı, suçsuzlar da suçlularla birlikte bu yumrukların altında ezilip kalmamalı.

ROBESPIERRE- Herhangi bir suçsuzun ezildiğini kim söyledi sana?

DANTON- Duyuyor musun Fabricius? Suçsuz hiç kimse ölmemiş şimdiye kadar? (Dışarıya çıkarken Paris’e) Kendimizi göstermemiz gerekiyor; hem de hiç vakit kaybetmeden.²⁶”

Danton, Robespierre’e sarf ettiği bu sözlerle meclisin artık yanlış kararlar aldığı, devrimin elinin kana bulandığını açıkça dile getirmiş olurmuş. Bu da devrimin büyük kahramanı olan Robespierre ile çeliştiğinin en büyük kanıtı olarak ele alınabilir.

Danton hakkında çıkan tutuklama kararını öğrendiğinde meydana çıkıp bir konuşma yapmak, daha önceden devrim için verdiği hizmetleri halka hatırlatarak hakkında çıkan karara karşı gelmek yerine hiçbir şey yapmamayı tercih eder. Danton’un bu tutumu da onun kaderci bir adam olduğunun göstergelerinden biridir. O, tepkisiz kalarak, kendi sonunu kendisi getirmiştir. Her ne kadar devrim mahkemesinde yargılanırken ateşli bir konuşma yapmış olsa da bu konuşmanın herhangi bir şeyi değiştirmeyeceğini çok iyi biliyordur. O sadece var olanı, gerçekleri dile getiriyordur. Bu nedenle devrim mahkemesindeki gözü pek konuşması, giyotinden kurtulmak için yaptığını iddia etmek mümkün değildir.

---

²⁶ Bkz (14) BÜCHNER, ss. 65-66.

3.2.2. Julie Adlı Oyun Kişinin İncelenmesi

Julie, Danton'un karısıdır. Kocasına bağlı ve ona karşı sevgi doludur. Kocasının bir hain olduğuna asla inanmaz; Danton Julie için bir kahramandır. Milis askerlerinin evi basıp Danton'u aldığı gece, onlar gelmeden önce Julie Danton'a açıkça "Vatanı kurtardın sen" derken oldukça içten ve inançlıdır. Julie, Danton'a ölümüne bağlıdır. Danton'un idam cezası kesinleşince o da Danton'la birlikte ölüme gitmeye karar vermiştir. Bu durum, Julie'nin Danton'a saçını götürmesi için bir çocukla yapmış olduğu konuşmadan anlaşılır.

"JULIE- Her şey bitti. Onun önünde titrerlerdi; şimdi kendisinden korktukları için öldürüyorlar! Sen git! Ben kendisini son kez gördüm artık; onu o haliyle bir daha görmeyeceğimi söyle. (Çocuğa saçından bir tutam verir.) İşte, al bunu, ona götür, gideceği yere yalnız gitmeyeceğini söyle o anlar. Sonra hemen dön, senin gözlerinde onun bakışlarını göreyim.²⁷"

Julie'nin bu sözleri, Danton'un yanında durduğuna ve onu ölüme onunla birlikte gidecek kadar çok sevdiğine işaret eden sözleridir. Danton idam edilmeden hemen önce de bir zehir içerek intihar eder Julie. O, son ana kadar hatta yaşamdan sonra bile sevgili kocası Danton'un yanında olmayı seçmiş bir kadın olarak tereddüt etmeden öldürür kendini.

Rol kişinin tarihsel gerçekliğine bakıldığında, kaynaklarda Georges Danton'un karısının adı Louise Sébastienne Danton olarak geçmektedir ve Danton'un ölümünden sonra intihar etmemiş, Etienne Dupin ile evlenmiştir.

---

²⁷ Bkz (14) BÜCHNER, s.106.

Resim 2: Louise S bastienne Danton

<https://www.geni.com/people/Louise-Dupin/6000000021594267100>

3.2.3. Camille Adlı Oyun Kişinin İncelenmesi

Camille, Lucile ile evlidir. Karısına bağı, onu seven bir adamdır. Camille hem Danton hem de Robespierre ile devrimin en başından beri savaşmış devrimcilerdendir. Oldukça güçlü bir hitabet yeteneğı vardır. Robespierre, Camille'yi diğerk devrim arkadaşlarından çok ayrı bir yerde tutmaktadır. Öyle ki,

Camille'nin ona ihanet ettiğini öğrendiğinde diğer yol arkadaşlarının ihanetinden çok daha fazla üzölmüştür.

“ROBESPIERRE- Camille'im benim! Hepsi uzaklaşıyor benden, her yer çorak, her şey boş, yapayalnızım.”²⁸

Robespierre'in bu sözleri Camille'i diğer yol arkadaşlarından ayrı tuttuğunu açıkça göstermiştir. Camillei'nin Robespierre'e olan ihaneti ise yazdığı bir yazıda ortaya dökölür.

“ROBESPIERRE- (Okur) Bu kanlı mesih Robespierre, çarmihın kurulduğu dağda, Collot ve Couthon adlı iki haydudun ortasında durmuş, kendini kurban edeceği yerde, öteki insanları kurban ediyor. Giyortin başındaki rahibeler aşağıda Magdelana ve Meryen gibi bekliyorlar. Onun yüreğinde Aziz Yahya gibi yeri olan St. Just Konvansiyona efendisinin apokaliptik vahiylerini bildirmekle meşgul; kendi başını kutsal muhafazadaymış gibi taşıyor.”²⁹

Camille'nin yazdığı, Robespierre'in okuduğu bu metinde, Camille açıkça Robespierre'i kıyamet vahiyleri indiren kötücöl bir tanrıyla eşliyor. Camille'nin bu yazısı kuşkusuz ki onun da Danton gibi devrimin kana bulandığı fikrinde olduğunu açıkça ortaya seriyor.

Camille, oyun boyunca Danton'un yanında yer alır ve devrimin kanlı elinin artık temizlenmesi gerektiğini söyler. O da Danton gibi Robespierre'in kendisini giyotine göndereceğini düşünmez ancak yanılır. Çünkü Robespierre,

²⁸ Bkz (14) BÜCHNER, s.69.

²⁹ A.g.k., s.68.

karşısında duran kim olursa hiç acımadan başını alacak kadar sert tutum içindedir.

Camille Desmoulis'i tarihsel bir kişilik olarak ele alacak olursak gerçek hayatta Fransız gazeteci ve siyasetçidir. Robespierre ile okuldan arkadaşlıklar ve Robespierre onu diğer herkesten ayrı tutmaktadır. Jakoben iktidarı sırasında devrimin kanlı eline Danton'la birlikte karşı çıkmıştır ve hitabet sanatını çok iyi icra ediyor olmasıyla bilinir.

Resim 3: Camille Desmoulis

<https://www.britannica.com/biography/Camille-Desmoulins>

3.2.4. Robespierre Adlı Oyun Kişinin İncelenmesi

Robespierre, oyunda, Büchner'in Danton'un ağzından yaptığı tanımlamaya göre "*İnsanı kızdıracak kadar namuslu bir bakış açısına sahip*" bir kişilik olarak varlık göstermektedir. Robespierre, erdemin sembolüdür. Hiçbir insani zayıflığı ve düşkünlüğü olmayan, kusursuz bir insan profili çizmektedir. O, tarihin kutsal kahraman figürleriyle bire bir örtüşmektedir. Robespierre daha oyunda gözüktüğü ilk sahnede, yurttaşlar onun için aşağıdaki sözleri etmişlerdir;

"BİRKAÇ SES- Dinleyin Aristides'i, Doğru Adam'ı dinleyin.

*BİR KADIN- Mesihî dinleyin. Eğriyi doğruyu size o ayırt edecek, yargıyı o verecek; keskin kılıcıyla kötülerini o yere serecek. Gözleri kararlı insanların gözleri, elleri adaletin elleri.*³⁰"

Robespierre'in oyunda görüldüğü ilk sahnede, halkın onu bu şekilde tanımlıyor oluşu, Büchner'in onu seyircinin gözünde daha en baştan nereye oturtmak istediğini açıkça ortaya koymuştur. Robespierre, halkın gözünde kutsal bir kahraman olarak varlık göstermektedir. Ancak Robespierre, devrim aracılığıyla elde ettiği gücü halkın faydasına yöneltememiş, devrimi kana bulamıştır.

Robespierre'nin tüm konuşmalarında baş rolü şiddet ve dehşet almıştır. Danton ona artık adam öldürmeye gerek kalmadığını söylediğinde bunu kabul etmemiştir.

"ROBESPIERRE- Toplumsal devrim sona ermedi daha; devrimi yarıda bırakan kimse kendi eliyle mezarını kazmış

³⁰ Bkz (14) BÜCHNER, s.52.

olur. Kibar sosyete tam ölmedi; bu her yana çil yavrusu gibi dağılmış sınıfın yerine halk kendi güçlerini getirmelidir. Ahlak düşkünlüğü cezalandırılmalı; erdem dehşet yoluyla hüküm sürmelidir.³¹

Robespierre'nin Danton'a ettiği bu sözler, onun dehşeti, korkuyu hiç çekinmeden bir silah olarak kullandığı ve despotik yönetimi desteklediği gerçeğini ortaya dökmektedir.

Resim 4: Maximilien de Robespierre

<https://www.biography.com/scholar/maximilien-de-robspierre>

---

³¹ A.g.k., s.52.

Tarihsel bir kişilik olarak Maximilien de Robespierre ise Fransız Devrimin en önemli liderlerinden biri olan hukukçu ve siyasetçidir. Jean Jacques Rousseau'dan eğitim almıştır. Ülke yönetimini Danton'la birlikte yaptığı darbeye ele geçirmiştir. Demokrasi, adalet ve özgürlük için yola çıkmış olan Robespierre bir süre sonra elde ettiği güçle diktatörleşmiş ve halkı terörize etmeye başlamıştır. Danton başta olmak üzere yol arkadaşlarını acımadan giyotine yollamış ama sonra kendi de o giyotinde can vermiştir.

3.2.5. Hermann Adlı Oyun Kişinin İncelenmesi

Oyunda devrim mahkemesi başkanı Hermann karakteri üzerinden adalet sisteminin adaletten epey uzak olduğu gözler önüne serilmiştir. Öyle ki Hermann, Danton ve arkadaşlarının yargılanacağı devrim mahkemesi daha kurulmadan önce, onların kesinlikle idam cezası alması için yasal biçime aykırı bir tutum sergilemekten çekinmemiştir. Hatta davanın başına, Danton ve arkadaşlarının alacağı idam cezasını kesinleştirecek hakimler getirmek istemiştir. Öyle ki hakimlerden birini, sürekli içki içtiği, diğerini sürekli uyuduğu bir diğerini ise mahkemeye çıkan herkese ceza vermektense olduğu için davanın başına getirmiştir. Görüldüğü üzere, mahkemeler ve adalet sistemi yozlaşmış, sadece dökülen kanı aklamak için varlık göstermişlerdir.

3.2.6. Saint Just Adlı Oyun Kişisinin İncelenmesi

Kamu esenlik komitesi üyelerinden olan Saint Just, Danton'un giyotine gönderilmesi için elinden geleni yapar. Hatta oyunda Danton'un ve arkadaşlarının öldürülmesi gerektiğini ilk dillendiren kişi de Saint Just olmuştur.

“ST. JUST- Büyük ölüyü şanına yaraşır bir biçimde gömmemiz gerekir. Katil rolünü değil, papaz rolünü oynamalıyız. Parçalanmadan tüm gövdesiyle yok olup gitmeli.

ROBESPIERRE- Daha açık konuş!

ST. JUST- Onu bütün zırhlarıyla birlikte çukura indirmeli, atlarıyla kölelerini de mezarının üzerinde kurban etmeliyiz; örneğin Lacroix’yi.³²”

Saint Just’ın yukarıdaki sözleri, onun ne kadar acımasız ve iki yüzlü olduğunu açıkça ortaya dökmektedir. Katil rolünü değil papaz rolünü oynamalıyız derken aslında papaz değil katil olduklarını açıkça kabul etmiştir. Üstelik Saint Just, devrim adına da olsa katil olmaktan utanmıyor, aksine gurur duyuyordur.

“ST. JUST- (...) Devrim akışı, her yeni dönemde, her geçtiği kumda cesetler bırakırsa, bunda şaşılacak ne var? Sözlerimizi birkaç sonuçla bağlayacağız, birkaç yüz ceset bunu yapmamıza engel mi olmalı? (...) Dünya Tufan’dan sonra nasıl ortaya çıktıysa, insanlık da kan kazanından öyle, sanki ilk defa yaratılıyormuş gibi çıkacak.³³”

Saint Just’ın ulusal konvansiyon meclisinde yaptığı bu konuşma, onun idamları ve akıtılan kanı nasıl da normalleştirdiğini açıkça gözler önüne sermektedir. Öylese, Saint Just’ın açıkça devrimin kanı hak ettiğini ve hatta düşündüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Saint Just’ı tarihsel bir kişilik olarak ele alacak olursak gerçek hayatta konvansiyona 1792 yılında girmiş milli muhafız kıtası yarbayıdır. Çok yakışıklı

³² Bkz (14) BÜCHNER, s.67.

³³ A.g.k., s.86-87.

olduğu ve rüşvet yemek gibi maddi hırslara kapılmadığı için ona “devrim meleği” lakabı takılmıştır. Jakoben diktatörlüğü döneminde Robespierre’e en yakın olan kişi olmuştur. Bu nedenle de Robespierre’in sağ kolu olarak anılmıştır. Danton’un idam edilmesinde büyük bir rol almış ve hatta birçok kişinin cumhuriyet düşmanlığı gerekçesiyle giyotine yollanmasını sağlamıştır. 1794 yılında ise kendisi Robespierre ile birlikte başını giyotine vermekten kurtulamamıştır.

Resim 5: Louis de Saint Just

<https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/louis-de-saint-just/20170728142210142183.html>

4. BÖLÜM

DANTON'UN ÖLÜMÜ OYUNUNUN ESER METİN ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YORUMLANMASI

Eser metin projemde George Büchner'in Danton'un Ölümü adlı oyununu ele almamın en önemli sebeplerinden biri George Büchner'in her ne kadar tarihsel gerçekliği olan bir konuyu ele almış olsa da bunu sanatına evrensel boyutta yansıtmış olmasıdır. Öyle ki Büchner, yaşadığı dönemden çok daha önce gerçekleşmiş tarihsel bir süreci tiyatro oyunu olarak yazmış ancak tüm dönemlere ışık tutabilecek bir sanat eseri meydana çıkarmıştır. Bunu başarmasının en önemli nedenlerinden biri de tarihsel bir olayı ele alırken belgeselci gibi yaklaşmayıp kurgusal bir dramatik gerçeklik yaratmış olmasından kaynaklanır.

George Büchner, **Danton'un Ölümü** adlı oyununda, Robespierre'in iktidar sahibiyken sarf ettiği "Erdem dehşet yoluyla hüküm sürmelidir" sözünü tüm oyuna hâkim olacak şekilde kullanmıştır. Bu nedenle de dehşet yoluyla hüküm sürmeye çalışılan her dönemde geçerliliğini koruyacak bir metin ortaya koymuştur. Büchner, despotik yönetimi Robespierre, özgürlükçü yaklaşımı ise Danton ile somutlamış ve bu iki oyun kişisi aracılığıyla güçlü bir çatışma elde etmiştir. Bu iki düşüncenin çatışması kuşkusuz ki tüm tarih boyunca varlık göstermiş en kuvvetli çatışma olarak gösterilebilecek kadar önemlidir. Ben de bir sanatçı sorumluluğuyla hareket ederek, günümüz Türkiye'sinin de en büyük problemlerinden biri olduğunu düşündüğüm dehşet yoluyla varlık gösteren sistemi işaret eden bu oyunu ele almak istedim.

George Büchner, insan hakları ve özgürlük için çıkılan yolda ne kadar devrimle birlikte bu durum sağlanmış olsa da sonrasında işler yolundan çıkmıştır. Öyle ki devrim aracılığıyla ulaşılmak istenen ütopya adeta yerini bir distopyaya bırakmıştır. Çünkü aristokrasi baskısından kurtulmak için çıkılan yolda bir süre sonra halk devrimcilerin baskısına maruz kalmıştır.

Büchner'in **Danton'un Ölümü** adlı oyununu tez eser çalışmam kapsamında incelerken, oyunu tarihsel ve mekânsal bağlarından kopararak sahneye aktarmayı seçtim. Böylece, oyunun evrensel özünü çok daha net bir şekilde ortaya koymayı hedefledim. Dolayısıyla da oyunu sahnelerken merkeze insanı ve onun isteklerini aldım.

4.1. Danton'un Ölümü Oyununun Sahneleme Yorumu

Oyunu, eser metin çalışması kapsamında sahneye koyarken metnin tamamını değil bir kısmını sahnelemeyi tercih ettim. Bu şekilde, metni kendi yorumum çerçevesinde daha ekonomik bir şekilde ele alabilmiş olmayı hedefledim. Bunun için de oyun metninden kimi diyalog ve sahneleri çıkarttım. Sahneleyeceğim kısımların birbirine organik bir şekilde bağlanabilmesi adına dramaturjik bir müdahalede bulunarak oyunun ruhuna aykırı olmayacak şekilde bazı diyalogları bir araya getirdim. Toplamda otuz iki sahneden oluşan oyun metnini, etkisinin azalmaması aksine artmasını hedefleyerek on altı sahneye indirdim. Bunu yaparken bazı sahneleri birleştirerek oyun metnini daha ekonomik hale getirmeyi amaçladım. Sahneleri kısaltırken Danton'a dair önemli diyalogları muhafaza etmeye çalıştım.

Oyunda çok fazla sahne ve mekân değişimi olduğu için, büyük hantal dekorlar kullanmak yerine tüm mekanları üç adet platformun sahneye konumlanmasıyla tasvir etmek istedim. Bu şekilde hem oyunda çok sık olan dekor değişimiyle seyirciyi sıkmaktan kaçınmış oldum hem de oyunu ele alış biçimime uygun olarak zamansız mekânsız bir dekor tasarlamış oldum.

Sahneler arası geçişin organik ve hızlı olması için bazı sahnelerde dekor değiştirilirken oyunu öne taşıdım. Bu şekilde dekor değişiminin beklenmesi yüzünden oyun ritminin sekteye uğramasını engellemeyi hedefledim. Oyunun genelinde kaotik bir atmosfer olmasını tercih ettim.

Oyunu sahnelerken bir ön oyun kullanmayı tercih ettim. Devrim kutlaması olan bu ön oyun sahnesinde coşkuyu arttırmak adına tüm oyuncuların sahne üstünde olmasını tercih ettim. Yüksek tempolu bir sahne olması için herkesin coşkuyla eğlenirken bir yandan da rabarba halinde “yaşasın özgürlük, kahrolsun kral, ilelebet cumhuriyet” sloganlarının yükselmesini, müzikle devrim sloganlarının harmanlanması aracılığıyla da seyirciye halkın devrimin başındaki coşkulu ruh halini hissettirmeyi amaçladım.

Kutlama sahnesinde içeriye adaleti simgeleyen gözleri kapalı, bir elinde kılıç bir elinde terazi olan küçük bir kız çocuğu soktum. Adaleti simgelemek için erişkin bir kadın yerine küçük bir kız çocuğu kullanarak, devrim iktidarının yasalarının henüz olgunlaşmamış olduğunu vurgulamak istedim. Adaleti simgeleyen bu kız çocuğunun sahneye girmesiyle birlikte coşkulu fon müziğinin yerini daha dingin ve ilahi bir müziğin almasını tercih ettim. Kız çocuğu sahnede usulca ilerlerken onu gören halkın olduğu yerde durup saygıyla selam vermesini böylece adaletin küçük bir çocuk dahi olsa saygı duyulan bir olgu olduğunu imlemeyi hedefledim. Kız çocuğunun birden olduğu

verde hareketsiz kalarak yanında durduğu genci elindeki kılıçla işaret edip suçlu diye bağırdığı anda ise devrim askerlerinin çocuğun işaret ettiği genci hiç sorgulamadan palas pandıras kaldırıp temsili giyotinin önüne götürmesiyle de bu olgunlaşmamız adalet sisteminin acımasızlığını vurgulamayı amaçladım. Ön oyunun başında coşkuyla kutlama yapan halkın coşkusunun, bir suçlunun giyotine gittiğini görünce artmasını ancak sadece Danton ve arkadaşlarının bu durumdan hoşnutsuz olmasını tercih ettim. Ön oyunun sonunda Danton ve Robespierre'in bakışmalarıyla birlikte dekor değişimini gerçekleştirdim. Böylece daha oyun başlamadan, şiddet yanlılarını ve bundan rahatsız olanları ayrıştırarak seyircinin zihninde karşıt tarafların en başından şekillenmesini amaçladım.

Ön oyunun ardından budadığım metnin sahnelemesine geçtim. Danton, karısı Julie ve onların yakın arkadaşları olan Camille, Lacroix, Philippeau'yu gördüğümüz bu sahnede, oyunda genel olarak hâkim olan soğuk ışığı biraz daha sıcaklaştırmak istedim. Sahne dekorunun kurulumunu ise ön oyundan hemen sonra ışık değişimiyle birlikte sahnede oynayan oyuncuların öndeki hareketli dekorların şeklini değiştirerek sahnedeki yerlerini almalarıyla gerçekleştirdim.

Camille, Lacroix, Philippeau ve kart dağıtan kadının, kendi oyun alanları olan oyun masası dekor ve aksesuarlarını sahneye yerleştirmelerini, Danton ve Julie'nin de kendi oyun alanlarının dekorunu kurmalarını tercih ettim. Bu esnada ön oyundaki halkı oynayan oyuncuların da sahneden olduğu gibi çıkmak yerine küçük dokunuşlarla sahne dekorunun değişmesine yardımcı olmalarını sağladım. Bu şekilde dekor değişimi esnasındaki zamanı ekonomik bir şekilde kullanmayı hedefledim. Reji gereği, ilk sahnenin açılışında Camille, Lacroix, Philippeau kâğıt oynarken Danton'un başta onları ve kâğıt dağıtan kadını izler daha sonra ise Julie'nin yanına gider ve kart dağıtan kadının yaptığı hile üzerinden, kadınlarla ilgili genel bir çıkarımda bulunur. Bunun üzerine

Julie'yle Danton'un aralarında insan ilişkilerine dair bir konuşma yapılır. Bu sahneyi metinden budamak yerine oynamayı tercih ettim. Çünkü bu sahne seyirciyi ilk andan itibaren oyun kişilerine dair bir bilgiye sahibi yapabilecek nitelikte bir sahne. Öyle ki bu sahnede hem Danton'un Julie'yle olan ilişkisi hem de arkadaşlarıyla kendisinin son dönemde olan olaylara bakış açıları açıkça gözler önüne seriliyor.

Camille bu sahnede devlet düzenin nasıl olması gerektiğinden ve Danton'un daha aktif bir rol almasının daha doğru olacağından bahsederken Danton'un karısı Julie ile olan ilişkisini ve hayat - ölüm üzerine olan düşüncesini görürüz. Buradan da anlaşılır ki Danton toplumsal olan bu durum içinde kendi öznel düşüncesinde kalmıştır. Bu düşünceyi pekiştirmek adına Danton'un daha rahat bir tavır içinde olmasını tercih ettim. Böylelikle Danton'un daha bireysel dertleri olduğunu vurgulamak istedim. Camille, daha toplumsal bir bakış açısıyla yaklaşmakta olanların yakın zamanda kendilerine de dokunacağını bilmektedir. Ancak Danton hiç de Camille gibi düşünmez.

Bir sonraki sahneye geçerken, Danton sahneden çıkar. Sonraki sahnede halkı canlandıracak olan oyuncular dekor parçalarının yönlerini değiştirerek sokak sahnesini kurar ve yerlerini alırlar. Bu sahne, Simon ve karısının sokakta kavga ettikleri sahnedir. Bu iki oyun kişisi üzerinden halkın içinde oldukları durumu, geçim zorluklarını ve onlara dayatılan ahlak anlayışının halktaki tezahürünü görürüz.

Sahnede halktan insanlar vardır. Dış görünüşlerinden fakir oldukları ve iyi durumda olmadıkları anlaşılmaktadır. Kızının para için bedenini sattığından haberdar olan Simon bu durumu kendisine yedirememiştir. Sarhoştur ve tam olarak ne yaptığının da farkında değildir. Karısını dövmek üzere kovalar. Daha sonra halktan insanların araya girmesiyle sakinleşmeye çalışır. Çünkü halka

göre tüm bunlardan sorumlu olan zenginlerdir. Halk, zenginleri kanlarını emen birer vampir olarak görür.

Halkın bu saldırgan tutumu genç bir zengin adamı yakalayıp fener direğine asmalarına kadar giderken orijinal metinde Robespierre ve baldırı çıplaklar grubu sahneye girer. Ben sahneyi yorumlarken Robespierre'nin yanında kalabalık bir baldırı çıplaklar grubu kullanmak yerine sadece Saint Just oyun kişisini kullandım. Böylece oyuncu kullanımında da daha ekonomik davranmış oldum.

Halk tam zengin bir adamı asacakken içeri giren Saint Just ve Robespierre girer ve Robespierre hemen duruma el koyar. Halktan yana tavır aldığını belirten Robespierre, onlardan kendilerine katılıp örgütlü bir şekilde hareket etmelerini ister. Kurdukları sistemin dehşet yoluyla hüküm sürmesi gerekliliğinin de altını çizerek halkı Jakobenler kulübüne davet eder ve sahne bu şekilde sonlanır. Sahne sonunda oyuncular tarafından aynı dekorun yönü değiştirilerek jakobenler kulübü dekoru oluşturulur.

Bu sahnede, Robespierre ve halktan insanlar, Jakobenler kulübündedirler. Burada Robespierre ve Saint Just halka konuşma yaparlar. Bu konuşmanın ana fikir bellidir; özgürlük için gerekirse despot olunmalıdır. Ahlak düşüklüğü yaşayanlar ölmelidir.

Bu sahnenin, Robespierre'nin erdem dehşet yoluyla hüküm sürmelidir düşüncesindeki sertliği vurgulaması adına naif bir sahne olmamasına özen gösterdim. Robespierre'in konuşmasına halkın arasında başlayıp daha sonra konuşmasını öne taşımamasını ve tek bir lokal ışığın altında konuşmasını tercih ettim. Bu yolla, halkın arasından halkın kurtuluşu için çıktığını iddia eden Robespierre'in bir süre sonra halktan kopup tek başına despotik bir şekilde

hareket etmiş olduğunu somutlamak istedim. Robespierre'in konuşmasının bir kreşendoyla yükselmesinin daha etkili olacağını düşündüm ve bu etkiyi arttırmak için aynı zamanda bir fon müziği kullandım. Sahnenin etkisini korumak adına da Robespierre'in konuşmasının en yükseldiği yerde sahneyi sonlandırdım.

Bu sahnenin ardından Robespierre'in arkasındaki halkı oynayan oyuncuların, sahne dekorlarının yönlerini değiştirerek genel ev dekorunu kurmalarını tercih ettim. Bu sahne, oyun kişilerinin kişisel özelliklerini ve farklılıklarını öne çıkartacak önemli bir sahne olduğu için bu sahneyi metinden atmak yerine kullanmayı tercih ettim.

Marion ve Danton arasındaki bu sahnede, Danton'un insani zaaflarına direnmeyen yanını vurgulamak adına Marion'la arasındaki ilişkinin şehvetli yanını ortaya çıkartmayı hedefledim. Bunu yapmak için de sahne başında Marion ve Danton'un iki hayvanın çiftleşme öncesi hal ve tavırlar takınmasını, tam sevişmeye başlayacakları anda ise Marion'un durup tirada girmesini tercih ettim. Bu sahne aracılığıyla, seyirciye "Robespierre in bahsettiği ahlak düşüklüğü acaba bu mudur?" sorusunu sordurmayı ve Danton'un şehvetten uzak duran Robespierre ve diğer devrimcilerden farklı olduğunu gözler önüne sermeyi amaçladım.

Danton ve Marion'un ikili sahnesinin ortasında yanlarına Lacroix ve Philippeau gelir. Amaçları Danton'u uyarmaktır.

Resim 6: Genelev Sahnesi Marion, Danton, Lacroix, Philippeau

Lacroix ve Philippeau, Danton'a, Robespierre ve arkadaşlarının kanlı planlarından bahsederler. Bunun üstüne Danton, istemeyerek de olsa Robespierre'le konuşmayı kabul edip sahneden çıkar.

Danton ve Robespierre'nin ilk kez baş başa görüldüğü bu sahnede mekânı bir önceki sahneden dekor değil ışık yoluyla ayrıştırmayı uygun gördüm. Bu nedenle de Danton ve Robespierre'in konuşmalarını sahnenin önünde lokal ışık altında yapmalarını tercih ettim. Bu sahne, erdemli ve ahlaklı olmayı savunan Robespierre, ahlak düşüklüğünü ve Epikurosçuluğu savunan Danton arasındaki çatışmanın en belirgin olarak ortaya koyulduğu sahnedir.

Resim 7: Danton ve Robespierre (Soldan Sağa)

Danton ve Robespierre'in ikili konuşmasından sonra Danton sahneden çıkar ve Saint Just sahneye girer. Danton'un devrimci tavrıyla insanları örgütlediğinden bahseder ve hem onun hem de Herault, Philippeau ve Camille'in idam edilmesi gerektiğini söyler. Robespierre, kuşkusuz ki karşısına çıkan her engeli gözünün yaşına bakmadan bertaraf edecek kadar kararlı ve şiddet yanlısı bir tutum sergileyecektir.

Robespierre'in aldığı bu kararı bir sonraki sahnede Danton'a Camille ve Lacroix iletirler. Duyum aldıklarını, ya kendini korumak için harekete geçmesi ya da kaçması gerektiğini söylerler. Danton ise vatan sevgisi ve kendine duyduğu güvenden dolayı onları reddeder.

Oyunun gergin giden atmosferini biraz olsun kırıp seyirciyi rahatlatabilmek için Danton'un tutuklama kararını öğrendiği sahnenin hemen önüne Camille – Lucile sahnesi ekledim. Bu sahnede Camille, yazdığı bir yazıyı Lucile'e okuyor, Lucile ise Camille'in yazısının özünü anlamasa da sırf o yazdığı ve onun sesinden duyduğu için etkileniyor. Lucile ve Camille arasında geçen bu sahnenin naif olmasına özellikle dikkat ettim ki seyirciyi rahatlatma amacına hizmet edebilsin.

Resim 8: Camille, Lucile

Danton, kendisi hakkında yakalama kararı alındığını öğrendiğinde yine büyük bir şok içinde Camille'in yanına gelir. Camille'le birlikte konuşmasında zaten hayatı ve ölümü oyunun başından beri sorgulayan Danton'u durumu

kabul etmiş bir tavırla gezmeye gidiyorum diyerek sahneden çıkarken görürüz.

Bir sonraki sahnede Danton, lokal ışık altında tek başınadır. Bu yalnızlığı sırasında yaşamanın ne kadar ızdırıp verici bir durum olduğundan bahseder ve ölmenin daha güvenliği olduğunun altını çizer. Çünkü yaşanan dünyada her şey aynıdır bir sonraki gün aslında yine bugündür. Tam bu sorgulama sırasında karısı Julie sahneye girer. Bu zamana kadar ışık Danton lokalindedir. Altta zamansızlığı temsil eden bir müzik vardır. Julie girince lokal açılır ve müzik kesilir. Danton'un evde olduğu anlaşılır. Julie onun yanında olduğunu söyler. Danton'un yanında olan ve onun kahraman olduğunu söyleyen tek kişi karısı Julie'dir.

Oyunda yaptığım bir diğer önemli değişiklik ise Danton'un yakalanma şekli oldu. Orijinal metinde, Danton karısı Julie'yle konuştuktan sonra sokak sahnesi açılıyor ve Danton'un tutuklandığı, bu sahnenin sonunda milis askerlerinin Danton'un evine girmesiyle anlaşılıyordu. Ancak ben metni sahnelemek üzere düzenlerken aradaki sokak sahnesini kullanmayıp, Danton karısıyla konuştuktan hemen sonra halktan insanların ters ışık altında birer silüet şeklinde görünerek içeri girip Danton'un ve karısı Julie'nin etraflarını sarmalarını tercih ettim. Çünkü sahnenin duygusunun bu şekilde daha yüksek olacağını düşündüm.

Bir sonraki sahne olan meclis sahnesinde Danton'un yakalanıp bu duruma gelmesini savunanlar ve karşı çıkanlar arasında hararetli bir tartışma olduğu görülmektedir. Bu tartışmayı, dekora sağlı ve sollu olarak silüet şeklinde ters ışık altına yerleşen insanlar aracılığıyla var etmeyi tercih ettim. Sahnenin bu şekilde daha etkileyici olacağını düşündüm. Halk arasındaki bu tartışmayı bıçak gibi sözleriyle kesen Robespierre, vatan ehemmiyetinden ve herkesin eşit haklara sahip olduğundan bahsederek, vatana ihanet eden

herkesin yargılanıp idam edilmesi gerektiğini vurgular. Saint Just da Robespierre'i destekler nitelikte bir konuşma yapar.

Ön oyunda kullandığım adaleti simgeleyen kız çocuğunu, Robespierre ve Saint Just arasındaki Danton'un ceza almasını kesinleştirmek üzere yapılan konuşmada da kullandım. Söz konusu sahne, Robespierre ve Saint Just'un Danton'un kendi istedikleri cezayı alabilmesi için devrim mahkemesine nasıl müdahale edeceklerini konuştukları bir sahne olduğundan bu müdahaleyi küçük kız üzerinden de vermeyi amaçladım. Bunun için de Robespierre ve Saint Just'ın bir yandan konuşurken bir yandan da adaleti simgeleyen küçük kızın kıyafetlerine çeki düzen vermesini böylece bu ikilinin adalete olan müdahalelerini somutlamayı hedefledim.

Bir sonraki sahne olan mahkeme sahnesinde halk ve jüriyi temsilen insan silüetleri görmeyi tercih ettim. Danton'u ortada bir lokalle belirgin bir şekilde konumlandırımdım. Danton savunmasını yapar; bu etkili bir savunmadır. Aslında halkın ölümlerle korkutulması sindirildiğinden, despot bir anlayıştan, istenilen özgürlüğün olmadığından bahseder. Kendisinin vatanın kurtulması için ne kadar çabaladığını insanlara tekrar ve güçlü şekilde hatırlatır. Orada bulunan halktan iyi bir destek almıştır. Ancak Robespierre ve Saint Just birlik içinde davranarak daha sonraki mahkemelerde halkı Danton'dan soğutmayı başarırlar.

Oyunun finalini Danton'da yapmanın daha etkili olacağını düşündüm. Ayrıca metnin orijinal halinde Danton ve arkadaşlarının idamlarından bir gün önce yaptıkları konuşmaların bir kısmını da finalde Danton'a söylettim. Çünkü bu diyalogların barındırdığı duygu ve düşünce yoğunluğunun metnin orijinal halinde final sahnesine taşınmadığını düşündüm. Çünkü araya giren sahneler duyguyu bölüyordu. Ben bu duygu ve düşüncelerin etkisinin finale

daha çok yakışacağına inandığım için bu replikleri aradan çekip, final sahnesinde direkt olarak Danton'a söyletmeyi tercih ettim.

Dekor, kostüm, makyaj, ışık ve müzik aracılığıyla oyunu distopik, post-akopolitik bir düzlemde sahneye taşımayı amaçladım. Bu nedenle de oyunun geçtiği dönemin içerdiği şiddeti ve kaotik atmosferi oyun genelinde sağlamayı hedefledim.

4.2. Oyun Kişilerinin Yorumlanması

Oyun kişilerini yorumlarken, rolleri özellikle temsil ettikleri düşünceleri açığa çıkaracak şekilde ve onları diğer oyun kişilerinden ayıracak yönleriyle ele almaya çalıştım.

Danton'un haz ve zevk duygularına önem veren, özgürlüğü savunan, şiddetin karşısında duran tavrı nedeniyle onu Robespierre'in aksine daha renkli ve insani bir şekilde yorumlamaya çalıştım. Kostüm ve makyaj aracılığıyla da onu diğer senatörlerden ayırmayı hedefledim. Ayrıca Danton oyun kişisini ele alırken onun kendi içindeki çelişkilerini göz ardı etmemeye özen gösterdim. Örneğin Danton'un hem ölümden korkan hem de ölümün bu dünyadan daha iyi olduğunu dile getiren bir adam oluşu onun en önemli çelişkilerinden biridir. Ayrıca evli bir adamın, bir hayat kadınıyla kurduğu şehvetli ilişki de genel olarak toplum tarafından onaylanmayacak bir harekettir. Danton da karısını bir hayat kadınıyla aldatıyordur. O, karısını seven bir adamdır ama bu durum onun Marion'la bir ilişki yaşamasının önüne geçmez. Çünkü Danton Marion'a şehvet, Julie'ye ise şefkat ve sevgi besliyordur.

Kısacası Danton Robespierre gibi sıkıcı bir namusluluk içinde değildir. O insanlığın erdemleriyle birlikte düşkünlüklerini de barındıran bir kişiliktir.

Danton'un sadakatsiz tutumuna karşılık Julie'nin böyle bir eğilimine oyun boyunca rastlanmaz. Hatta o Danton'a ölümüne bir bağlılık duyuyordur. Çünkü Danton ölüme giderken bile onu yalnız bırakmaz, zehir içerek onunla birlikte ölmeyi tercih eder. Julie, oyun içerisinde herhangi bir siyasi tavır sergilemediği yaptığı her şeyi Danton için yaptığı ve odağına Danton'u aldığı için ben de Julie oyun kişisine sadece Danton'a olan aşkı üzerinden yaklaşım öyle yorumladım.

Danton'un arkadaşı Camille, sadakat konusunda Danton'dan ayrılır. Çünkü Camille, karısı Luise'e karşı sadık bir adamdır. Şair ruhlu naif bir yapıya sahiptir. Ancak siyaset söz konusu olduğunda naifliğinden geriye eser kalmaz. Çok kuvvetli bir hitabet yeteneğine sahiptir.

Resim 9: Camille ve Danton

Lucile oyun kişinin Julie'nin gençliği olarak düşündüm. Onu siyasete karşı kayıtsız kalan, kocası Camille'in yazdığı bildirileri sadece aşık olduğu adam yazdığı için okuyan bir kadın olarak yorumladım.

Oyunu sahnelerken orijinal metindeki tüm oyun kişilerinden faydalanmadım. Danton'un yanında olan Herault, Philippeau, Lacroix oyun kişilerinin repliklerini Lacroix'te toplayarak bu üç oyun kişisini de tek bir oyuncuya oynattım. Bu şekilde çok kalabalık olan oyuncu kadrosunu daraltarak ekonomik bir anlatım yapmayı tercih ettim.

Resim 10: Lacroix, Danton

Simon oyun kişisini, oyunun komedisini yükseltecek, gerilen seyirciyi gevşetecek bir oyun kişisi olarak kullanmayı tercih ettim. Bu nedenle de Simon rolünü eğlenceli, komedisi yüksek ve hatta biraz karikatürize bir karakter olarak yorumladım.

Bir fahişe olan Marion oyun kişisini ele alırken Büchner'in fahişelikle ilgili sözlerini göz önünde tuttum. Büchner, fahişeleri suçlamaz, onların yaptıkların için ahlaksızlıklarının değil toplumsal düzensizliğin bir sonucu olduğuna inanır. Bu nedenle ben de Marion oyun kişisini ele alırken onu küçük düşürecek herhangi bir eylem ya da sözden uzak durmaya çalıştım. Marion'la Danton'un ilişkisine de sıradan bir fahişe müşteri ilişkisi gibi yaklaşmadım. Marion'un Danton'a geçmişine ve ailesine dair şeyler anlatmasından zaten onu sıradan bir müşteri olarak görmediği açıkça ortaya çıkıyor.

Robespierre oyun kişisini yorumlarken, Danton'un onun için sarf ettiği "*İnsanı kızdıracak kadar namuslu bir bakış açın var.*" sözlerini göz önünde bulundurdum. Ayrıca oyun kişisini sahneye taşırken hal ve tavırlarının, despotik tutumunu ve şiddet yanlısı söylemlerini destekleyecek nitelikte olmasına özen gösterdim. Bu nedenle de Robespierre oyun kişisini kendinden emin, pasif agresif bir kişilik olarak yorumladım.

Saint Just'ın oyunda tam olarak ikinci adam olarak varlık gösterdiğini söylemek mümkün. O da Robespierre kadar sert ve şiddet yanlısı bir kişilik olduğundan Saint Just oyun kişisini sahneye taşırken onun da tıpkı Robespierre gibi pasif agresif bir duruş sergilemesini tercih ettim.

4.3. Danton'un Ölümü Oyununun Dekor Yorumu

Danton'un Ölümü adlı oyunu tarihsel ve belgesel oyun nitelikleri de taşıdığından direkt olarak belirli bir tarihsel dönemi işaret etmektedir. Ancak ben oyunu sahnelerken oyunun evrensel özünü ön plana çıkartmayı hedeflediğimden, oyunun dekorunu zamansız tasarlamayı tercih ettim. Bunun için de oyunun dekorunu tasarlarken, yazarın işaret ettiği tarihi dönemi imleyecek dekor elemanlarını kullanmadığım gibi herhangi bir başka zaman dilimini işaret edecek dekor elemanlarını da kullanmaktan kaçındım. Tamamen zamansız bir dekor yapabilmek adına da tek tip mobilya ve benzeri dekor elemanlarını kullanmadım.

Oyunda sahneler arasında çok fazla mekân değişimi olduğu için sahne değişimlerinin oyunu durdurup tempoyu düşürmemesi adına sahne değişimi zor büyük ve hantal dekor anlayışından uzak durdum. Tüm sahnelerin dekorlarını, birbirinden bağımsız üç platformun sahnede değişik şekillerde konumlanmasıyla kurmayı tercih ettim.

Oyunda akıp giden zaman ve Danton'un ölüme giderken bu geçen zamana karşı kayıtsızlığı söz konusu olduğundan ve bu kayıtsızlığın oyunun baş kişisinin tüm yönelimlerinde çok önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle sahnedeki üç platformun her birinin saatin akmasını sağlayan ibrelerle eşledim. Yani platformlardan birinin akrebi diğerinin yelkovanı bir diğerinin ise saniye ibresini temsil etmesini hedefledim. Oyunda, Danton'un ölümüne doğru akıp giden zamanı vurgulayabilmek adına dekor değişimi için platformların yer değiştirirken sürekli olarak saat yönünde hareket etmelerini tercih ettim.

Dekor kurulumu için sadece üç platformdan faydalanarak oyunu daha akışkan hale getirmeyi hedefledim. Platformlara, nizami olmayan ağaç ve de

demir parçalarından basamaklar yaptım. Dekorun yapım aşamasında plastik gibi geri dönüşümü olan atık malzemelerden faydalandım. Atık malzemeler gibi sahnede kirli duracak materyaller kullanmayı özellikle tercih ettim. Çünkü oyunun geçtiği dönemin kaotik atmosferini dekora bu şekilde yansıtabileceğimi düşündüm. Oyunun distopik havasını da kirli ve atık malzemeler aracılığıyla desteklemeyi amaçladım.

Sahne değişimlerinde platformları oyuncuların döndürmesini ve sahneyi kurduktan sonra da açık bir şekilde yerlerini alıp oynamaya başlamalarını tercih ettim. Çünkü açıkça ortada ki oyun metninde Danton ölüme kendi isteğiyle gidiyor yani zamanı kendi isteği bilinciyle ölümüne doğru akıtıyor.

Resim 11: Hapishane Sahnesinden Bir Görsel

4.4. Danton'un Ölümü Oyununun Kostüm Yorumu

Kostüm tasarımı aşamasında da oyunun distopik atmosferini destekleyecek kostümler kullanmaya çalıştım. Nasıl ki dekoru yorumlarken, oyunun evrensel boyutunu ön plana çıkartmak amacıyla belirli bir zaman ve mekânı işaret etmekten kaçındıysam kostüm tasarımında da aynı tutumu takındım. Bu nedenle de dönem kostümleri kullanmaktan kaçındım.

Kostüm elemanlarının da eski ve atık malzemelerden oluşmasını tercih ettim. Kostümler aracılığıyla uyumsuzluğun uyumunu yakalamayı hedefledim. Halkın kostümlerinin tek tip olmamasına aksine her birinin bir diğerinden farklı olmasına itina gösterdim. Örneğin halktan bir kişinin kısa bir şort üstüne uzun bir palto giymesini tercih ettim. Halkın, özensiz kıyafetler içinde, bulduğunu giymiş gibi görünmesini istedim. Kirli gömlekler, kaçmış çoraplar, tırtık bluzlar, patlak ayakkabılar aracılığıyla halkın içinde bulunduğu yoksulluğu imlemeyi hedefledim.

Fahişelerin kostümlerinde de yoksulluğun hissedilmesi ama daha seksi ve gotik bir tarzın hâkim olmasını amaçladım. Fahişelerin kostümlerinde de halkın kostümlerinde olduğu gibi uyumsuzluğun uyumunu yakalamayı amaçladım.

Senatörlerin kostümlerini smokin gibi ama asla smokin gibi temiz ve nizami olmayan parçalardan seçtim. Bu şekilde senatörlerin halktan ve fahişelerden daha üstün bir konumda olduklarını belli etmeyi ama onlardan daha temiz gözükmemelerini tercih ettim.

Robespierre ve Danton'un kostümlerinde yırtığı olmayan ama temiz de olmayan uyumsuz parçalar kullanmayı tercih ettim. Danton'un kostümlerinin Robespierre'nin kostümlerinden daha temizce görünmesini tercih ettim. Bu şekilde Danton ve Robespierre arasındaki ayrımı ortaya çıkarmayı amaçladım.

Resim 12: Danton

Resim 13: Robespierre

Adaleti simgeleyen küçük kızın kostümünde de yine kaotik ortama uyacak bir uyumsuzluk olmasına özen gösterdim. Kız çocuğunun adalet temsil ettiğinin anlaşması adına kılıç, terazi ve göz bandı gibi aksesurlar kullanmasını tercih ettim.

Kostüm yorumunda genel olarak koyu ve sıkıcı renklerle birlikte, çuval, deri ve metal parçalarını kullanarak post-apokaliptik bir hava yakalamayı amaçladım.

4.5. Danton'un Ölümü Oyununun Makyaj Yorumu

Dekor ve kostüm yorumunda olduğu gibi makyaj yorumunda da belirli bir döneme ait makyaj kullanımından kaçındım. Oyunun distopik atmosferini

desteklemek için beyaz, siyah ve gri ağırlıklı renklerle ve nizami olmayan bir makyaj biçimi kullanmayı tercih ettim. Oyunun geçtiği dünya renkli bir dünya olmadığı hatta şiddetin hüküm sürdüğü kaotik bir dünyanın varlığı söz konusu olduğundan makyajlarda sıcak renkler kullanmaktan kaçındım.

Nizami çizgilerle yapılmış bir makyaj yerine düzensizliği, zamansızlığı ve estetik değerlerin değiştiğini vurgulamak için kaba, nizami olmayan çizgilerin kullanımını tercih ettim.

4.6. Danton'un Ölümü Oyununun Işık Yorumu

Oyunun distopik havasını desteklemesi açısından, sıcak ışıklardan kaçınıp, soğuk ışıklar kullanmaya çalıştım. Bu şekilde dekorun kirli görüntüsünün ışıkla destekleneceği ve dönemin kaotik ruhuna hizmet edeceğini düşündüm.

Danton'un Ulusal Konvansiyon ve Robespierre'in Kamu Esenlik Komitelerinde farklı ışıklar kullanarak iki taraf arasındaki ayrımı daha net bir şekilde ortaya çıkarmayı hedefledim. Robespierre'in tarafında devlet ve iktidarın despotluğunu belirtmek için soğuk ışıkların daha net kullanılmasını tercih ettim. Tutku, şiddet ve kanın vurgulandığı sahnelerde kırmızı rengin soğuk ışıklara hakim olacağı bir tasarım yapmayı hedefledim.

Halk ve mahkeme sahnelerinde kalabalığı vurgulamak adına ters ışık kullanmayı tercih ettim. Bu şekilde oyuncuların gölgesiyle birlikte kalabalık vurgusunu arttırmayı hedefledim.

Danton'un sahnelerinde ise onun özgürlükçü yapısını öne çıkarmak için soğuk ışıkları, az da olsa sıcak ışıklarla desteklemeyi uygun gördüm. Ayrıca halkı gördüğümüz sokak sahnelerinde halkın zayıflığı ve fakirliğini vurgulamak için beyaz ve mavi ağırlıklı ışıklar kullanmayı tercih ettim.

Resim 14: Oyunun Işık Provasından Bir Görsel

Resim 15: Oyunun Işık Provasından Başka Bir GörSEL

4.7. Danton'un Ölümü Oyununun Müzik Yorumu

Oyunda kullanılacak müzikleri seçerken herhangi bir döneme ya da ülkeye ait olmamalarına özen gösterdim. Bu sebeple de müziklerin belirgin kültürel kodlar taşımamasına dikkat ettim. Genel olarak elektronik soundlu kirlili müzikler kullanmaya özen gösterdim.

Oyunun başında ve sonunda aynı müziği kullanmayı özellikle seçtim. Ön oyunda zafer kutlamasına fon olan müziğin aynısını, oyunun sonunda Danton'un idamında da kullandım.

Oyunun atmosferini müzik yoluyla belirlemek ve seyirciye geçirmeyi hedeflediğim duyguyu müzik aracılığıyla empoze etmemek için seçtiğim müziklerin sahnenin duygusunun önüne geçmemesine zen gösterdim. Çünkü müziğin yarattığı duygudan çok sahnenin yaratacağı duygunun baskın gelmesini hedefledim. Bu doğrultuda müziği, sahnede yaratılan duyguyu destekleyecek ölçüde kullanmayı hedefledim.

5. SONUÇ

Eser metin çalışması kapsamında oyunu en iyi şekilde ele alabilmek için öncelikle oyuna konu olan tarihi olay, oyunun etrafında seyrettiği kavramlar çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca oyun metninin yazarının sanat yaşamının ve diğer sanat eserlerinin araştırılmış olması da oyunun ve yazarın dilinin algılanmasında katkı sağlamıştır. Bu çalışma süreçlerinin ardından ise oyun metni perde bölümlemesine göre incelenmiş ardından da oyun kişileri ele alınıp incelenmiştir. Oyun kişilerinin sadece oyundaki varlık alanları değil gerçek hayattaki karşılıkları yani tarihsel boyutları da araştırılmıştır. Bu ön çalışmalar sayesinde, oyun, eser metin çalışması kapsamında sahneye koyulurken oluşabilecek birçok sorunun ve algı probleminin önüne geçilmesi sağlanmıştır.

Oyunun sahnelenme aşamasından önce yapılan tüm bu masa başı çalışmalar, sahneleme aşamasına gelindiğinde oyuncularla paylaşılmıştır.

6. KAYNAKLAR

BERTRAND, Russell, (2004), **İktidar**, Çev: Göksel Zeybek, İlyay Yayınları, İzmir.

CAMUS, Albert, (2009), **Başkaldıran İnsan**, Çev: Tahsin Yücel, Can Yayınları, İstanbul.

ÇEÇEN, Anıl, (1962), **Adalet Kavramı**, Gündoğan Yayınları, İstanbul.

Ernst Joachim, (1959), **Rewolt Serlog**, Hamburg,

FOUCAULT, Michel, (2007), **Cinselliğin Tarihi**, Çev: Hülya U. Tanrıöver, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

George Büchner, (2001), **George Büchner'in Bütün Yapıtları**, Çev: Aziz Çalışlar, Adalet Cimcoz, Hasan Kurukaya, Adam Yayınları, İstanbul.

LEE, Stephen, (2004) **Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789**, Çev. Ertürk Demirel, Dost Kitabevi, Ankara.

SOBOUL, Albert, (1969), **1789 Fransız İnkılabı Tarihi**, Çev. Şerif Hulusi, Cem Yayınevi, İstanbul.

TİMUR, Taner, (2016), **Mutlak Monarşi ve Fransız Devrimi**, Yordam Kitap, İstanbul.

TOCQUEVILLE, Alexis De, (2014), **Eski Rejim ve Devrim**, Çev: Turhan Ilgaz, İmge Yayınları, Ankara.

CAİLLOİS Roger, (1996), "Karizmatik İktidar", **Cogito**, 06-07: 79 – 91.

7. ÖZGEÇMİŞ

Can Yılmaz

İletişim Bilgileri

Cep Telefonu : 0 535 227 26 31

Sabit Telefon : 0 212 211 06 07

E-mail : can19034@hotmail.com

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri : İstanbul

Doğum Tarihi : 18.03.1986

Medeni Durum : Bekar

Eğitim Bilgileri

Beşiktaş Bingül Erdem Lisesi

Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü(Mezunu)

Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü Yüksek Lisans Öğr.

Katıldığı Eğitim Programları ve Atölye Çalışmaları

Schneider Electric	- Takım Çalışması
TSKB	- İç Tanıtım ve Eğitim Filmi
KordSA	- İç Eğitim ve Takım Çalışması
Vakıfbank	- İç Eğitim ve Takım Çalışması
Yapı Kredi Bankası	- Takım Çalışması
Granti Bankası İç Eğitim	- Takım Çalışması Eğitim
Michelin İç Eğitim	- Müşteri Memnuniyeti

Hem okulumuz hem de Actor sütüdyo mezunu olan Merve Taşkan'ın doğaçlama üzerine workshoplarına katıldım.

Manfred Wegferd ile Bertolt Brecht üzerine çalışmalarını paylaştığı workshop'a katıldım.

Görev Aldığı Kurumlar

2013 – 2017	: Semiha Berksoy Opera Vakfı Tiyatro Eğitimliği
2018 -	: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü –Tiyatro ve Opera Anasanat Dallarında (Sahne, Diksiyon ve Fonetik) Öğretim Görevlisi
2018-	: Kadıköy Belediyesi Kültür Sanat Platformu Çocukça Tiyatro Projesi Eğitmeni

Yer Aldığı Projeler

Beşiktaş Belediyesi Kültür Sanat Platformu Prodüksiyonları (2006-2008)

Nazım Hikmet- Yaşamak Solo- Yönetmeni: Didem Alpaylı Erdoğan (Koro)

Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım Oyunu, Yönetmenleri: Ali Çetinkaya, Zeliha Berksoy, (Komser)

Beşiktaş Kültür Merkezi (BKM - 2009)

Sizinkiler Oyunu Yönetmen: Caner Alkaya (Babişko)

Tiyatro Kutu Prodüksiyonu (2009-2010)

Antigone Oyunu Yönetmeni: Levent Öktem (Nöbetçi, Koro)

İstanbul Devlet Tiyatrosu (2009-2010)

Annemin Cesareti Oyunu, Yönetmen: Nesrin Kazankaya (Oğul)

(Annemin Cesareti Oyunu ile Lions Kerem YILMAZER Genç Yetenek ödülü almıştır.)

İstanbul Devlet Tiyatrosu (2010-2012)

Birdy Oyunu, Yönetmen: Atilla Şendil (Çavuş Al)

Tiyatro Pera (2013-2014)

İki Oyun Bir Ülke Oyunu, Yönetmen, Nesrin Kazankaya (Sermet, Şef Yardımcısı)

Televizyon (2013-2014-)

Disney Channel (Süper Matrak)

EK 1 : Danton'un Ölümü Oyun Metni

KİŞİLER'

GEORGES DANTON LEGENDRE CAMILLE DESMOULINS HERAULT-SEHELLES LACROIX PHILIPPEAU FABRE D'EGLANTINE MERCIER THOMAS PAYNE	}	<i>Ulusal Konvansiyon Meclisi üyeleri</i>
ROBESPIERRE SAINT-JUST BARERE COLLOT D'HERBOIS BILLAUD-VARENNE	}	<i>Kamu Esenlik Komitesi üyeleri</i>
CHAUMETTE DILLON FOUQUIER-TINVELLE		<i>Kent Meclisi delegesi bir general başsavcı</i>
AMAR VOULAND	}	<i>Genel Güvenlik Komitesi üyeleri</i>
HERMANN DUMAS	}	<i>Devrim Mahkemesi başkanları</i>
PARIS SIMON SIMON'UN KARISI LAFLLOTTE JULIE LUCILE		<i>Danton'un bir dostu suflör</i> <i>Danton'un karısı Camille Desmoulin'in karısı</i>

ROSALIE ADELAIDE MARION	}	<i>grisetle'ler</i>
-------------------------------	---	---------------------

Oyun masasında hanımlar, gezinti yapan hanım ve beyler, delikanlı, Eugenie, yurttaşlar, milis askerleri, Lyonlular ve daha başka milletvekilleri, Jakobenler, Jakobenler Kulübü ve Millet Meclisi başkanları, zindancı, cellatlar, arabacılar, halktan kadın ve erkekler, grisetle'ler, sokak şarkıcıları, dilenciler, vb.

I. PERDE

(HERAULT-SECHELLES, oyun masasında HANIM-LAR; biraz ötelerinde DANTON ile JULIE. DANTON, JULIE'nin ayakucunda, bir taburededir)

DANTON : Şu güzelim kadına bak, ne ustalıkla kâğıt dağıtıyor. Doğrusu anlıyor bu işten. Kupayı hep kocasına, karoyu da başkasına veriyormuş. Siz kadınlar yalana bile inandırırısınız insanı.

JULIE : Ya bana inanıyor musun?

DANTON : Ne bileyim ben! Birbirimiz hakkında o kadar az şey biliyoruz ki. Birtakım kalın derili yaratıklarız, elimizi uzatıyoruz birbirimize, ama boşuna, derilerimiz sürtünüyor, hepsi o kadar. Çok yalnızız.

JULIE : Sen beni tanırsın, Danton.

DANTON : Tanımak o demekse, evet; örneğin, senin kapkara gözlerin, dalgalı saçların, yumuşak bir tenin vardır, bana da hep "Sevgili Georges!" dersin. Gelgelelim (JULIE'nin alnını ve gözlerini işaret eder) şurda, sonra şurda, buraların ardında neler yatıyor? Geç efendim, bizim ruhlarımız kaba! Birbirimizi nerden tanıyacağız? Bunun için ancak kafatasımızı yarıp da, beynin hücrelerinden düşünceleri söküp almak gerekir.

BİR HANIM (HERAULT'ya) : Ne yapıyorsunuz siz öyle parmaklarınızla?

HERAULT : Hiç!

HANIM : Kıvrımayın başparmağınızı, hiç hoş bir şey değil.

HERAULT : Bakın ama şu parmağa, bir anlamı var sanki.

DANTON : Hayır, Julie, seni mezar kadar seviyorum.

JULIE (Başını çevirerek) : Oo!

DANTON : Yok, dinle! İnsanın mezarda durgunluğa kavuştuğu, mezarla durgunluğun aynı şey olduğu söylenir. Bu böyleyse, ben de şurda senin kucağındaiken toprağın altında yatıyor sa-

I. PERDE

yılıırım. Yumuşacık bir mezarsın sen; dudakların ölüm çanları, sesin mezar sesleri, göğsün mezar tümseği, kalbinse, tabutum.

HANIM : Yitirdiniz!

HERAULT : Bir aşk serüveni idi, bütün ötekiler gibi pahalıya patladı.

HANIM : Demek siz bir dilsiz gibi parmaklarımızla ilanı aşk ettiniz.

HERAULT : Tabii, niye olmasın? Hatta en kolay anlaşılın biçiminin bu olduğunu bile öne sürebilirim. Bir iskambil kızına âşık olduydum, parmaklarım örümcek biçimine girmiş prenslerdi, siz de periydiniz. Madam, ama işler kötü, gitti, kız sürekli gebemiş, ha bire çocuğu oldu. Doğrusu kendi kızıma böyle şeyler oynatmam. Hanımlar beyler öyle uygunsuz biçimde üst üste yatıyorlar ki, bir çocuk türüyor hemen.

(CAMILLE DESMOULINS ile PHILIPPEAU içeri girer)

HERAULT : O ne hüznü bakışlar öyle, Philippeau? Kırmızı başlığın mı delindi? Ermiş Jakob'un suratı mı asıktı?² Başlar uçarken dört bir yana yağmur mu saçıldı? Yoksa yerin kötüydü de hiçbir şey seyredemedin mi?

CAMILLE : Sokrates gibi konuşuyorsun. Yüce filozof bir gün Alkibiades'i üzgün ve kederli görünce, ne demiş biliyor musun? "Savaş alanında zırhını mı yitirdin? Koşuda ya da kılıç yarıştırmada yenik mi düştün? Biri çıktı da, senden daha güzel şarkı mı söyledi ya da daha iyi gitar mı çaldı?" Tam klasik cumhuriyetçi adamlarmış!

PHILIPPEAU : Bugün yirmi kurbanın daha başı kesildi. Yanılmı-şız aslında. Hébertistleri³ darağacına götüren iki şey oldu. Birincisi, yöntemli hareket etmemeleri; ikincisi, Decemvirlerin⁴ bir hafta içinde olsa bile, kendilerinden daha çok korku salabilecek insanların ortaya çıkması sonucu davayı yitireceklerine inanmış olmaları.

HERAULT : Bunlar bizi Nuh Tufanı'ndan önceki duruma döndürmek istiyorlar. Hani dört ayaklı olsak, Saint-Just'un bayağı hoşuna gidecek; çünkü o zaman, Arraşlı Avukat, Cenevreli Saatçi'nin⁵ mekanik ayarına uyup, bizlere birtakım okul sıraları, sonra da bir tanrı bulmaya çalışacaktır.

PHILIPPEAU : Bu gidişle Marat'nın hesabının⁶ yanına birkaç sıfır daha eklemekten vazgeçmeyecekler. Bizler, yeni doğmuş çocuklar gibi, böyle pislik ve kan içinde daha ne kadar bekleyeceğiz? Daha ne kadar zaman beşik yerine tabut kullanılacak, başlarla oynanacak? Bir atılım yapmalıyız. Af Komitesi sözünü geçirmeli, kovulmuş milletvekilleri yeniden yerlerine alınmalı!

HERAULT : Devrim yeni bir örgütlenme evresine gelmiş bulunuyor. Artık devrim durmalı, cumhuriyet başlamalı. Anayasamızda hak görevin, kişilik erdemin, haklı savunma cezanın yerini almalı. Herkese saygı gösterilmeli, herkes kendi kişiliğinin sözünü geçirebilmeli. İster akıllı, ister akılsız; ister bilgili, ister bilgisiz; ister iyi, ister kötü olsun, devlet buna karışmamalı. Bizler kafadan kaçığız hepimiz, ama, hiç kimsenin kendi kaçıklığını başkasına zorlamaya hakkı yok. Herkes kendi keyfine baksın, ama hiç kimse bir başkasını keyfinden etmesin.

CAMILLE : Devlet biçimi, halkın bedenine sınıksız oturan, saydam bir giysi gibi olmalı. Öyle ki, damarların şişmesi, kasların gerilmesi, sinirlerin atması, kendini belli edebilsin. Vücut ister güzel olsun, ister çirkin; nasılsa öyle olması onun doğası gereğidir, onu istediğimiz kılığa sokmaya hakkımız yok. Hepimizin sevgilisi günahkâr Fransa'nın çıplak omuzlarına bir rahibe örtüsü atmaya kalkanların parmaklarını kırmak bize düşen bir görevdir. Biz, çıplak tanrılar, Bakhalar,⁷ Olympos oyunları istiyoruz; dudaklardan "Ah, insanın iliklerini çözen, yaban aşk!" sözü dökülsün istiyoruz. Öte yandan, Romalıların köşelerinde oturup, şalgam pişirmelerine engel olmak da istemiyoruz, ama onlar da bize gladyatör oyunları göstermeye kalksınlar. Kutsal Marat'yla Chalier'nin⁸ yerine yüce Epikuros⁹ ile oynak kalçalı Venüs geçmeli, Cumhuriyet'in bekçileri onlar olmalı artık. Sen Danton, Konvansiyon'da atağını yapacaksın.

DANTON : Yapacağım, yapacaksın, yapacak. "Sağ kalırsak!" Öyle der eskiler. Tam bir saat sonra, altmış dakika geçmiş olacak, değil mi, evladım?

CAMILLE : Şimdi ne ilgisi var bunun? Kendinden belli bir şey bu.

DANTON : Hah işte, her şey kendinden belli. Ama, bütün bu güzelim şeyleri kim yoluna koyacak?

PHILIPPEAU : Bizler ve namuslu insanlar.

DANTON : Şu aradaki "ve" sözcüğü çok uzun bir sözcük işte, arayı açıyor biraz; ara uzun, sonra yeniden birleşene kadar namus sıfırı tüketiyor. Hatta birleşik hallerde bile! Namuslu insanlara borç para verilir, kız verilir, sağdıçlık edilir, ama hepsi bu kadar!

CAMILLE : Bunu biliyordun da niye bu kavgaya giriştin?

DANTON : Karşımdakilerden nefret ediyordum. Bu Cato¹⁰ gibi kasılan adamlara bir tekme indirmeden içim rahat etmeyecekti. Tabiatım böyle. (*Yerinden doğrulur*)

JULIE : Gidiyor musun?

DANTON (*JULIE'ye*) : Gitmem gerekiyor, çünkü politika konusunda kavga arıyorlar benimle. (*Dışarı çıkarken*) Size de şurada, ayaküstü bir kehanette bulunayım : Özgürlüğün heykeli dökülmedi daha, potada kaynıyor, bu ara hepimiz parmaklarımızı değdirip yakabiliriz. (*Çıkar*)

CAMILLE : Siz aldırmayın ona! Sanıyor musunuz, vakti gelince parmağını değdirmeden edecektir.

HERAULT : Evet ama, sırf vakit geçirmek için, satranç oynuyormuşçasına.

BİR SOKAK

(*SIMON, KARISI*)

SIMON (*Karısını döver*) : Seni arabulucu karı seni, seni gidi erdem boku, kurtlanmış karı seni!

KADIN : Hey, imdat! imdat!

(*Birtakım ADAMLAR koşarak gelir*)

ADAMLAR : Ayırın şunları, ayırın!

SIMON : Hayır, bırakın beni, Romalılar!¹¹ İnsankurusu seni! Canına okuyacağım! Başı bağlı kaltak!

KADIN : O da ne demekmiş, anlayayım bari.

SIMON : Omuzundan tuttum mu, yırtarım seni, çırilçıplak leşin orta yerde kaliverir, anlarsın o zaman. Orospu mangalı, kahpelik kanına işlemiş senin.

(SIMON'la KARISI'ni ayırırlar)

BİRİNCİ YURTTAŞ : Ne var, ne oluyor?

SIMON : Nerde bizim bakire olacak kız? Söyle! Yo, öyle değil. O kız nerde, o kız? Olmadı. O kadın, o karı! Olmadı, gene olmadı. Bir ad koymak gerek. Boğulacağım, sesim soluğum tıkan-
dı.

İKİNCİ YURTTAŞ : Bak, bu iyi, hiç değilse ağzının kokusu orta-
lığa yayılmaz.

SIMON : Koca Virginius,¹² ört o kel kafanı, uğursuz karganın biri konmuş, gözlerini oyuyor. Bana bir bıçak, ey Romalılar! (Ye-
re yığılır)

KADIN : Ah, ne iyi adamdır, ama içki engel oluyor, kaldıramıyor.

İKİNCİ YURTTAŞ : Kaldıramıyor mu?

KADIN : Kaldıramıyor, düşüyor.

İKİNCİ YURTTAŞ : Demek, ilkin kaldıramıyor, sonra kaldırıyor, düşüyor.

SIMON : Sen benim kanımın suyunu emen bir vampirsin, tamam mı!

KARISI : Aldırmayın, aşka geldi, geçer birazdan.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Sorun ne?

KADIN : Şu: Oracıkta taşın üzerinde güneşleniyordum, halden anlarsınız, evde odun yok ki, oturup da ısınasın.

İKİNCİ YURTTAŞ : Kocan var ya.

KADIN : Kızım şöyle aşağı doğru yönelip köşeyi tutmuştu; çok yaman kızdır ha, evin ekmeğini o getirir.

SIMON : Hah işte, söylüyor bir de.

KADIN : Kör olası herif! O beyefendiler pantolonlarını kızının odasında çıkarmayacak olsalar, senin de kışına giyecek şeyin olmaz! İçki küpü! Musluğun ağzı akmasın da boğazın mı kurusun? Her yerimizle çalışıyoruz da, o yerimizle niye çalışmayalım? Anası kızını ordan dünyaya getirdi, üstelik çok da canı yandı; o da annesi için orasıyla bir iş görmesin mi? Ayrıca canı da yanmıyor, tamam mı? Kalın kafa!

SIMON : Ah, Lukrecia!¹³ Bir bıçak, bir bıçak verin bana, Romalılar! Ah, Aprius Claudius!¹⁴

BİRİNCİ YURTTAŞ : Evet, bir bıçak, ama zavallı bir orospu kız için değil! Onun ne günahı var? Ona el açtırıp orospuluk yaptırtan şey açlık. Aslında karılarımızın, kızlarımızın etini satın alanları bıçaklamak gerek. Halkın kızına orospuluk ettirtenin vay haline! Sizin mideniz açlıktan gurulduyor, onlarınki yemekten patlıyor, sizin üzerinizde yamalı ceketler, onların üzerinde kalın paltolar; sizin elleriniz nasır tutmuş, onlarınki yumuşacık, çünkü siz emek veriyorsunuz, onlar çalışıyor; sonra da siz çalınan şeyden birkaç kuruşu geriye almak istediniz mi, el açıp orospuluk yapmanız gerekiyor. Öyleyse bu adamlar bir hırsız güruhudur ve hepsinin gebertilmesi gerekir.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ : Damarlarında bizden emdikleri kan dolaşılıyor. Bunlar bize, "Aristokratlar aç kurttur, gebertin!" dediler. Aristokratları fenerlere astık. "Veto¹⁵ ekmeğinizi yiyip bitiriyor" dediler. Jironenleri giyotine yolladık. Ama onlar, ölüleri soydular, bizler eskisi gibi, kışımızdan don yok, dolaşıp duruyoruz. Onların derilerini yüzüp pantolon dikmeli; yağlarını eritip çorba yapmalı. Yürüyün! Cebi kabarık kim varsa gebertin!

BİRİNCİ YURTTAŞ : Okuma yazma bilen kim varsa gebertin!

İKİNCİ YURTTAŞ : Kim varsa yurt dışına giden¹⁶ gebertin!

HEPSİ (Bağırarak) : Gebertin! Gebertin!

(Birkaç kişi bir GENÇ ADAM'ı sürükleyerek getirirler)

BİRKAÇ SES : Mendili var! Bir aristokrat! Asın! Asın!

İKİNCİ YURTTAŞ : Ne? Burnunu eliyle silmiyor mu yoksa? Asın!

(Bir fener direği alışı editir)

GENÇ ADAM : Ah, efendiler!

İKİNCİ YURTTAŞ : Efendi yok burda! Asın!

BİRKAÇ KİŞİ (Şarkı söyler) :

Toprak altına gireni

Kemirir leş böcekleri;

Çürümektense mezarda,

Sallanmalı havada!

GENÇ ADAM : Acıyın!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ : Boynuna bir ilmik, işi tamam! Bu kadar acıma ona fazla bile. Zaten çalışa çalışa sıkışmışız kapana; tam altmış yıldır çırpınıp duruyoruz, ama kurtaracağız kendimizi. Asın herifi fener direğine!

GENÇ ADAM : Boşuna! Beni asmakla ortalık daha aydınlık olmayacak.

ÇEVREDEKİLER : Bravo! Bravo!

BİRKAÇ SES : Bırakın gitsin.

(GENÇ ADAM sıvışır)

(Yanında KADINLAR ve BALDIRI ÇIPLAKLAR¹⁷ olmak üzere ROBESPIERRE girer)

ROBESPIERRE : Ne var orda, yurtttaşlar, ne oluyor?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ : Ne olacak? Ağustos ve Eylül'de¹⁸ akan birkaç damla kan, halkın yüzüne bir kırmızılık getirmede. Giyotin ağır işliyor. Bir sağnak boşanmalı.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Çoluk çocuk "Ekmek!" diye haykırıyor, onları aristokratların etiyle doyurmalyız. Evet, gebertelim! Cebi kabarık kim varsa gebertelim!

HEPSİ : Gebertelim! Gebertelim!

ROBESPIERRE : Yasa adına!

İKİNCİ YURTTAŞ : Yasa nedir?

ROBESPIERRE : Halkın istemi.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Halk biziz ve biz yasa masa istemiyoruz; öyleyse, yasa bu istemdir; öyleyse, artık yasa adına yasa yoktur; öyleyse, gebertelim!

BİRKAÇ SES : Dinleyin Aristides'i, Doğru Adam'ı¹⁹ dinleyin!

BİR KADIN : Mesih'i dinleyin. Eğriyi doğruyu size o ayırt edecek, yargıyı o verecek; keşkin kılıcıyla kötülerini o yere serecek. Gözleri, kararlı insanların gözleri; elleri, adaletin eli.

ROBESPIERRE : Yoksul, ama erdemli halk! Sen görevini yapıyor, düşmanlarının canını alıyorsun. Sen büyüksün! Sen gök-gürültülerinde, şimşeklerde varsın. Yalnız, indirdiğin darbeler, kendi vücudunda yaralar açmasın. Kendi öfken seni öldürmesin. Seni yalnız kendi gücün yere serebilir, düşmanın çok iyi bilir bunu. Senin yasa koruyucuların uyumuyor, senin

ellerine onlar yön verecek. Onların gözleri yanılmaz, seninse elinden hiçbir şey kurtulmaz. Jakobenlere gelin benimle! Kardeşleriniz sizlere kollarını açacaktır, düşmanlarımızla davamızı birlikte çözümlayelim.

BİRÇOK SES : Jakobenlere! Yaşasın Robespierre! (*Hep birlikte çıkarlar*)

SIMON : Yazıklar olsun, herkes terk etti beni. (*Doğrulmaya çalışır*)

KARISI : Ben burdayım! (*Ona destek olur*)

SIMON : Ah, benim Baukis'im!²⁰ Utancımından yerin dibine gireceğim nerdeyse.

KADIN : Haydi kalk!

SIMON : Benden yüz çevirmiyorsun, ha? Bağışlıyor musun beni, Porcia?²¹ Ben dövmedim ki seni? Sana kalkan el benim değil-di, şaşkın aklımdı:

Hamlet değil yapan, o yadsıyor bunları

Zavallı Hamlet'in düşmanı şaşkın aklıdır.

Kızımız nerde, nerde benim kızım?

KADIN : Orda, köşenin ardında.

SIMON : Haydi, ona gidelim, erdemli eşim benim.

(*İkisi de çıkarlar*)

JACOBENLER KULÜBÜ

BİR LYON'LU : Lyon'lu kardeşler dertlerini yüreklerinizde dile getirmek için gönderdiler bizi... Ronsin²² giyotine götürülen arabanın, özgürlüğün ölümü arabası olup olmadığını kesinlikle bilmiyorsak da, Chalier'nin katillerinin sanki içine girecek mezarları yokmuş gibi bu topraklarda hâlâ sapasağlam gezindiklerini biliyoruz. Unutmayın ki, Lyon, Fransa toprakları üzerinde bir lekedir ve bu leke hayınların kemikleriyle örtülmelidir! Unutmayın ki, bu kral orospusu kent, günahlarını ancak Rhone'un sularında arıtabilir! Unutmayın ki, bu devrim fırtınası, Pitt'in²³ gemilerini Akdeniz'de aristokratların cesetleri üzerine atacaktır! Acıma göstermeniz, devrimi öldürüyor.

Bir aristokrat soluk alıp veriyorsa, özgürlük can çekişiyor demektir. Korkak biri Cumhuriyet için ölür, ama bir Jakob, Cumhuriyet için öldürür. Şunu bilin ki, 10 Ağustos'taki, Eylül'deki, 31 Mayıs'taki²⁴ insanların ataklığını sizde göremeyecek olursak, o zaman bize de yurtsever Gaillard gibi, Cato'nun hançeri²⁵ kalır.

(*Alkışlar ve gürültüler*)

BİR JAKOBEN : Bizler Sokrates'in tasından²⁶ sizlerle birlikte içeceğiz!

LEGENDRE (*Kürsüye fırlar*) : Gözlerimizi Lyon'a çevirmenin ne gereği var? İpekli giysiler giyip, faytonlarda tur atan, tiyatro localarına kurulup Akademi Sözlüğü'yle konuşanlar hâlâ sapasağlam ortada geziniyor. Çok da nüktedan, diyorlar ki: "Marat ile Charlier'yi önce iki kat azizlik katına yükseltip sonra büstlerini giyotinden geçirmeli."

(*Toplantı yerinde yoğun kaynaşmalar*)

BİRKAÇ SES : Kendi ağızlarıyla idam fermanını yazmış bu herifler.

LEGENDRE : Dilerim hepsi o kutsal ölülerin kanında boğulur! Ben şimdi burda bulunan Kamu Esenlik Komitesi üyelerine soruyorum, kulaklarınız ne zamandan beri duymaz oldu?

COLLOT D'HERBOIS (*Sözünü keserek*) : Ben de sana soruyorum, Legendre, kimin sesi bu gibi düşüncelerin dile gelmesine önayak olacak gücü kendinde taşıyor? Bakın, dinleyin! Sonuç nedeni, yankı sesi, tepki etkiyi aşmaya başladı. Ama, Kamu Esenlik Komitesi hep mantıktan yana olmuştur, Legendre, için rahat etsin! Kutsal ölülerin büstlerine kimse el süremeyecektir. Onlara dokunan hayınları o büstler Medusa²⁸ gibi taş çevirecektir.

ROBESPIERRE : Söz istiyorum.

JAKOBENLER : Dinleyin, Doğru Adam'ı dinleyin!

ROBESPIERRE : Bizler söz almak için her yönden gelecek hoşnutsuzluk seslerini bekliyorduk zaten. Gözümüzü kırpmadık; düşmanın silahlanıp, ayaklanmakta olduğunu izliyorduk. Ne var ki, tehlike işaretini vermedik, halkı kendi uyanıklığına bıraktık; halk uyumadı, silaha sarıldı. Düşmanın yattığı pusudan

çıkmasını, bize yaklaşmasını bekledik; düşman gün ışığına çıktı, apaçık ortada; gözünüze çarptığı an, o ölmüştür artık, hiçbir darbeden kaçamaz. Daha önce de söylemiştim : Cumhuriyet düşmanları iki kampa, iki cepheye bölündüler. İlkin, ayrı renkte bayraklar altında ve ayrı yollardan aynı hedefe doğru gitmekteydiler. Bu cephelerden biri yok artık. Bu cephe, yapmacık bir çılgınlık içinde, en denenmiş yurtseverleri boş bir çuval gibi bir yana atarak, Cumhuriyet'i onların güçlü kolları arasından çekip almayı tasarlıyordu. Kralların işine yarayacak bir kargaşalık yaratmak için tanrılığa ve mülkiyete karşı savaş açmış, önceden hazırlanmış aşırı hareketleri uygulamak üzere yüce bir devrim sahnesi oynamaya kalkmışlardı. Hébert'in zaferi, Cumhuriyet'i karanlığa götürecek olsaydı, despotizmin istekleri de yerine gelmiş olacaktı. Yasanın kılıcı hainleri buldu. Ama düşmanın umurunda değil bu. Aynı amaca ulaşmak için bir başka hamurdan yoğrulmuş suçlular sıra bekliyorsa, karşı cephe henüz yok edilmemişse, hiçbir şey yapmamış sayılırız. Bu cephe, bir öncekinin tam karşıtı bir cephe. Bizi güçsüz olmaya yöneltmek istiyor, parolası da "Acıyın!" Halkın silahını ve bu silaha yol gösteren gücü onun elinden almak, böylelikle de halkı çıplak ve güçsüz bir halde kralların önüne atmak istiyorlar. Cumhuriyet'in silahı dehşet, gücü ise erdemdir; erdemdir, çünkü onsuz dehşet, ölüme mahkûmdur; dehşet, çünkü onsuz erdem güçsüzdür. Dehşet, erdem hareket halidir; kesin, katı, sarsılmaz bir adaletten başka bir şey değildir. Dehşet, despot bir hükümetin silahıdır diyor, hükümetimizi despotizmle eş tutuyorlar. Kuşkusuz bu böyle! Ama, bir özgürlük kahramanının elindeki kılıç, bir zorbanın uşağının taşıdığı kılıçtan ne kadar farklıysa. Despot, bir hayvan sürüsüne benzeyen uyruklarını dehşet yoluyla varsın yönetsin, onun bir despot olarak buna hakkı vardır; siz de özgürlük düşmanlarını dehşet yoluyla ezin, Cumhuriyet'in kurucuları olarak buna en azından hakkımız var. Devrim hükümeti, zorbalığa karşı özgürlüğün despotizmidir. "Kralcılara acıyın!" diye bağırıyor bazı kimseler. Alçaklara acımak mı? Asla! Suçsuzlara, güçsüzlere, talihsizlere acımalı, insanlığa acımalı! Söz dinle-

yen yurttaşlar, toplum tarafından ancak korunmaya layıktırlar. Bir cumhuriyette sadece cumhuriyetçiler yurttaştır, kralcılarla yabancılar düşmanlardır. İnsanlığı ayaklar altına alanları cezalandırmak insanlıktır, bağışlamaksa barbarlıktır. Ben, yanlış bir duyarlılığın bütün görünüş biçimlerini, İngiltere'ye ve Avusturya'ya kapıları açma özlemi olarak görürüm. Halkın elinden silahı almakla kalmayıp gücünü ondan aldığı kutsal kaynakları ahlak düşüklüğü ile zehirlemek isteyenler var. Bu, özgürlüğe karşı yapılan en kurnazca, en tehlikeli, en alçakça saldırıdır. (Ancak en şeytanca bir Makyavelizm, yo hayır, söylemek bile istemiyorum, böyle bir tasarı bir insanın beyininde yer almış olamaz. Böyle bir şey istenmeden ortaya çıkmış olabilir; ama akıldan geçen şeyler sonucu değiştirmez, sonuç aynıdır, tehlike aynı tehlikedir!) Ahlak düşüklüğü aristokrasinin kan lekeleridir. Bir cumhuriyette sadece ahlaksal değil, siyasal suçlar da vardır. Ahlakı düşük kimse, özgürlüğün de düşmanıdır. Özgürlük için ne kadar büyük hizmetlerde bulunuyor gibi görünüyorsa, özgürlük için o kadar tehlikelidir. En tehlikeli yurttaş, gösteriş için bir düzine kırmızı başlığı rahatça harcayandır. Bir zamanlar tavan aralarında yaşayıp da, şimdi faytonlarda gezerek, sabık markiz ve baroneslerle zevke dalanları bir düşünecek olursanız, beni çok daha iyi anlarsınız. Sabık saraylıların ahlak düşüklüğü ve tantana havası içinde milletvekillerinin geçit resmi yaptıklarını; devrimin bu marki ve prenslerinin zengin kadınlarla evlendiklerini; şölenler düzenleyip birlikte oyun oynadıklarını; uşaklar tutup pahalı giysiler giydiklerini göreceğiz olursak, bu halk yağma mı ediyor, yoksa kralların altın tutan elleri mi öpülüyor diye sormaya hakkımız vardır. Bunların ince duygulu, edebiyat, sanat meraklısı ya da bu gibi havalar taslayan kimseler olduklarını işitirsek, şaşmayalım. Biraz önce biri Tacitus gibi konuştu, hem de küstahça; kendisine Sallustius'un diliyle yanıt verebilir, Catilina'yı gülünç bir duruma sokabilirim.²⁹ Ama, sanıyorum, portreler tamam, başka çizgiler eklemenin gereği yok. Halkın yağma edilmesinden başka bir şey düşünmeyen ve bu yağmayı kazasız belasız sonuna kadar götürmeyi uman, Cumhuri-

yet'i bir çıkar aracı, devrimi bir zenaat olarak alan kimselerle hiçbir biçimde ateşkes anlaşması yapamayız. Bunlar, çığ gibi çoğalan örnekler karşısında dehşete düşmüşler, adaleti saman altından yürütmeye çalışıyorlar. Gören de sanacak ki, herkes kendi kendine şunu diyor: "Öyle korkunç erdemli kişiler değiliz biz. Siz yasa koruyucu bilge kişiler, bizim güçsüzlüklerimize acıyın! Günahla dolu olduğumuzu size söylemeye cesaret edemiyoruz, bu yüzden size şöyle diyoruz : Zalim olmayın!" Ey erdemli halk, gönlünü ferah tut; ey yurtseverler, gönlünüzü ferah tutun! Deyin ki Lyon'lu kardeşlerinize, emanet ettiğiniz bu ellerde yasanın kılıcı paslanmayacaktır! Sizlere büyük bir Cumhuriyet örneği vereceğiz.

(Genel alkış)

BİRÇOK SES : Yaşasın Cumhuriyet! Yaşasın Robespierre!

BAŞKAN : Oturum tatil edilmiştir.

BİR SOKAK

(LACROIX, LEGENDRE)

LACROIX : Ne yaptın, Legendre? Sözü ettiğin büstlerle kimin başını tehlikeye soktun, biliyor musun?

LEGENDRE : Birkaç şıklık budalası insanın başını, hepsi o kadar.

LACROIX : Sen kendi aslını, dolayısıyla kendini öldüren bir gölgeye benziyorsun, kendi kendinin katilisin sanki.

LEGENDRE : Anlamadım!

LACROIX : Collot çok açık konuştu ama.

LEGENDRE : Ne olmuş yani? Onun konuşması şampanya şişesinin patlaması gibi bir şeydi. Ayrıca her zamanki gibi sarhoştun.

LACROIX : Hepsine kaçık dedik, çocuk dedik, şimdi de sarhoş diyeceğiz. Ama, sarhoşlar gerçeği söyler. Catilina sözüyle Robespierre kimi amaçladı sanıyorsun?

LEGENDRE : Kimi?

LACROIX : Sorun basit. Tanrıtanımazlarla aşırı devrimcileri da-
rağacına gönderdiler, ama bunun halka bir yararı dokunmadı;
halk hâlâ sokaklarda yalınayak dolaşıp aristokratların derisin-
den kendine ayakkabı yapmaya bakıyor. Giyotin'in soğuma-
ması gerekiyor, yoksa birkaç derece soğudu mu, Kamu Esen-
lik Komitesi'ne de yatağı yorganı Devrim Alanı'na sermek
düşer.

LEGENDRE : Bunların benim sözünü ettiğim büstlerle ne ilgisi
var şimdi?

LACROIX : Hâlâ mı anlamıyorsun? Karşı devrimi resmen açık
etmekle Decemvirler enerjik hareket etmeye zorlamış oldun,
elini uzattın onlara. Halk bir Minotauros'tur. Efendilerini ye-
memesi için önüne her hafta kurban leşleri atmak gerekir.³⁰

LEGENDRE : Danton nerede?

LACROIX : Ne bileyim ben? Medicis Venüsü'nün dökük parça-
larını Palais-Royal'in³¹ kızlarından tamamlamaya çalışıyor ol-
malı; kendine sorarsan, mozaik yapıyormuş. Tanrı bilir, şimdi
hangi parçayla uğraşmaktadır. Medea'nın erkek kardeşine
yaptığı gibi, doğanın, güzelliği parça parça edip³² tek bir be-
dede toplaması ne yürekler acısıdır. Palais - Royal'e gidelim
hadi!

(Çıkarlar)

BİR ODA

(DANTON, MARION)

MARION : Hayır, bırak beni! Şöyle ayakucuna oturup anlatayım
sana!

DANTON : Dudaklarını daha iyi bir şey için kullanabilirdin.

MARION : Bırak, bir kere de öteki türlü olsun. Annem akıllı bir
kadındı; iffetin en güzel erdem olduğunu söylerdi hep. Birta-
kım kimseler eve dolup da bazı şeylerden konuşmaya başladı
mı, odadan dışarı çıkmamı söylerdi. Ne konuştuklarını sorun-
ca da, "ayıp", derdi, "utan", hemen bir kitap verirdi elime,

ben de birkaç sayfasını çevirmek zorunda kalırdım. İncil'i se-
verek okurdum ama, İncil'de geçen her şey kutsaldı çünkü;
yalnız, bir türlü anlayamadığım bir şey vardı. Kimseye de so-
ramıyordum, kendi kendime düşünüp duruyordum. Derken
bahar geldi; çevremde her yerde benim hiç katılmadığım bazı
şeyler oluyordu. Ben de bambaşka bir havaya giriyordum, bu
hava beni boğuyordu. Vücudumu yokluyordum. Öyle bir an
basıyordu ki, iki oluyordum sanki; sonra vücudum yavaş ya-
avaş tek oluyordu yine. O sıralarda genç bir adam geldi evimi-
ze. Yakışıklı bir adamdı, çoğu zaman da saçmalıyordu. Ne de-
mek istediğini tam bilmiyordum, ama, gülüyordum işte. An-
nem kendisine daha sık gelmesini söyledi; ikimizin de işine
yaramıştı bu. En sonunda bir gün şu sonuca vardık, iki çarşaf
altında yan yana yatmamız, iki sandalye üzerinde yan yana
oturmamız kadar olağan bir şeydir. Hatta, bu türüsünden,
onun söyleşilerinden çok daha fazla zevk aldım. Yalnız, şunu
anlayamadım; zevk almanın azına izin veriyorlar da, çoğun-
dan insanı niye yoksun etmek istiyorlar? Biz de yapacağımızı
gizlice yapıyorduk, bu da böylece sürüp gidiyordu. Ama ben,
her şeyi yutan, yuttukça da yatağı derinleşen bir deniz oluyor-
dum. Bir tek çelişkim vardı, bütün erkekleri bu vücut eritiyor-
du. Ne yapayım, yaratılışım böyleymiş. O, bunu sonunda fark
etti. Bir şabah geldi, beni boğazlarmışçasına öptü, kolları boy-
numda kenetlenince, anlatılmaz bir korkuya kapıldım. Sonra
beni bıraktı, güldü ve az kalsın aptalca bir şey yapacağını, vü-
cudumu korumamı, ona gereksinimim olduğunu, ondan başka
bir şeyim olmadığını, onun da zamanla eskiyeceğini, keyfimi
de vaktinden önce kaçırmak istemediğini söyleyip gitti. Ne
demek istediğini ben gene anlamadım. O akşam pencerenin
önüne oturdum; çok duyguluyumdur, çevremle ilintimi kuran
tek şey kendi duyarlığımıdır; ve akşamın kızılığı içine gömü-
lüp kaldım. O sırada sokaktan aşağı bir grup insan geliyordu;
çocuklar dışarı fırladılar, kadınlar pencerelerinin başına geç-
mişlerdi. Aşağı baktım, onu bir hasırın içinde taşıyorlardı, ayı-
şığı solgun altında parlıyordu, saçları ıslaktı; kendini suya atıp
boğulmuş olmalıydı. İçimden ağlamak geldi. Hayatımdaki tek

kopukluktur bu. Başka insanların tatil günleri, çalışma günleri vardır; haftanın altı günü çalışıp yedinci günü dua ederler, her yıl doğum günlerinde içlenirler ve her yeni yıl, gelecek yılı bir an için akıllarından geçirirler. Ben bundan hiçbir şey anlamıyorum; hiçbir durak, hiçbir değişiklik anımsamıyorum hayatımda. Hep aynı türüyüm. Hiç dinmeyen bir özlem ve kavuşma; kızgın bir ocak, derken bir nehir. Annem iç ağrısından gitti, herkes parmağıyla beni birbirine gösterip durdu, aptallık işte. İnsan, mutluluğu bulduğu yere doğru koşar; bu, bir insan vücudu, bir İsa tasviri, birtakım çiçekler, ya da çocuk oyuncakları olabilir, ama hepsi o aynı duygudur; bundan en az haz duyan insan. Tanrı'ya gönül borcunu en çok ödeyen insandır.

DANTON : Niye senin bu güzelliğini içime sığdıramıyor, kuşatamıyorum onu?

MARION : Danton, senin dudaklarının gözleri mi var yoksa?

DANTON : Seni kendi suyumda yuğmak, gövdenin dalgalarında kırılmak için esirin bir parçası olmak istedim.
(LACROIX, ADELAIDE, ROSALIE içeri girer)

LACROIX (Kapıda kalır) : Güleyim bari, güleyim.

DANTON (İsteksizce) : Ne var?

LACROIX : Sokağın durumu gözümün önüne geliyor.

DANTON : Eee?

LACROIX : Birtakım köpekler vardı sokakta; bir Alman Dok köpeği, bir de Bolonya finosu, hallesiyorlardı.

DANTON : Ne olmuş yani?

LACROIX : Hiç, birden gözümün önüne geldi de, kendimi tutamadım güldüm. Nefis manzaraydı! Küçük kızlar pencerelerden bakışıyorlardı; insan biraz dikkat edip bu küçük kızları pencereye güneşte orta yere çıkarmamalı. Yoksa sinekler herkesin içinde yapıyor,³³ bu da akla bazı şeyler getiriyor. Legendre'la birlikte hemen hemen bütün manastırları dolaştık. Tanrısal aşkı etlerinde duyan rahibeler eteklerimize yapışıp duamızı istediler. Legendre içlerinden birine dersini verdi, ama şimdi bir ay perhiz yapacak.³⁴ İşte bu etleriyle dua eden rahibelerden ikisini buraya getirdik.

MARION : İyi günler, Matmazel Adelaide! İyi günler, Matmazel

Rosalie!

ROSALIE : Çoktandır görüşemiyoruz.

MARION : Buna gerçekten çok üzüldüm.

ADELAIDE : Ulu Tanrım, gece gündüz uğrayıp duruyoruz.

DANTON (ROSALIE'ye) : Kız, senin kalçalar amma da fıstıklaşmış!

ROSALIE : Ya, insan her gün biraz daha gelişiyor.

LACROIX : Peki, antik bir Adonis³⁵ ile modern bir Adonis arasındaki fark nedir?

DANTON : Adelaide pek akıllı uslu olmuş, hayret verici bir değişiklik doğrusu. Yüzü, vücudunun önünde tuttuğu bir incir yaprağı gibi. Böyle işlek bir yoldaki bir incir ağacının kim bilir ne serin gölgesi vardır?

ADELAIDE : Ama öküz sürüleri gelip geçerken dinlensin diye değil, öyle değil mi mösyö?..

DANTON : Anlıyorum, canım, öfkelenmeyin.

LACROIX : Dinleyin öyleyse! Modern bir Adonis'i erkek değil, dişi bir yaban domuzu parçalar; aldığı yara baldırından değil, apış arasındandır; kanı aktıkça da güller açmaz, kan yerine cıva çiçekleri fişkirir.

DANTON : Bırak şimdi bunları! Matmazel Rosalie'ye bak, onarılmış bir heykel gibi, yalnız ayaklarıyla kalçaları antik döneme ait biraz. Sanki bir mknatis, bir kutbu itiyor, bir kutbu çekiyor; orta yeri de çizgiden aşağı inildiği zaman süblimeli suyla yıkanılan bir ekvator.

LACROIX : Gönüllü iki hemşire; ikisi de bir sevecenlik yurdunda, yani kendi vücutlarında hizmet ediyorlar.

ROSALIE : Kulaklarımıza kadar kızardık, utanın!

ADELAIDE : Görgü kurallarını biraz daha öğrenmeniz gerekiyor galiba.

(ADELAIDE ile ROSALIE çıkar)

DANTON : İyi akşamlar, yavrucuklar!

LACROIX : İyi akşamlar, kızlar cıvadan parlıyorsunuz.³⁶

DANTON : Gücüme gitti, akşam yemeğinden oldular.

LACROIX : Dinle, Danton, Jakobenler Kulübü'nden geliyorum.

DANTON : Hepsi bu kadar mı?

LACROIX : Lyon'lular bir bildirimde bulundular. Kendi düşüncelerine göre, artık togalarına bürünmekten başka yapacak şeyleri kalmamış. Sanki her birinin yüzünde "Paetus acımıyor!"³⁷ demek isteyen bir ifade vardı. Legendre, "Chalier ile Marat'nın büstlerini kırmak istiyorlar," diye bağırды. Anlaşılan elini kana buluşturmaya istiyor yine. Dehşetin uzağında kaldı kalalı, çocuklar sokakta eteğinden çekiştirir oldular.

DANTON : Ya Robespierre?

LACROIX : Kürsüde parmağımı sallayıp dedi ki : "Erdem, dehşet yoluyla hüküm sürmelidir." Bu sözlerinden sonra boynumu soğuk terler bastı.

DANTON : Giyotinlerin kurulmasına hazırlık yapan sözler bunlar.

LACROIX : Collot da, "Maskeler yırtılmalı," diye sanki büyülenmiş gibi bağırды.

DANTON : O zaman maskelerle birlikte yüzler de gider.
(PARIS içeri girer)

LACROIX : Ne haberler, Fabricius?

PARIS : Jakobenlerden ayrıldıktan sonra, Robespierre'e gittim, kendisinden bir açıklama yapmasını istedim. Kendi çocuklarını feda eden Brutus³⁸ gibi haller takındı. Görev üstüne genel sözler etti; özgürlük yolunda hiçbir gözetim tanımadığını, bu uğurda her şeyi, kendini, kardeşini dostlarını feda edebileceğini söyledi.

DANTON : Açık konuşmuş; yalnız, hep merdivenin üstünde o durmamalı, tam tersine, biraz da aşağıda bekleyip merdiveni dostlarına tutmalı.³⁹ Legendre'a teşekkür borçluyuz, onları konuşurmuş oldu.

LACROIX : Hébertistlerin hepsi ölmedi daha, halk maddi yoksulluk içinde; onun bir araç yerine konmasına yol açacak korkunç bir durum bu. Kamu Esenlik Komitesi'ne darağacı olmaması için, kan çanağının çok yükseklerle kaldırılmaması gerekiyor. Yani, Komite safra atmaya istiyor, ağır çeken bir başa gereksinimi var.

DANTON : Çok iyi bilirim, devrim Satürn gibidir, kendi çocuklarını yer. (Biraz düşündükten sonra) Gene de cesaret edeme-

yeceklerdir.

LACROIX : Danton, sen ölmüş bir azizsin; devrimse kutsal emanet diye bir şey tanımıyor; bütün kralların kemikleri sokağa, bütün heykeller de kiliselerden dışarı fırlatılıp atıldı. Sanıyor musun, senin adın var diye seni ayakta bırakacaklar?

DANTON : Adım, halk!

LACROIX : Adın! İlimli birisin sen, ben de öyle; Camille, Philippeau, Héroult da. Güçsüzlük ile ilımlılık halkın gözünde aynı şeylerdir. Kendi olayında geriye kalanı yaşatmaz halk. Eğer Eylül kahramanı⁴⁰ onların karşısında ilimli biri olarak kalırsa, kırmızı başlıklılar grubunun terzisi, bütün Roma tarihini elindeki iğnenin ucunda hissedecektir.

DANTON : Çok doğru, bundan başka, halk çocuk gibidir, içinde ne olduğunu anlamak için her şeyi kırmak ister.

LACROIX : Ayrıca, Danton, Robespierre'in sözleriyle, bizler düşük ahlaklıyız, yani keyfediyoruz; halksa erdemli, yani keyfetmiyor; çünkü iş, keyif alma organlarını körletmiştir; onlar sarhoş olamazlar, çünkü paraları yoktur; geneleve gidemezler, çünkü peynir ve tuzlu balık kokarlar, bundan da ordaki kızların midesi bulanır.

DANTON : Halk keyfedenden nefret eder, tıpkı bir hadımın bir erkekten nefret etmesi gibi.

LACROIX : Düzenbaz diyorlar bize. (DANTON'un kulağına eğilerek) Söz aramızda, bunda yarı yarıya da gerçek payı yok değil. Robespierre ile halk baştan aşağı erdem kesilecek, St. Just bunun öyküsünü yazacak⁴¹ Barère kılıfını hazırlayacak, sonra da bu kanlı örtüyü Konvansiyon'un üzerine örtecekler; her şeyi şimdiden görüyorum.

DANTON : Düş görüyorsun sen. Bensiz hiçbir şeye cesaret edememişlerdir, bana karşı da hiçbir şeye cesaret edemeyeceklerdir; Devrim sona ermedi daha, bana gereksinimleri olacaktır, silah deposunda saklı tutacaklardır beni.

LACROIX : Harekete geçmemiz gerekiyor.

DANTON : Olacağı o.

LACROIX : Olacağı o ama, iş işten geçtikten sonra.

MARION (DANTON'a) : Buz kesildi dudakların; öpücükler git-

ti, yerine sözler geldi.

DANTON (*MARION'a*) : Boş yere zaman yitimi! Çektiğin yüke değmez! (*LACROIX'ya*) Yarın sabah Robespierre'e gideceğim. Öyleyse, yarına kadar! İyi geceler dostlarım, iyi geceler! Sizlere teşekkür ederim!

LACROIX : Yani, "Defolun, dostlarım, defolun!" İyi geceler, Danton! Korkarım, küçük hanımın kalçaları senin giyotinin olacak, Venüs tepesinin üstünden uçuruma düşeceksin. (*PARIS ile birlikte çıkarlar*)

BİR ODA

(*ROBESPIERRE, DANTON, PARIS*)

ROBESPIERRE : Sana söylüyorum işte, kılıcı çektim mi, kim çıkarsa karşıma, düşmanımdır artık. Amacı ne olursa olsun, sorun değişmez; kendimi savunmaktan kim beni alıkoyuyorsa, üzerime saldıran biri kadar beni öldürmek istiyor demektir.

DANTON : Kendini savunmanın bittiği yerde, adam öldürme başlar; bizi daha uzun zaman adam öldürmek zorunda bırakacak bir neden kalmadığını sanıyorum.

ROBESPIERRE : Toplumsal devrim sona ermedi daha; devrimi yarıda bırakan kimse, kendi eliyle mezarını kazmış olur. Kibar sosyete tam ölmedi; bu her yana çil yavrusu gibi dağılmış sınıfın yerine halk kendi güçlerini getirmelidir. Ahlak düşkünlüğü cezalandırılmalı; erdem, dehşet yoluyla hüküm sürmelidir.

DANTON : Şu ceza sözünü anlamıyorum. Bir de senin şu erdem lafın yok mu, Robespierre? Bir yerden para almadın borca girmedin, hiçbir kadınla yatıp kalkmadın, hep ağırbaşlı davrandın, sarhoş olmadın. İnsanı kızdıracak kadar namuslu bir davranış biçimin var. Ben olsaydım, sırf başkalarını kendimden daha aşağılık bulmak gibi acınacak bir zevk uğruna, böyle bir ahlak anlayışı içinde, yerle gök arasında otuz yıl dolaşsaydım, utancımın ne yapacağımı bilemezdim. İçinden gelen

gizli bir ses ara sıra sana "Yalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun," diye fısıldamıyor mu hiç?

ROBESPIERRE : Benim vicdanım temiz.

DANTON : Vicdan, önünde maymun oynayan bir aynadır; herkes elinden geldiği kadarınca kendi kalıbına girip kendi havasına bakar. Bu, birbirimizin gırtlığına sarılmaya değer mi hiç? Herkes kendi gidişini bozmaya kalkan kimseye karşı savunsun kendini. Sen hep tertemiz, düzgün bir giysi giyiyorsun diye; giyotini, başkalarının kirli çamaşırlarını yıkayacak bir çamaşır leğeni; kesik başlarını da giysilerinin kirini çıkartacak leke sabunu durumuna getirmeye hakkın var mı senen? Üzerine tükürecek ya da üstünü başını yırtacak olurlarsa, o zaman savun kendini; ama kimse sana ilişmiyorsa, bundan sana ne? Onlar öyle dolaşmaktan sıkılmıyorlarsa, onları mezara hapsedmeye hakkın var mı? Bu koca evrenin kolcusu sen misin? Yok eğer, bu durumu ulu Tanrın kadar da böyle olduğu gibi görmeye dayanamıyorsan, mendilinde kapa gözlerini.

ROBESPIERRE : Erdemi hiçe sayıyorsun

DANTON : Ahlak düşkünlüğünü de. Dünyada Epikuroşçular vardır sadece; zarif ve kaba Epikuroşçular. İsa en zarif olanıydı. İnsanlar arasında yapabileceğim tek ayırım bu. Herkes kendi yaratılışına göre davranır, yani kendi hoşuna gidene yapar. Böyle bastığın yeri sarsmak insafsızlık olmuyor mu, Doğru Adam?

ROBESPIERRE : Danton, ahlak düşkünlüğü bazı anlarda en büyük hıyanet halini alır.

DANTON : Ahlak düşkünlüğünü yaftalayıp aforoz edemezsin. Tanrı aşkına, böyle bir şey nankörlür olur; bir karşıtlık yarattığı için ona çok şey borçlusun. Kaldı ki, senin sözlerinle söylemek gerekirse, atılan yumruklar Cumhuriyet'e bir yarar sağlamalı, suçsuzlar da suçlularla birlikte bu yumrukların altında ezilip kalmamalı.

ROBESPIERRE : Herhangi bir suçsuzun ezildiğini kim söyledi sana?

DANTON : Duyuyor musun, Fabricius? Suçsuz hiç kimse ölmemiş şimdiye kadar? (*Dışarıya çıkarken, PARIS'e*) Kendimizi

göstermemiz gerekiyor, hem de hiç vakit yitirmeden!

(DANTON ile PARIS çıkar)

ROBESPIERRE (Yalnız başına) : Haydi git bakalım! Terbiye görmüş beygirlerini istediği yere süren bir arabacı gibi, devrimi koşturan atları da dosdoğru genelevin kapısına çekmek istiyor; ama onların seni devrim alanına sürükleyecek kadar güçleri var daha. Bastığım yeri sarsmakmış! Benim sözlerimle söylemek gerekirseymiş! Dur, dur, öyle mi acaba? Diyecekler ki, onun dev gövdesinin gölgesi altında kalmışım da, o yüzden "Gölge etme" demişim ona. Ya haklıysalar? Yoksa o kadar da gerekli mi bu? Evet, evet! Cumhuriyet! Defolmalı o! Düşüncelerimin birbirini sakınarak izlemesi gülünç şey! Evet, o defolmalı. İleriye doğru itişen bir kalabalığın içinde, yerinde kalan, onlara karşı koyuyor gibi direnç göstermiş sayılır, ezilip gider. Devrim gemisinin, bu adamların sığ hesaplarına ve bataklıklarına oturmasına izin veremeyiz; onu durdurmaya kalkışanın elini kırmamız gerekir, tırnaklarını ona geçirmiş bile olsa! Aristokrasinin ölüsünden giysilerini soyup mirasına konmak isteyen bir topluluk defolmalı! Erdem olmamalıymış! Bastığım yer erdemmiş! Kendi söylediğim sözlermiş! Nasıl da aklımdan hiç çıkmıyor bu sözler. Düşünmeden edemiyorum, niye? Kanlı parmağıyla orayı gösteriyor hep, o aynı noktayı. Çevresine ne kadar bez dolarsam dolayayım, yine kan fişkiriyor hep. (Bir anlık susuştan sonra) İçimden geçirdiğim şeyler aldatıyor mu beni? Bilmiyorum. (Pencereye doğru gider) Gece, ıssız bir düşün hayalleri içinde yeryüzüne sinmiş horluyor. İnsanda yanıp sönen, sisli ve bulanık, gün ışığından ürken düşünceler, istekler şimdi bir biçime, bir kıyafete bürünüp düşün ıssız sığınağına sokuluyor; kapıları açıyor, pencerelerinden bakıyor, yarı canlanıp uykuda geriniyor, dudaklarını kıpırtıyor. Uyanıklığımız, daha aydınlık bir düşten başka bir şey değil sanki. Uyurgezerleriz. Gördüğümüz işler de bir düşteki gibi değil mi zaten? Sadece daha belirli, daha göz önünde, daha kesin. Bundan dolayı kim ayıplayabilir bizi? Tembel gövdemizin arzulayıp da bir yılda yapamadığını, ruh bir saatte yapıp düşüncelere hayat veriyor. Günah düşüncede başlar; ey-

lem durumuna gelmesi, vücudun ona öykünmesi bir rastlantıdır ancak.

(ST. JUST girer)

ROBESPIERRE : Hey, kim o karanlıkta duran? Hey, ışık getirin, ışık!

ST. JUST : Sesimden tanı mıyor musun?

ROBESPIERRE : Ah, sen misin, St. Just?

(Bir HİZMETÇİ içeri ışık getirir)

ST. JUST : Yalnız mıydın?

ROBESPIERRE : Danton vardı biraz önce, gitti.

ST. JUST : Yolda, Palais-Royal'de rastladım ona. Devrimci çehresini takınmış, imalı öyküler anlatıyordu; yosma kızlar başucunda, baldırıçiplaklarla senli benli konuşuyor; ahali yolda durmuş, dediklerini kulaktan kulağa fısıldıyorlar. Atılım yapma şansını yitireceğiz bu gidişle. Hâlâ kararsız bekleyecek misin? Yoksa sensiz işe girişeceğiz, kararımızı verdik.

ROBESPIERRE : Ne yapmayı düşünüyorsunuz?

ST. JUST : Yasama, Güvenlik ve Esenlik komitelerini olağanüstü toplantıya çağıracağız.

ROBESPIERRE : Fazla tören.

ST. JUST : Büyük ölüyü, şanına yaraşır bir biçimde gömmemiz gerekir. Katil rolünü değil, papaz rolünü oynamalıyız. Parçalanmadan, tüm gövdesiyle yok olup gitmeli.

ROBESPIERRE : Daha açık konuş!

ST. JUST : Onu bütün zırhlarıyla birlikte çukura indirmeli, atlarıyla kölelerini de mezarının üzerinde kurban etmeliyiz; örneğin, Lacroix'yi!

ROBESPIERRE : Esaslı bir düzenbaz; eski bir avukat yazmanı, şimdi Fransa'nın generallerinden. Devam!

ST. JUST : Hérault-Séchelles.

ROBESPIERRE : Nefis bir baş!

ST. JUST : Anayasanın hazırlanması için süslü bir basamaktı o,⁴² ama artık bu gibi süslere gereksinimimiz kalmadı, bir kalemde silinmeli. Sonra... Philippeau... Camille.

ROBESPIERRE : O da mı?

ST. JUST (ROBESPIERRE'e bir kâğıt uzatarak) : Şaşkınlığını

anlıyorum. Al, bunu oku!

ROBESPIERRE : Ha, şu “Yaşlı Fransisken”!⁴³ Hepsi bu mu? Çocuk canım, sizinle şaka etmiş.

ST. JUST : Şurayı oku, şurayı! (*Kâğıtta bir yerin üzerini işaret eder.*)

ROBESPIERRE (*Okur*) : “Bu Kanlı Mesih, Robespierre, çarmıhın kurulduğu dağda, Collot ve Couthon⁴⁴ adlı iki haydudun ortasında durmuş, kendini kurban edeceği yerde, öteki insanları kurban ediyor. Giyotin başındaki rahibeler, aşağıda Merzem ve Magdelana gibi bekliyorlar.⁴⁵ Onun yüreğinde aziz Yahya gibi yeri olan St. Just,⁴⁶ Konvansiyon’a efendisinin apokaliptik vahiylerini bildirmekle meşgul; kendi başını kutsal mahfazadaymış gibi taşıyor.”

ST. JUST : Ben de ona kendi başını St. Denis gibi eline aldırmasını bilirim.⁴⁷

ROBESPIERRE (*Okumayı sürdürür*) : “Bu Mesih’in büründüğü akpak kıyafetin Fransa’nın kefeni, kürsüde inip kalkan ince uzun parmaklarının da giyotin bıçağı olduğuna inanmalı mı acaba? Ya sen Barère, sen de demişsin ki, “Devrim Alanı’nda sikke kesiyoruz!” Haydi neyse, eskileri karıştırmak istemiyorum. Sen zaten elinden yarım düzine koca geçirmiş, hepsini de gömmüş dul karının birisin. Kim buna ne diyebilir? Bu onun kendi yeteneği; biri daha ölmeden altı ay öncesinden onun ölümlerle hayat arasında kalan yüzünü seyretmeye başlar. Cetsellerin yanına oturup da o kokuyu içine çekmek isteyen bir kişi daha var mıdır acaba?” Demek Camille, sen de, ha! Defolsun hepsi gitsin! Çarçabuk! Ne var ki, giden gelmez bir daha. Suçlamayı hazırladın mı?

ST. JUST : O kolay Jakobenler Kulübü’nde bir imada bulunmuşsun zaten.

ROBESPIERRE : Amacım onları korkutmaktı.

ST. JUST : İşin sonunu getirmek de bana kalıyor. Sofra başında ölecekler, sana söz veriyorum.

ROBESPIERRE : Öyleyse çabuk, yarın! Ölüm dövüşü kısa zamanda bitmeli! Birkaç gündür sinirlerim bozuk zaten! Haydi çabuk!

(*ST. JUST çıkar*)

ROBESPIERRE (*Yalnız başına*) : Evet, kendini kurban edeceği yerde, öteki insanları kurban eden Kanlı Mesih. Mesih kendi kanıyla onları kurtuluşa götürdü, bense onları kendi kanlarıyla kurtuluşa götürüyorum, bunun günahını da kendi üzerime alıyorum. O acının hazzını duyuyordu, bense celladın azabını duyuyorum. Kim kendini yadsımış oldu, o mu, ben mi? Kaçıkça düşünceler bunlar. Niye o hep bir kişiyi kendi önümüzde görüyoruz? Aslında insanoğlu hepimizle birlikte çarmıha getiriliyor; hepimiz Golgotha Tepesinde kan ter içinde boğuşuyoruz,⁴⁸ ama kimse kendi yarasıyla başkalarını kurtuluşa götürmüyor. Camille’im benim! Hepsi uzaklaşıyor benden, her yer çorak, her şey boş, yapayalnızım.

II. PERDE

BİR ODA

(DANTON, LACROIX, PHILIPPEAU, PARIS,
CAMILLE, DESMOULINS)

CAMILLE : Çabuk, Danton, yitirecek hiç vaktimiz yok!

DANTON (*Giyinir*) : Ama zaman bizi yitiriyor. Her gün böyle ilkin gömleği giyip sora pantolonu çekmek; akşamları yatağa girip sabahları kalkmak, önce bir ayağını, sonra ötekini atmak; bir başka biçimi yok sanki. İnsanın başında koca bir dert; milyonlarca kişi böyle yapagelmiş, daha milyonlarcası da böyle yapagidecek; üstelik bizler bu iki zaman dilimini birlikte yaşıyoruz, yani aynı şey iki kat başımızda büyük dert.

CAMILLE : Tam çocuk gibi konuşuyorsun.

DANTON : Ölmek üzere olanlar çocuklaşır.

LACROIX : Kararsızlık etmen yüzünden mahvolmaya doğru gidiyorsun, biz dostlarını da ardın sıra sürüklüyorsun. O korkaklara dört bir yanında toplanmaları için haber sal! Decemvirlerin zorbalığını haykır, hançerlerden söz et, Brutus'tan dem vur, o zaman kürsünün başındakileri korkutacak, Hébert'in suç ortağı olmakla suçlananları bile kendi çevrene toplayabileceksin! Öfke saçmalısın. Hiç olmadı, bizleri silahlı bırakma, utanmaz Hébert gibi bayağı bir biçimde ölmeyelim!⁴⁹

DANTON : Zayıf bir belleğin var, bana ölmüş bir aziz dediğini unutuyorsun. Ama, o an sandığından çok haklıymışsın, şubelere uğradım, bana büyük saygı gösterdiler, ama tıpkı bir ölüye gösterilen saygıydı bu. Kutsal bir emanet gibiyim, onlar da sokağa atılıyor zaten; yerden göğe hakkın varmış.

LACROIX : İşi neden bu noktaya getirdin, peki?

DANTON : Bu noktaya mı? Evet, doğrusu, hep aynı kıyafeti giy-

II. PERDE

mek, hep aynı çizgileri çekmek bana ilk başta sıkıcı geliyordu! Acınacak bir durum. Tek teli hep aynı sesi veren zavallı bir saz olmak, dayanılacak şey değil! Buna alışmaya çalıştım, sonunda başardım. Zaten devrim bana huzur getirecek, ama düşündüğümünden başka türlüünü. Ayrıca, kim bize destek olacak? Giyotin başını bekleyen rahibelerin yerini orospular alır belki, bildiğim o kadar, bak, sayalım tek tek : Jakobenler, erdemin günlük hayatın temeli olduğunu ortaya sürdüler, Kordelyeler beni Hébert'in katili olarak adlandırıyorlar; Komün kefaretni ödüyor; Konvansiyon; o bir araç olabilirdi işte! Ama, bir 31 Mayıs olsaydı, o zaman da kendiliklerinden yumuşamazlardı. Robespierre, Devrim'in öğretisini temsil ediyor, bir kalemde geçilemez. Bu da olmaz. Bizler Devrim'i yaratmadık, Devrim bizleri yarattı. Haydi her şey çözümlendi diyelim, başkalarını giyotine göndermektense, ben kendim giderim daha iyi. Yeter artık; biz insanlar birbirimizle ne diye didişip duralım? Hep birlikte huzur içinde yaşamamız gerekir. Yaradılışımızda bir hata olmalı, adını bilmediğimiz bir şeyler eksik bizde. Bunu da birbirimizin bağırsaklarından bulup çıkaramayacağımıza göre, ne diye vücutlarımızı deşmek zorunda kalalım? Geç canım, zavallı simyacıardan başka bir şey değiliz!

CAMILLE : Daha acındırmalı bir edayla söylemek gerekirse, şöyle denebilir : İnsanlık sonu gelmeyen açlık karşısında kendini yemeyi daha ne kadar sürdürecektir? Ya da, gemisi batmış da, bir tahtaya sarılmış olan bizler, giderilmez susuzluğumuz karşısında birbirimizin damarlarından kan emmeyi daha ne kadar sürdüreceğiz? Ya da, biz sözde matematikçiler, bilinmeyen, sonsuza uzanan bir X'in ardı sıra giderek, hesaplarımızı parçalanmış vücutlar üzerinde yapmayı daha ne kadar sürdüreceğiz?

DANTON : Güçlü bir yankısın sen.

CAMILLE : Bir tabanca sesi, bir gök gürültüsü durumuna geliyor hemen, değil mi? Demek, beni yanından ne kadar ayırmazsan, senin için o kadar iyi olacak.

PHILIPPEAU : Sonra da Fransa kendi cellatlarıyla baş başa ka-

lacak!

DANTON : Ne çıkar bundan? Halk durumundan hoşnut. Heyecanlı, soylu, erdemli, nükteli bir biçimde yaşamak ya da can sıkıntısından bütünlükle kurtulmak için bir yıkımın gelmesinden daha başka ne isteyebilir insan? Ha giyotinde başın uçmuş, ha yüksek ateşten ya da yaşlılıktan ölmüşsün, ne fark eder? Ama sağlam kalan bir vücutla kulis arkalarına girmeyi, veda sırasında bile jestler yapıp, izleyicilerin alkış seslerini duymayı insan yeğ tutar sanırım.⁵⁰ Bu çok ustaca bir şey, tam bize göre. Hep sahnedeyiz zaten, ciddi ciddi boğazlanırken bile. Aslında ömrümüzden bir parça daha kısaltmaları hiç fena değil. Vücudumuz bedenimize oturmuyor. Önünde sonunda bir nükte olarak kalıyor hayat. Elli altmış bölümlük bir destan söyleyecek ne yürek, ne de soluk var kimsede! Hayat suyunu büyük kaplardan değil, küçük kadehlerden içmenin tam zamanı şimdi; hiç olmadı bir yudumda insanın ağzı dolar, öbür türlü koca kabın içinden bir damla bile alamaz insan. En son olasılık bağırarak, o da yorar insanı; hayat, onu sürdürmek için yapılan çabaya değmez.

PARIS : Öyleyse, Danton, kaç!

DANTON : İnsan vatanını yedeğe alabilir mi dersin? Dönüp dolaşalım, asıl sorun şu : Cesaret edemeyeceklerdir. (CAMILLE'e) Gel, evladım, bak sana da söylüyorum, cesaret edemeyeceklerdir. Adieu, adieu!

(DANTON ile CAMILLE çıkar)

PHILIPPEAU : Bırakıp gidiyor işte.

LACROIX : Söylediklerinin tek sözcüğüne bile inanmıyor. Bütün işi tembellik! Bir konuşma yapmaktansa, giyotine gitmeyi yeğliyor.

PARIS : Ne yapmalı?

LACROIX : Eve gidip bir çözüm yolu düşünmeli, Lukretia gibi.

BİR GEZİNTİ YERİ

(Gezinenler)

BİR YURTTAŞ : Sevgili Jacqueline, yo hayır, şey, Kor...

SIMON : Kornelia, yurttaş, Kornelia.⁵¹

YURTTAŞ : Sevgili Kornelia'dan bir oğlum oldu.

SIMON : Demek Cumhuriyet bir erkek evlat verdi sana.

YURTTAŞ : Cumhuriyet çok genel bir kavram, şöyle denebilir belki de...

SIMON : Yok, bu böyledir, birey kendini genele uydurmalıdır...

YURTTAŞ : Ah evet, karım da böyle söylüyor.

SOKAK ŞARKICISI (Şarkı söyler) :

Niye böyle, niye

Gülüp oynuyor herkes?

YURTTAŞ : Ama bir ad koyma sorununa gelince, işin içinden çıkamıyorum.

SIMON : Mızrak-Marat olsun adı.

SOKAK ŞARKICISI:

Bin bir dert başında,

Sürünürken sabahtan

Akşamlara kadar.

YURTTAŞ : Üç tane adı olsun isterdim, üç rakamı bana uğur getirir, ayrıca, oturaklı bir ad olsun; tamam, buldum: Saban-Robespierre. Sonra, üçüncüsü?

SIMON : Mızrak.

YURTTAŞ : Teşekkür ederim, komşu; Mızrak-Saban-Robespierre, güzel adlar bunlar, insana yakışan adlar.

SIMON : Bak söylüyorum, Kornelia'nın göğüsleri Dişi Kurt'un ki kadar bereketli olacak, yok ama, hayır, Romulus bir zorbaydı.

(Geçip giderler)

BİR DİLENCİ (Yakararak) : "Bir avuç toprak ve bir tutam yosun..." Sevgili beyler, güzel hanımlar!

BİR BAY : Çalışsana be adam, yanaklarından kan damlıyor.

İKİNCİ BAY : A! (DİLENCİ'ye para verir) Ele bak, kadife gibi.

Bu kadarı da utanmazlık!

DİLENCİ : Bayım, siz bu üstünüzdeki ceketi nerden buldunuz?

İKİNCİ BAY : Çalışarak aldım, çalışarak! Sen de alabilirsin, gel bana, sana bir iş bulayım, adresim...

DİLENCİ : Bayım, niye çalıştınız, peki?

İKİNCİ BAY : Şu ceketi almak için, sersem.

DİLENCİ : Bir şeyden keyif almak için kendinizi dara zora sokmuşsunuz; çünkü, böyle bir ceket keyif işi, ama bir paçavra da aynı işi görür.

İKİNCİ BAY : Çok doğal.

DİLENCİ : Demek hepsi aynı kapıya çıkıyor, sersem miyim ben!

Güneş köşe başlarını ısıtmıyor değil, her şey yolunda. (*Yakarır*) "Bir avuç toprak ve bir tutam yosun..."

ROSALIE (*ADELAIDE'e*) : Askerler geliyor, yürü! Dünden beri kursağımıza sıcak bir şey girmedi.

DİLENCİ : "Bu dünyada en son nasibim!" Baylar, bayanlar!

ASKER : Dur! Nereye böyle, kızlar? (*ROSALIE'ye.*) Yaşın ne kadar senin?

ROSALIE : Küçük parmağım kadar.

ASKER : Çok keskin zekâlıymışsın!

ROSALIE : Sen de pek kalın kafalı.

ASKER : Öyleyse, canım, yont beni. (*Şarkı söyler*)

Christine'ciğim, sevgili Christine'ciğim,

Yatınca seninle, canın acır mı,

Canın acır mı, söyle?

ROSALIE (*şarkı söyler*) :

Acımaz, arslanım, acımaz,

Nasıl da hoşuma gider, nasıl da

Hoşuma gider bir bilsen!

(*DANTON ile CAMILLE girer*)

DANTON : Baksana, garip doğrusu! Bir şey var havada, her yer fuhuş kokuyor sanki. Hani nerdeyse millet kışından donunu sıyrıp sokakta köpekler gibi çiftleşecek!

(*Geçip giderler*)

GENÇ ADAM : Ah, madam, bir çan sesi, ağaçlardan süzülen ay ışığı, bir yıldızın parıltısı...

BAYAN : Bir çiçeğin kokusu! İşte size doğanın sunduğu sevinç, doğanın saf tadı! (*Kızına*) Bak, Eugenie, yalnız erdemli insanlar bunları görebilir işte.

EUGENIE (*Annesinin elini öper*) : Ah, anneciğim, ben yalnız sizi görüyorum.

BAYAN : Uslu çocuk.

GENÇ ADAM (*EUGENIE'nin kulağına fısıldar*) : Şurdaki yaşlı beyin yanında duran güzel hanımı görüyor musunuz?

EUGENIE : Tanırım kendisini.

GENÇ ADAM : Çocuk saç yaptırmış kendisine.

EUGENIE (*Güler.*) : Ne kötü bir diliniz varmış.

GENÇ ADAM : Yaşlı bey yanından hiç ayrılmıyor; körpe çiçeği görünce, güneşte gezmeye çıkarmış, besbelli kendini bahar yağmuru sanıyor.

EUGENIE : Ne ayıp şey! Utancımdan kızaracağım nerdeyse.

GENÇ ADAM : Ya ben? Betim benzim uçtu. (*Gider*)

DANTON (*CAMILLE'e*) : Ciddi bir şey bekleme artık! Anlamıyorum, niye herkes sokak ortasında durup da birbirinin suratına bakıp kahkahalarla gülmüyor? Bana kalırsa, pencerelerden, mezarlardan, nerden olursa başlarını çıkarıp gülmeliler; yer gök katılmalı, kahkahadan çınlamalı.

(*Giderler.*)

BİRİNCİ BAY : Sizi temin ederim, olağanüstü bir buluş! Bütün teknik sanatlar bambaşka bir anlam kazanacak. İnsanlık, doruk noktasına dev adımlarla ilerleyecek.

İKİNCİ BAY : Yeni tiyatro oyununu gördünüz mü? Bir Babil kulesi! Birbirinin içine geçmiş kubbeler, basamaklar, girip çıkışlar, hepsi göğe doğru öylesine rahat bir biçimde yükseliyor ki, her adımda bir, insanın başı dönüyor. Bambaşka bir kafa. (*Düşünceli bir biçimde durur.*)

BİRİNCİ BAY : Ne oldu size öyle?

İKİNCİ BAY : Yok bir şey! Elinizi verin, beyefendi! Bir bataklık, oldu işte! Teşekkür ederim, ancak geçebilecek kadar bir yer varmış, tehlikeli olabilirdi.

BİRİNCİ BAY : Korkmadınız ya?

İKİNCİ BAY : Evet ama, toprağın yüzü ne de olsa ince bir kabuk-

tur; insan bir çukura düşebilir. Dikkat etmek gerek, insanın ayağı kayabilir. Evet, tiyatroya gidin, salık veririm.

BİR ODA

(DANTON, CAMILLE, LUCILE)

CAMILLE : Size söylüyorum işte, tiyatrolarda, konserlerde, sergilerde, hayatın bir yansısını göremedikten sonra, onlarda asıl hayatı görecek ne göz, ne de duyacak kulak var demektir. Biri tutup bir kukla oyuyor tahtadan, ipleri görülebilen, eklem yerleri her adımda beş vurgulu şiir ritmine uyarak ses veren, aman ne karakter, ne tutarlılık! Biri bir duyguyu, bir vecizeyi, bir kavramı alıp ona pantolon ceket giydiriyor, el ayak yapıyor, yüzünü boyuyor, sonra da bu nesneye üç perde boyunca acı çektiriyor, ta ki evlenip gidinceye ya da kendini öldürünceye kadar; bir ideal! Biri bir opera söylüyor, tıpkı su dolu düdüklü testinin bülbül sesi vermesi gibi, bu da insanın hayatındaki iniş çıkışlarının yansıması oluyor sözde, ah sanat! Ahaliyi tiyatrolardan alıp sokağa oturtun, acıklı gerçek işte bu! Bunlar, kötü kopyacılar baka baka kendi yaratanlarını unutuyorlar. Kendi içlerinde ve çevrelerinde her an yanarak, parıldayıp ışıldıyarak doğan yaratılışı içlerinden ne duyuyorlar, ne de görüyorlar. Tiyatrolara gidiyorlar, roman ve şiir okuyorlar, orada geçen yüzlere göre birtakım suratlar ediniyorlar, sonra da Tanrının yaratıklarına dönüp, "Aman, ne bayağı!" diyorlar. Pigmalion heykelinin canlanabildiği, ama çocuğu olmadığı hikâyesi anlatıldığı zaman, ne demek istendiğini Yunanlılar anlıyordu.

DANTON : Bizim ressamlar da, Eylül'de Force Kalesi'nden⁵² sokağa ölü olarak atılanların resimlerini büyük bir soğukkanlılıkla yaparken, "Bu aşağılık adamlarda son hayat çırpınışlarını yakalıyorum," diyen David⁵³ gibi seyrediyorlar doğayı.

(DANTON dışardan çağrılır)

CAMILLE : Sen ne dersin, Lucile?

LUCILE : Hiç, konuşmanı zevkle izliyorum.

CAMILLE : Söylediklerimi duyuyor musun bari?

LUCILE : Çok doğal.

CAMILLE : Haklıyım, değil mi? Ne dedim, biliyor musun?

LUCILE : Hayır, gerçekten bilmiyorum.

(DANTON gelir)

CAMILLE : Nen var?

DANTON : Kamu Esenlik Komitesi beni tutuklama kararı almış. Haber uçurdular, kaçmamı sağlayacaklar. Başımı istiyorlar-mış, umurumda değil. Tembel tembel dolaşmaktan bıktım artık. İstedikleri başsa, alsınlar. Ne çıkar bundan? Yürekli bir şekilde ölmesini de bilirim, hiç değilse yaşamaktan daha kolaydır.

CAMILLE : Danton, vaktimiz var daha!

DANTON : Geçti artık, ama hiç ummamıştım doğrusu...

CAMILLE : Senin kendi kaygısızlığın.

DANTON : Kaygısızlık değil, yorgunum, tabanlarım ağrıyor.

CAMILLE : Nereye gidiyorsun?

DANTON : Bir bilsem!

CAMILLE : Ciddi söyle, nereye gidiyorsun?

DANTON : Gezmeye gidiyorum, evladım, gezmeye.

LUCILE : Ah, Camille!

CAMILLE : Sakin ol, evladım!

LUCILE : Düşünüyorum da, onlar bu başı...! Sevgili Camille!

Saçma bir şey bu, öyle değil mi, çıldıracağım.

CAMILLE : Sakin ol, Danton'la ben bir değiliz.

LUCILE : Şu koca dünya yüzünde o kadar çok şey var, ama niye içinden sadece bir tanesi? Bu bir taneyi elimden almaya kim kalkışabilir? İnsafsızlık. Hem onu ne yapacaklar?

CAMILLE : Bak sana bir kez daha söylüyorum, sıkma kendini.

Dün Robespierre'le konuştum. Bana dostça davrandı. Evet aramızda bir gerginlik var, bir görüş ayrılığı, hepsi o kadar!

LUCILE : Ara bul onu!

CAMILLE : Biz onunla aynı okul sıralarında oturduk. Onun hep karanlık ve içine kapanık bir hali vardı. Hep ben onu arar, arada bir de güldürürdüm. Her zaman büyük bir bağlılık gös-

termiştir bana. Gidiyorum işte.

LUCILE : Hemen mi, canım? Peki, git ve gel! Önce şurdan, (*CAMILLE'i öper*) sonra şurdan! Git şimdi, haydi!
(*CAMILLE gider*)

LUCILE : Zaman kötü! Ama böyle olmuş bir kere. İşin içinden çıkmak zor. Cesareti elden bırakmamalı. (*Şarkı söyler*)
Ayrılık, ah ayrılık, ayrılık,
Kim icat ettiyse seni, ah.

Durup dururken aklıma esiyor. Böyle aklıma esmesi hiç güzel bir şey değil. O dışarı çıktığı anda, içime öyle bir duygu girdi ki, sanki bana hiç dönmeyecek artık, hep benden uzakta, hep daha uzakta kalacak. Oda ne kadar ıssız, pencereler açık, evden bir ölü çıkmış sanki. Dayanamayacağım. (*Çıkar*)

KIRLIK

DANTON : Daha uzaklara gitmek istemiyorum; adamlarımın, soluklarımın sesi çok gürültü çıkarıyor, bu sessizlik güzel. (*Yere çöker, bir süre sonra*) Bir zamanlar bana bellek yitirilmesine yol açan bir hastalıktan söz etmişlerdi. Ölüm de buna benzer bir şey olsa gerek. Kimi zaman bir umut doğuyor içime, belki ölüm daha etkilidir, bir anda her şeyini yitirebilir insan. Keşke böyle olsa! O zaman düşmanımı, yani belleğimi kurtarmak için bir İsa gibi koşar dururdum. Ama, yeryüzü daha güven verici, belleğim için tabii, kendim için değil; benim için mezar en güvenlisi, hiç olmadı bana unutmayı sağlar, belleğimi öldürür. Ama burda belleğim yaşıyor ve beni öldürüyor. Ben mi, belleğim mi? Yanıt basit. (*Ayağa kalkar, geri döner*) Benim yaptığım, ölümlle cilveleşmek; ona böyle uzaktan, bir dürbünün arkasından sevdalı sevdalı bakmak da hoş bir şey. Aslında, bütün bu olup bitenin karşısına geçip gülmem gerekir. İçimde öyle bir yaşama duygusu var ki, bana “yarın gene bugün gibi olacak; yarın, öbür gün, daha öbür gün, hep aynı, eskisi gibi sürüp gidecek,” diyor. Hepsi kuru sıkı, korkutmak istiyorlar beni, ötesine cesaret edemezler! (*Çıkar*)

BİR ODA

(*Gece vakti*)

DANTON (*Pencerenin yanında*) : Hiç sona ermeyecek mi bu? Işıklar sönmeyecek, sesler kesilmeyecek mi? Dört bir yanımda karanlık ve sessizlik içinde kalmayacak mı hiç? Hep böyle birbirimizin iğrenç günahlarını mı görüp dinleyeceğiz? Ah, Eylül!

JULIE (*İçerden seslenir*) : Danton! Danton!

DANTON : Ha?

JULIE (*İçeri girer*) : Ne bağıryorsun?

DANTON : Bağırarak mı?

JULIE : Birtakım iğrenç günahlardan söz ettin, sonra da “Eylül” diye inlemeli bir sesle bağırdın!

DANTON : Ben mi? Ben, ha! Yok canım, hiçbir şeyden söz etmedim, aklımdan bile geçmedi; belki sessizce, kendime göre bir şeyler düşünmüş olabilirim.

JULIE : Titriyorsun, Danton!

DANTON : Duvarlar ses verdikten sonra, gövdem paramparça olduktan, düşüncelerim taşlaşmış dudaklardan döküldükten sonra, ben titremişim ne çıkar? Tuhaf mı yani?

JULIE : Georg, canım Georg'um benim!

DANTON : Evet, Julie, tuhaf çok. Düşüncelerim hemen bir konuşma oluverecekse, hiç düşünmem daha iyi. Öyle düşünceler vardır ki, Julie, bunları dinlemek için kulak gerekmez. Güzel değil hiç, düşüncelerin çocuklar gibi, daha doğarken bağırması hiç güzel değil.

JULIE : Tanrım, sen onun aklını koru! Georges, Georges, ben kimim tanıyor musun?

DANTON : Tanıyorum tabii. Bir kere bir insansın, sonra bir kadınsın, ayrıca benim karımsın; beş kıta vardır dünya yüzünde: Avrupa, Asya, Afrika, Amerika, Avustralya; iki kere iki dört eder. Görüyorsun, aklım hâlâ başımda. Eylül diye mi bağırımışım? Öyle bir şeyler diyordun.

JULIE : Evet, Danton, evin her yanından duyuluyordu.

DANTON : Pencerenin yanına yanaştığım an, bakıyorum (*Dışarı bakar*) bütün kent sessizlik içinde, bütün ışıklar sönmüş...

JULIE : Bir çocuk bağırtısı geliyor.

DANTON : Pencerenin yanına yanaştığım an, bakıyorum, bütün sokaklarda bir ses, "Eylül" diye bağıyor!

JULIE : Düş görmüşsündür, Danton, açılınca geçer.

DANTON : Düş mü görüyorum? Evet düş gördüm, ama bir başka türlüünü, anlatayım sana, belleğim zayıfladı. İşte! Tamam! Anımsadım. Dünya yuvarlağı altımda soluk soluğa, doludizgin gidiyordu, vahşi bir küheylanmış gibi sarılmışım ona, koca ellerimle yelelerine asılmış, bütün gücümle böğrüne abanmışım, baş arkaya gerilmiş, saçlar uçuşmuş, uçurumun üzerinde duruyordum. Tam bu sıra dehşet içinde haykırarak uyanmışım. Pencereye doğru gittim ve orda o sesi duydum işte, Julie. Bu söz ne anlama geliyor? Niye hep o aynı ses? Benimle ilgisi ne? Kanlı eller üzerime doğru niye uzanıyor? Ben öldürücü bir şey yapmadım ona. Ah, bana yardım et, Julie, aklım işlemiyor artık! Eylül ayında değil miydi, Julie?

JULIE : Krallar Paris'e kırk saatlik yerdedi...⁵⁴

DANTON : Kaleler düşmüş, aristokratlar kente girmişler...

JULIE : Cumhuriyet yok olmuştu.

DANTON : Evet, yok olmuştu. Arkamızı veremezdik düşmana, çıldırarak gibiydik, iki düşman arasında kalınamazdı; ya biz, ya onlar, güçlü olan güçsüzü devirecekti, akla yakın geleni de bu değil mi?

JULIE : Tabii, tabii.

DANTON : Biz devirdik onları, adam öldürme değildi bu, içimizdekilere karşı bir savaştı.

JULIE : Vatani kurtardın sen.

DANTON : Evet, kurtardım; zorunluydu bu, kurtarmamız gerekirdi. Çarıntaki Adam'ın rahatı yerindeydi : Dert nasıl olsa gelecekti, ama derdi getirenin, vay haline! – Gelmek zorundaydı; zorunlu olan buydu işte. Üzerine zorunluluğun laneti geçmiş bir eli kim lanetleyebilir? Kim ağzına aldı bu zorunluluk sözünü, kim? İçimizde yalan söyleyen, orospuluk eden, hırsızlık yapan, cana kıyan bu şey ne? Bizler birer kuklayız,

ipleri bilinmeyen güçlerce çekilen kuklalar; bizler kendimiz hiçbir şey değiliz, hiç! Ruhların dövüştüğü kılıçlar, tıpkı malsallardaki gibi eller görülmüyor. Neyse, sakinleştim.

JULIE : İyice sakinleştin mi, sevgilim?

DANTON : Evet, Julie; gel, yatalım!

DANTON'UN EVİNİN ÖNÜNDEKİ SOKAK

(SIMON, MİLİS ASKERLERİ)

SIMON : Gecenin kaçış şimdi?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Ne gecesini?

SIMON : Gecenin kaçış oldu?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Günbatısıyla gündoğuşu arasında bir şey işte.

SIMON : Ulan rezil, saat kaç?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Saatin kaçış gösteriyorsa; sarkaçın çarşaf altında sallanmaya başladığı saatler işte.

SIMON : Yukarı çıkmalıyız! Yürüyün, yurttaşlar! Kellemiz pahasına yakalayacağız. Ölü ya da diri! Güçlü kuvvetlidir ha. Önde ben yürüyeceğim, yurttaşlar. Bu yol özgürlüğe gider. Karım size emanet! Ona geride meşe yapraklarından bir çelenk bırakıyorum.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Meşe yaprağından çelenk mi? Boş yere yorulma, zaten Tanrının günü meşe odununun biri kucağına düşüyor.

SIMON : Yurttaşlar, ileri, bu vatana layık olduğumuzu göstereyim!

İKİNCİ YURTTAŞ : Bu vatan bize layık olsaydı daha iyi olurdu. Hep başkalarının vücudunda delikler açıyoruz, ama bizim kıçımızdakiler kapanmıyor hiç.

BİRİNCİ YURTTAŞ : İster misin o deliği kapasınlar? Ha, ha, ha!

ÖTEKİLER : Ha, ha, ha!

SIMON : Yürüyün, ileri!

(DANTON'un evine dalarlar)

ULUSAL KONVANSİYON MECLİSİ

(Bir grup MİLLETVEKİLİ)

LEGENDRE : Milletvekillerinin boğazlanmasına ne zaman bir son verilecek? Danton da giderse, kim kendinden emin olabilir artık?

BİR MİLLETVEKİLİ : Ne yapmalı, peki?

BİR BAŞKASI : Kendisinin Meclis'te dinlenmesi gerekir. En etkili yol bu. Onun sesine kimse karşı koyamaz.

BİR BAŞKASI : Olamaz, alınan bir karar bunu engelliyor.

LEGENDRE : Karar geri alınmalı, ya da bir ayrıcalık tanınmalı.

Ben böyle bir önerge vereceğim, desteğinize güveniyorum.

BAŞKAN : Oturum başlamıştır.

LEGENDRE (*Kürsüye çıkar*) : Meclis'in dört üyesi geçen gece tutuklanmışlar. Bunlardan birinin Danton olduğunu biliyorum, ötekilerin adlarını öğrenemedim. Kim olurlarsa olsunlar, bu kimselerin burda kürsüde söz almalarını istiyorum. Yurttaşlar, şunu açıklayayım sizlere: Danton'u kendim gibi temiz bilirim, bana ise bir suçlamada bulunabileceğini sanmıyorum. Kamu Esenlik Komitesi'nin ya da Güvenlik Komitesi'nin hiçbir üyesine saldırıda bulunmak istemem; ama birtakım özel nedenler, kişisel kinlerin ve kişisel tutkuların, en büyük hizmetlerde bulunmuş kimselerin elinden özgürlüklerinin alınmasına yol açabileceği düşüncesine yöneltiyorlar beni. 1792'de Fransa'yı kendi çabasıyla kurtarmış olan bir kimse burada söz almaya hak kazanmıştır sanırım; en büyük hıyanetle suçlanıyorsa bile, kendi açıklamasını yapma hakkına sahip olmalıdır.

(*Yoğun kaynaşmalar*)

BİRKAÇ SES : Legendre'in önerisini destekliyoruz.

BİR MİLLETVEKİLİ : Biz burda halk adına bulunuyoruz; seçmenlerimizin istemi olmaksızın, kimse bizi bu yerden çekip çıkaramaz.

BİR BAŞKASI : Sözleriniz hep ceset kokuyor; bu sözleri Jirondenlerin ağzından kaptınız siz. Kendinize bir ayrıcalık mı ta-

nınsın istiyorsunuz? Yasanın kılıcı ayrıcalık tanımaz.

BİR BAŞKASI : Biz komitelerimizin, yasa yapıcıları, yasal sığınma hakkı tanımaksızın giyotine göndermelerine izin veremeyiz.

BİR BAŞKASI : Suç işleyicilerin sığınma hakkı yoktur; yalnız, başlarında taçla gezen suçlular, kendilerine taht üzerinde bir sığınak ararlar.

BİR BAŞKASI : Yalnız düzenbazlar sığınma hakkına başvurur.

BİR BAŞKASI : Yalnız katiller böyle bir hakkı tanımaz.

ROBESPIERRE : Uzun zamandır oturularda görülmeyen bir kargaşalık şunu gösteriyor ki, söz konusu olan şeyler, büyük bir önem taşımaktadır. Bugün, bazı kişilerin vatanın yanında bir zafer kazanıp kazanamayacakları belli olacak. Dün Chabot, Delanuai ve Fabre⁵⁵ için kaçındığınız şeyleri bugün birkaç kişi için kullanmak istediğiniz zaman, kendi ilkelerinizin dışına çıkmış olmayacak mısınız? Birkaç kişi için niye böyle bir ayırım gözetiliyor? Bazı kimselerin kendi adlarına ve dostları adına yaptıkları övgülerden bize ne? Yalnız, geçirdiğimiz uzun deneyimler bu gibi şeylerden ne gibi ders alınması gerektiğini bizlere öğretti. Biz bir kimsenin şu ya da bu yurtseverlik görevini yerine getirip getirmeyeceğini sormuyoruz; geçmişteki siyasal çizgisini de sormuyoruz. Legendre, tutukluların adlarını bilmezlikten geldi, bütün Meclis onları tanıır. Legendre'in dostu Lacroix da aralarında. Legendre bunu niye bilmezlikten geliyor acaba? Çünkü kendisi çok iyi biliyor ki, Lacroix'ı utanmazlık savunabilir ancak. Sadece Danton'un adını vermekle yetindi; çünkü bu adın bir ayrıcalığı olduğunu sanıyor. Hayır, hiçbir ayrıcalık tanımıyoruz biz, putlar istemiyoruz! (*Alkışlar*) Danton'un Lafayette'ten, Dumouriez'den, Brissot'dan,⁵⁶ Chabot'dan, Fabre'dan, Hébert'den farkı ne? Bu kimseler için söylenmiş hangi söz, Danton için söylenebilir? Bu kimselerin hepsine aynı gözle baktınız mı hiç? Niye içlerinden birinin öteki yurttaşlardan başka bir önceliği olsun? Belki de birkaçı aldatılmış, birkaçı da aldatılmaya yanaşmamış bazı kişiler, onun kazandığı başarıların sonucu talih kuşuna ve iktidara kavuşmak amacıyla onun arkasında saf

tuttukları için. Danton kendisine güven beslemiş yurtseverleri ne derece aldatmışsa, özgürlükseverlerin göstereceği şiddetin etkisini de o derece duyabilmelidir. Sizin tanıdığınız gücünüzün kötüyü kullandığınız korkusunu içinizde yaratmak istiyorlar. Komitelerin astığı astık, kestiği kestikmiş. Sanki halkın sizlere verdiği, sizlerin de komitelere devrettiğiniz güven, sizin yurtseverliğiniz için yeterli bir güvence değilmiş gibi. Herkesin dehşetten titrediği öne sürülüyor. Ama, söylüyorum sizlere, şu anda kim titriyorsa, o kimse suçludur; çünkü, genel bir uyanıklık durumu karşısında suçsuz bir kimse titremez. (*Genel alkış*) Beni de korkutmak istediler, Danton'a yaklaşmakta olan tehlikenin bana da yaklaşabileceğini ima ettiler. Bana, Danton'un dostlarının çevremi sarmış olduğunu yazdılar; sanıyorlar ki, eski bir ilişkinin anısı, ikiyüzlü erdemlere kör inanç, benim özgürlük için gösterdiğim kıskançlığı ve çabaları sınırlayabilir. Açıkça söylüyorum işte, hiçbir şey önleyemez beni. Hepimizin bir parçacık cesur ve açık gönüllü olması gerekiyor. Yalnız suçlu kişilerle adi ruhlular, kendi benzerlerinin yanı başlarında devrildiğini görmekten korkarlar; çünkü kendilerini gizleyen suç ortakları devrilip gidince, gerçeğin ışığında apaçık ortaya çıkacaklardır. Burda öyle bir ruh taşıyanlar varsa, kahramanca bir ruh taşıyanlar da vardır. Alçakların sayısı öyle çok değil, sadece birkaç baş gidecek, ama vatan kurtulacak.

(*Alkışlar*)

Legendre'in önerisinin reddedilmesini istiyorum.

(*MİLLETVEKİLLERİ red önerisini kabul ettiklerini göstermek için hep birden ayağa kalkarlar.*)

ST. JUST : Görülüyor ki, bu toplantı salonunda "kan" sözcüğünü kaldıramayan bazı duygusal kimseler var. Bu kimselerin yapacağı birkaç genel gözlem, bizim doğadan ve zamandan daha acımasız olmadığımızı kendilerine gösterecektir. Doğa yasaları sessizce ve karşı koyulmazca işlemektedir. Bu yasalarla çatışmaya girdiği anda insan yok olur. Havanın bileşiminde herhangi bir değişiklik, yerin içinden ateşin fışkırması, bir su kitlesinin dengesinde bozulma, bir salgın hastalık, volkanik bir

patlama, bir su baskını binlerce kişinin mezarı oluyor. Sebebi ne? Cansız doğada tümüyle pek az ayrımsanabilen, önemsiz bir değişiklik; orta yerde cesetler göze çarpmasa, bir tek iz bırakmadan geçip gidecek bir değişiklik. Sorarım şimdi: Cansız olmayan doğada yer alan devrimler, cansız doğadakinden daha mı çok kayıtlara bağlı kalmalıdır? Bir düşünce de bir fizik yasası gibi kendi karşısında direnen şeyleri yerle bir etmemeli mi? Manevi doğanın tüm yapısını, yani insanlığı değişime uğratacak bir olay, kana bulaşmasına karşın, sonuca doğru yol almamalı mı? Evren ruhu cansız doğa âleminde volkanlara, su baskınlarına nasıl yön veriyorsa, cansız olmayan doğa âleminde de ellerimize, kollarımıza öyle yön veriyor. İnsanlar ha bir salgın hastalıktan ölmüşler, ha bir devrimden, ne fark eder? İnsanlık ağır adımlarla ilerler, ancak yüzyıllar geçtikten sonra bu adımlar göze görünür; bu adımların ardında birkaç kuşak insanın mezarı yatar. En basit buluşlara, ilkelere varılması, yarı yolda ölüp kalan milyonlarca insanın hayatına mal olmuştur. Öyleyse, tarihin çok daha hızla yol aldığı bir zamanda, çok daha fazla sayıda insanın soluğunun kesilmesi doğal değil midir? Sözü uzatmadan, kısaca bağlayalım. Herkes, eşit koşullar altında yaratılmış olduğuna göre, doğanın tanıdığı farklar dışında, herkes eşittir. Bundan dolayı herkesin bir üstünlüğü olsa bile, ne birey olarak, ne de birey kimliğiyle içinde bulunduğu ufak ya da güçlü bir sınıf olarak bir ayrıcalık taşıyamaz. Bu sözün kapsadığı öğelerden her birinin bir gerçeklik kazanması, onca insan hayatına mal olmuştur. 14 Temmuz,⁵⁷ 10 Ağustos, 31 Mayıs, bunun dönüm noktalarıdır. Bu sözün insan dünyamızda uygulanabilmesi dört yılı gerektirdi, olağan koşullar içinde belki de yüzyılları gerektirecekti, birkaç kuşak insan da bunun dönüm noktaları olacaktı. Devrimin akışı, her yeni dönemde, her geçtiği kumda cesetler bırakırsa, bunda şaşılacak ne var? Sözlerimizi birkaç sonuçla bağlayacağız, birkaç yüz ceset bunu yapmamıza engel mi olmalı? Musa, yeni devleti kurmadan önce, halkı Kızıl Deniz'in ve çölün içinden yürüttü, ta ki köhnemiş, yozlaşmış kuşak yolda dökülünceye kadar. Yasa yapıcılar! Ne Kızıl Deniz'imiz var bizim, ne de çö-

lümüz; bir savaşımız ve giyotinimiz var. Devrim, Pelias'ın kızları gibidir.⁶⁰ İnsanlığı gençleştirmek için onu parçalar. Dünya Tufan'dan sonra nasıl ortaya çıktıysa, insanlık da kan kazandıktan öyle, sanki ilk defa yaratılıyormuş gibi çıkacak.

(Uzun, sürekli alkışlar. Birkaç MİLLETVEKİLİ heyecandan ayağa kalkar.)

Avrupa'da ve bütün yeryüzünde Brutus'un hançerini koynunda saklayan bütün gizli zorbahık düşmanlarından bu yüce anda bize katılmalarını istiyoruz.

(DİNLEYİCİLER ve MİLLETVEKİLLERİ Marseillaise'i söylemeye başlarlar)

LUXEMBOURG.⁵⁹ MAHPUSLARLA DOLU BİR SALON

(CHAUMETTE, PAYNE, MERCIER,
HERAULT-SECELLES. Öteki MAHPUSLAR)

CHAUMETTE (PAYNE'i kolundan çeker) : Dinleyin, Payne, nerden aklıma esti bilmem, ama, öyle işte... Bugün başım ağrıyor, düşüncelerinizle bana yardımcı olur musunuz? Üzerimde bir tuhaflık var.

PAYNE : Gel öyleyse, Bilge Anaksagoras,⁶⁰ sana kendi öğretilerimi işleyeyim: Tanrı yoktur, şöyle ki, ya Tanrı Dünya'yı yaratmıştır ya da yaratmamıştır. Eğer yaratmadıysa, o zaman Dünya'nın yaratılış nedeni kendindedir, Tanrı yoktur; çünkü her varlığın nedenini kendinde barındırmakla Tanrı Tanrı'dır. Tanrı Dünya'yı da yaratmış olamaz; çünkü ya yaratış Tanrı gibi sonsuzdur ya da bir başlangıcı vardır. Eğer durum bu ikincisiyse, o zaman Tanrı'nın Dünya'yı belirli bir anda yaratmış olması gerekir, yani sonsuz bir hareketsizlik durumundan sonra bir an için etkinliğe geçip, zaman kavramını işleyen bir değişimi kendinde bir kereliğine başlatmış olması gerekir ki, bu da Tanrı'nın kendi kimliğiyle bir karşıtlık taşır. Demek Dünya'yı Tanrı yaratmış olamaz. Ama, biz artık, Dünya'nın da, kendi benimizin de var olduğunu, bunların da yukarıda söylediğimiz üzere, kendi nedenlerini kendilerinde ya da Tanrı olmayan başka bir şeyde taşıdığını açıkça biliyoruz, öyleyse Tanrı yoktur. *Quod erat demonstrandum.*⁶¹

CHAUMETTE : Ah gerçekten, bu sözleriniz beni yeniden aydınlattı; teşekkür ederim, teşekkür ederim!

MERCIER : Durun ama, Payne! Ya yaratış sonsuzsa?

PAYNE : O zaman Dünya bir yaratılış değildir artık, Tanrı'yla bir ve aynı şeydir ya da onun bir sıfatıdır; Spinoza'nın dediği gibi,

o zaman Tanrı herkeste vardır, azizim; sizde, Bilge Anaksagoras'ta, bende. Pek de kötü bir şey değil bu, ama itiraf etmeniz gerekir ki, Ulu Tanrı'nın her birimizle birlikte dış ağrısına tutulması, belsoğukluğu olması, canlı canlı gömülmesi ya da en azından bunun gibi hiç ilişik olmayan durumlara girmesi, gökyüzü saltanatını çekici olmaktan çıkarırdı.

MERCIER : Ama mutlaka bir neden olması gerekmiyor mu?

PAYNE : Bunu yadsıyan yok. Ama size bu nedeni, Tanrı olarak, yani en yetkin varlık olarak tasarladığımızı söyleyen de yok. Dünya'yı yetkin olarak mı alıyorsunuz siz?

MERCIER : Hayır.

PAYNE : Öyleyse, yetkin olmayan bir sonuçtan, yetkin bir nedene varılmasını nasıl isteyebilirsiniz? Voltaire, Tanrı'yla olduğu kadar, krallarla da bozuşmaya yanaşmadığı için böyle bir düşünceden yanaydı. Anlayış gücünden başka bir şeyi olmayan, bunun da doğal sonuçlarını kullanmasını bilmeyen ya da kullanmaya yanaşmayan bir kimse beceriksizin biridir.

MERCIER : Buna karşılık ben de şunu soruyorum : Yetkin bir nedenin, yetkin bir sonucu olur mu? Yani yetkin bir şey, yetkin bir şey yaratabilir mi? Yaratılmış olan, sizin de söylemiş olduğunuz üzere, kendi nedenini, yetkinin bir sıfatı olmasından dolayı kendinde barındıramaz. Böyle değil midir bu?

CHAUMETTE : Susun! Susun!

PAYNE : Sakin ol, filozof! Hakkınız var; Tanrı yaratırsa, o zaman yetkin olmayanı yaratabilir ancak, bunun için de hiçbir şeye elini sürmeyecektir. İnsan niye Tanrı'yı yalnız yaratıcı olarak düşünmektedir hep? Kendi kendimize, "Biz varız!" diyebilmek için çırpınmak zorunda kaldığımızdan dolayı, Tanrı'ya da bu zavallı gereği yüklemek zorunda mıyız? Ruhumuz, kendinde tam bir uyumda bulunan, sonsuz bir yüce kimlik almışsa, bu kimliğin, hemen parmağını uzatıp da birbirimizin kulağına gizlice fısıldadığımız türden bir aşkla, masanın üzerine ekmek içinden insan biçimleri yoğurmasını mı beklemeliyiz? Bütün bunları sırf Tanrı'nın çocukları olabilmek için mi yapmamız gerekiyor? Ben kendi hesabına daha basit bir babayı yeğ tutarım, hiç olmadı kedisine daha sonra, beni domuz ahırlarında

ya da forsada ömrümü geçirtmenin, şanına yaraşmadığını söyleyebilirim. Yetkin olmayan'ı ortadan kaldırmakla Tanrı'nın varlığını kanıtlayabilirsiniz ancak; Spinoza bunu denedi işte. İnsan kötüyü yadsıyabilir; duygu ise buna karşı gelir. Şuna iyice dikkat et, Anaksagoras : Niye acı çekiyorum ben? İşte tanrıtanımazlığın kayasıdır bu soru. Acının en ince bir titreşimi, isterse bir atomun içinde ortaya çıksın, evrenin bir ucundan öbür ucuna bir yarık açabilir.

MARCIER : Ya ahlak?

PAYNE : Sizler ilk önce ahlaktan yola çıkarak Tanrı'yı kanıtlamaya çalışıyorsunuz, sonra da Tanrı'dan yola çıkarak ahlakı! Ahlak sözüyle demek istediğiniz şey ne? Ben, kendinde ve kendisi için olabilecek bir iyilik ya da kötülük var mıdır, yok mudur, bilmem; bundan dolayı, kendi tavrımı değiştirme gereğini de duymam. Kendi doğama göre davranırım; ona uyan şey, benim için iyi olandır, onu yaparım; ona karşı düşen şey de benim için kötü olandır, onu yapmam, yolumun üzerine çıktığı zaman ona karşı kendimi korurum. Sizler, hep söylendiği üzere, erdemli kalabilir, o sözü çok edilen ahlak düşüklüğü denen şeye karşı kendinizi koruyabilirsiniz, çünkü çok zavallı bir duygudur bu.

CHAUMETTE : Doğru, çok doğru!

HERAULT : Ey Bilge Anaksagoras, insan şöyle de diyebilir : Eğer Tanrı her şeyse, o zaman kendi karşıtıdır da, yani Tanrı, hem yetkin olan, hem olmayandır; hem iyidir, hem kötü; hem mutlu-olan'dır, hem acı-çeken; böylece sonuç sıfıra eşit olur; iki yan birbirini götürür, hiçbir sonuca varamayız. Sevinmen gerek, çünkü işin içinden sıyırdın kendini, için rahat etsin, Madam Momoro'yu doğanın harikası olarak kutsayabilirsin, hiç olmadı, o da buna karşılık senin bacak aralarında kabarcıktan güller açtırır.⁶²

CHAUMETTE : Size bütün gönlümce teşekkür ederim, baylar!
(Gider)

PAYNE : Bir türlü inanmak istemiyor. Son nefesini verirken bile, bütün yolları sağlama almak için, kutsanma töreni yapmak,

ayaklarını Kâbe'ye yöneltip sünnet edilmek isteyecektir.
(DANTON, LACROIX, CAMILLE, PHILIPPEAU içeri getirilirler)

HERAULT (DANTON'a doğru koşup, onu kucaklar) : İyi günler! Yani iyi geceler. "Nasıl uyudun?" diye soramayacağıma göre, nasıl uyuyacaksın diye sorayım.

DANTON : İyi uyuyacağım, insan yatağa gülerek gitmeli zaten.

MERCIER (PAYNE'e) : Bu güvercin bakışlı Dok köpeği, devrimin uğursuz ruhudur; anasının ırzına geçmeye kalkıştı, ama anası, yani vatan, ondan güçlü çıktı.

PAYNE : Hayatı da, ölümü de aynı ölçüde büyük bir yıkım.

LACROIX (DANTON'a) : Böyle hemen üzerimize geleceklerini düşünmemiştim hiç.

DANTON : Ben biliyordum, daha önceden uyarılmışlardı beni.

LACROIX : Hiç sözünü etmedin ama?

DANTON : Ne diye edeyim? İnme en iyi ölüm biçimiyse, önceden inmeli mi olmak gerekir? Ayrıca, buna kalkışabileceklerini aklımdan geçirmiyordum. (HERAULT'ya) Toprağın üzerinde nasırlaşınca kadar koşmaktansa, altında yatmak çok daha iyidir; toprağı kendime minder yapmaktansa, yastık yapmayı yeğ tutarım.

HERAULT : Öteki türlü de bizi kemiren dişi kurtların yanaklarını okşayacak parmaklarımız nasırlaşmamış olur.

CAMILLE (DANTON'a) : Boşuna yorulma hiç, dilini boğazından ne kadar dışarı çıkarmaya çalışırsan çalış, alındaki ölüm terlerini yalayarak silemezsin. Ah, Lucile! Ne büyük bir yürek acısıdır bu!

(MAHPUSLAR yeni gelenlerin çevresini alırlar)

DANTON (PAYNE'e) : Siz kendi ülkenizin iyiliği için ne yaptınız, ben de kendi ülkemin iyiliği için onu yapmaya çalıştım. Siz benden daha talihli çıktınız; beni darağacına gönderiyorlar, umurumda değil, sallanmadan gideceğim.

MERCIER (DANTON'a) : Seni Yirmi İkiler'in⁶³ kanı boğuyor.

BİR MAHPUS (HERAULT'ya) : Halkın gücü ile aklın gücü birdir.

BİR BAŞKASI (CAMILLE'e) : Ne dersin, fener direklerinin

başsavcısı, sokakların ışıklandırılmasında yaptığın yenilikler, Fransa'yı daha aydınlık duruma getirmedir.⁶⁴

BİR BAŞKASI : İlişmeyin ona! "Acıyın" sözü ilk kez onun ağzından döküldü. (CAMILLE'i kucaklar, daha başka MAHPUSLAR da ona uyar.)

PHILIPPEAU : Biz ölenlerle birlikte dua eden rahipleriz; ölenlerden bize de bulaştı, aynı salgından ölüyoruz.

BİRKAÇ SES : Sizi delen ok, hepimizi öldürüyor.

CAMILLE : Efendiler, gösterdiğimiz çabaların böyle boşa çıkmasından yüreğim yanıyor; birkaç talihsizin başına gelenler gözlerimi yaşarttığı için darağacına gidiyorum ben.

BİR ODA

(FOUQUIER-TINVILLE, HERMANN)

FOUQUIER : Her şey hazır mı?

HERMANN : Biraz zor. Arada Danton olmasaydı, kolaydı.

FOUQUIER : Sahneye ilk önce o çıkmalı.

HERMANN : Jüriyi korkuya düşürecekler; Devrim'in korkuluğudur Danton.

FOUQUIER : Jüri ne isteyecekse onu istemeli.

HERMANN : Ben bir çare biliyorum, ama yasal biçime aykırı olur.

FOUQUIER : Söyle haydi!

HERMANN : Kura çekmeyiz, yumruğu güçlü olan kimseler seçeriz.

FOUQUIER : Evet, böyle olmalı. Ortalığı aleve verecektir bu. Şöyle on dokuz kişi. Ustaca salıverilir orta yere. Şu dört sahtekâr, onra birkaç tane bankacı ve yabancı kişi daha.⁶⁵ Tam dört dörtlük bir mahkeme. Halka böylesi gerek. Kendisine güvenebileceğimiz kimseler bulmalı şimdi! Kim örneğin?

HERMANN : Leroi. Sağırın tekidir, sanıkların ağzından çıkacak hiçbir şeyi duymaz. Danton istediği kadar patlatsın gırtlığını.

FOUQUIER : Çok güzel; devam!

HERMANN : Vilatte ile Lumiere. Biri gece gündüz içkiden başını kaldırmaz, öteki de sürekli uyur. İkisi de ağızlarını ancak, "Suçlu!" demek için açacaktır. Sonra, Girard; onun görüşüne göre, mahkeme karşısına çıkan bir kimse yakayı kurtarmamalıdır. Renaudin...

FOUQUIER : O da mı? Birkaç papazı kayırmıştı ya o bir keresinde?

HERMANN : Hiç kaygılanma, birkaç gün önce kendisi bana geldi, verilen yargının yerine getirilmesinden önce, kendilerine ders olsun diye, mahkûm edilen herkesin damarlarından kan alınmasını öne sürdü; mahkumların meydan okuyucu davranışları kendisini sınırlendiriyormuş.

FOUQUIER : Oo, çok güzel. O halde, bu işleri sana bırakıyorum.

HERMANN : İş bana kalsın yeter!

CONCIERGERIE'DE⁶⁶ BİR KORİDOR

(LACROIX, DANTON, MERCIER ve daha başka mahpuslar bir aşağı, bir yukarı gidip gelmektedirler)

LACROIX (MAHPUSLAR'dan birine) : Bütün bu zavallı insanların kötü bir durumda olmaları ne acı, değil mi?

MAHPUS : Giyotin arabaları⁶⁷ Paris'i et pazarına çevirdi, fark etmediniz mi?

MERCIER : Değil mi, Lacroix? Eşitlik kılıcı herkesin başının üzerinde sallanıyor, Devrim'in lavı akmakta, giyotin cumhuriyetleştirildi. Tribünler alkış tutuyor, Romalılar el çırpıyor; ama bu sözlerden her biri bir kurbanın çıkardığı son hırıltılarınmış, kimsenin kulak astığı yok. Sizler de bir kere olsun, söylediğiniz sözlerin arkasından gidin, ta ki bu sözler bir ete kemiğe bürününceye kadar. Bir bakın çevrenize, bu gördüklerinizin hepsi sizin sözleriniz; kendi sözlerinizin yüzlerde aldığı biçim. Bu yoksul kişiler, onların cellatları, giyotinler, bunların hepsi, yapmış olduğunuz konuşmaların canlı biçimleri. Bayezid'in insan kellelerinden ehramlar kurması gibi, siz de insan

kellelerinden bir sistem kuruyorsunuz.

DANTON : Hakkın var, bugün insan eti üzerinde çalışılıyor artık. Çağımızın laneti bu. Benim gövdeme de el atacaklar. Devrim Mahkemesi'ni kuralı tam bir yıl oluyor. Tanrı'nın ve insanların bundan ötürü beni bağışlamalarını dilerim; yeni bir Eylül Kıyımı'nın önüne geçmek istemiş, suçsuzları kurtarmayı umut etmiştim, ama bütün biçimselliğin içinde uzayıp giden bu ölümler çok daha çirkin, aynı zamanda da kaçınılmaz bir şey. Baylar, ben sizin hepinizi buradan çıkarabilmeyi umut etmiştim.

MERCIER : Çıkmasına çıkacağız, tabii.

DANTON : Aranızdayım artık, Tanrı bilir, bizi nasıl bir son bekliyor.

DEVİRİM MAHKEMESİ

HERMANN (DANTON'a) : Yurttaş, adınız?

DANTON : Adımı Devrim'in kendisi koydu. Oturduğum yer yakında hiçliğe karışacak, adım tarihin Pantheon'una geçecek.⁶⁸

HERMANN : Danton, Konvansiyon Meclisi sizi, Mirabeau, Dumas ve Orleans'la, Jirondenlerle, yabancılarla ve XVIII. Louis'in grubuyla birlikte hıyanet oluşturmakla suçluyor.⁶⁹

DANTON : Her keresinde halkın davası için yükselen sesim, bu karalamayı hiç zorlamadan geri çevirecektir. Beni suçlayan sefil yürekli kişiler, burda ortaya çıksınlar, onları utançlarından yerin dibine geçireyim. O Komiteler buraya gelsin, ben ancak onların önünde yanıt veririm. Onları hem savcı, hem de tanık olarak göstermem gerekiyor. Çıksınlar ortaya. Ayrıca ne siz, ne de vereceğiniz yargı umurumda. Size çoktan söyledim : Hiçlik, yakında barınağım olacak; hayat bir yük benim için, isterlerse bu yükü üzerimden alsınlar, zaten onu silkip atmanın özlemi içindeyim.

HERMANN : Danton, gözü peklik suçlulara, dinginlik ise suçsuzlara özgüdür.

DANTON : Kişinin gözü pekliğine, hiç kuşkusuz kusur bulunabilir, ama benim özgürlük için savaşırken ulus adına çok kereler gösterdiğim gözü peklik, bütün erdemlerin en değerlisidir. Benim burda acınacak durumda bulunan suçlulara karşı, Cumhuriyet'in yararı için takındığım gözü peklik, bu çeşit bir gözü pekliktir işte. Böyle aşağılık biçimde kara çalındığım bir anda, kendimi nasıl tutabilirim? Benim gibi bir devrimciden soğukkanlı bir savunma beklenemez! Benim hamurumdan insanlar devrimler için bulunmaz değerde insanlardır, onların alınlarında özgürlüğün dehası yazılıdır.

(*DİNLEYİCİLER arasında alkış gösterileri*)

Mirabeau'yla, Dumouriez'yle, Orleans'la birlikte hıyanet oluşturmakla, alçak despotların önünde diz çökmüş olmakla suçluyorlar beni, sarsılmaz adaletin önünde yanıt vermem isteniyor! Sen, alçak St. Just, gelecek kuşaklar karşısında bu çamur atmanın hesabını kendin vereceksin!

HERMANN : Sakin biçimde yanıtlamanız için size çağrıda bulunuyorum; Marat'ı anımsayın, yargıçların karşısına nasıl derin bir saygıyla çıkmıştı.

DANTON : Bütün elleriyle hayatımın yakasına yapıştılar, benim de kendi hayatımı onlara karşı savunmam gerekir; hayatımdaki bütün başarıların ağırlığı altında ezilip gidecektir onlar. Bundan bir onur payı çıkarmıyorum kendime. Alinyazılarımız elimize, kolumuza yön verir, ama ancak güçlü yaratılıştaki insanlar kendi alinyazısının eli kolu olabilir. Ben Mars Alanı'nda krallığı karşı savaş açtım, 10 Ağustos'ta onları yere serdim. 21 Ocak'ta da öldürdüm; kralların⁷⁰ suratına eldiven yerine, bir kral başı fırlattım. (*Yeniden alkış gösterileri*)

DANTON (*Suçlama yazısını eline alır*) : Şu utanç verici yazıya bir göz atınca, bütün vücudumun sarsıldığını duyuyorum. Belli bir anlamlı günde, söz gelişi 10 Ağustos'ta Danton'u ortaya sürme zorunluluğunu duymuş olan o kişiler kimlerdir acaba? Acaba kimlerdir Danton'un güç aldığı o ayrıcalıklı kişiler? Beni suçlayanlar çıksın ortaya! Bunları aklım başımda olarak söylüyorum. O basmakalıp sahtekârların maskelerini yırtacağım, sonra da onları asıl yerleri olan hiçliğin içine bir daha

başlarını ordan çıkartmamak üzere fırlatıp atacağım.

HERMANN (*Çingırağı çalar*) : Çingırağı duymuyor musunuz?

DANTON : Kendi onurunu ve hayatını savunan bir insanın sesi, senin o çingırağının sesini tabii ki bastıracaktır. Ben Eylül'de aristokratların vücutlarıyla devrimin yavru çocuklarını besledim. Benim sesim, aristokratların ve zenginlerin altınlarından halka silah dövdü. Benim sesim despotizmin uydularını süngülerin dalgaları içine gömen kasırga oldu.

(*Yoğun alkışlar*)

HERMANN : Danton, sesiniz kısıldı, çok heyecanlandınız. Savunmanızı gelecek kere de bitirebilirsiniz. Biraz dinlenmeniz gerekiyor. Oturuma ara verilmiştir.

DANTON : Danton'u tanıyorsunuz artık; birkaç saati daha kaldı, ondan sonra kendi şanınin kollarında uykusuna dalmış olacak.

LUXEMBOURG BİR ZİNDAN

(*DILLON, LAFLOTTE, bir ZİNDANCI*)

DILLON : Burnunun parıltısı suratını aydınlatacak, be adam. Ha, ha, ha!

LAFLOTTE : Sen kendi ağzını kapa, buram buram tütüyor. Ha, ha, ha!

ZİNDANCI : Ha, ha, ha! Ne dersiniz, bayım, şunu kendi ışığınızda okuyabilir misiniz? (*Elinde tuttuğu bir kâğıdı gösterin*)

DILLON : Ver şunu!

ZİNDANCI : Dilim damağım kurudu, bayım.

LAFLOTTE : Üzerindeki pantolon pek kurumuşa benzemiyor ama.

ZİNDANCI : Yok canım, bizim pantolon çeker. (*DILLON'a*) Hele sizin güneşiniz olduktan sonra, bayım! O kâğıdı okumak istiyorsanız, beni biraz görün de parlayayım.

DILLON : Al şunu da çek arabani, be adam! (*Para verir, ZİNDANCI gider. DILLON okur*) "Danton mahkemeyi korkut-

tu; jüri kararsız, dinleyiciler homurdanıyor. Hele kalabalık görülmemiş bir durumda. Halk, Adalet Sarayı önünde salkım saçak olmuş, köprülerin⁷¹ üstünü doldurmuştu. Bir avuç para, biraz da bilek olsa, yeter..." Hım, hım! *(Bir aşağı, bir yukarı gidip gelir; arada bir şişeden doldurup yuvarlar)* Ah, bir dışarıya ayak atabilsem! Kendimi öyle kolay kolay boğazlatmam. Ah, bir ayak atabilsem dışarıya!

LAFLOTTE : Ya da giyotin arabasına, aynı şey.

DILLON : Aynı şey mi dersin? Dışarı ile giyotin arabası arasında birkaç adım var, bu da Decemvirlerin cesetleriyle boy ölçüşmek için yeter, artar bile. Doğru kişilerin başkaldırmasının tam zamanıdır.

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : Başkaldırma ne kadar iyi olursa, amaca da o kadar yaklaşmış olunur. Haydi bakalım, ihtiyar; birkaç kadeh daha, tamam, uçarım artık.

DILLON : Serseriler, enayiler, en sonunda kendi kendilerini giyotine gönderecekler. *(Bir aşağı, bir yukarı dolanır)*

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : İnsan hayata yeniden kavuşabilse, onu evladı gibi bağrına basar. Alinyazısının ırzına geçip de insanın kendi kendisinin babası olmasa pek iştirilmiş şey değil. Aynı anda hem oğul, hem de baba; tam Oidipus öyküsü.

DILLON : Halk cesetle doyurulmaz. Danton ile Camille'in karı-ları halka biraz para atsınlar; hiç değilse önlerine kelle atılmasından iyidir.

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : İş işten geçtikten sonra ağlamaktan gözlerimi kör edecek değilim, sevgili generalin arkasından gözyaşı dökmek için gözlerime gereksinimim var.

DILLON : Danton'a el atmışlar! Kim kendinden güvenli olabilir artık? Korku bir araya getirecektir onları.

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : O yok olmuş bir adam artık. Me-zardan dışarı tırmanırken, ayağım bir cesede takılmış, ne çıkar?

DILLON : Dışarıya ayağımı attım mı, tamam! Yeter sayıda adam bulurum; eski askerler, Jirondenler, düşük soylular. Kapıları kırıp hapisanelere gireriz; mahpuslarla anlaşmamız gerek.

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : Pek doğal, azıcık alçaklık olacak

artık, ama ne fark eder? Bunu göze almayı isteme sorunu. Şimdiye kadar hayatım hep tekdüze geçti. Vicdan azabı duymak, bir değişiklik olur; insanın kendi kokusuna katlanması belki de iyi gelir. Uzaktan hep giyotin manzarası seyretmek, sıkılmaya başladı; öyle ki, artık bekle de dur! Kendi aklımda belki yirmi kere çözümlerim. Hoş bir yanı kalmadı, bayağılaş-tı.

DILLON : Danton'un karısına bir haber ulaştırmak gerek.

LAFLOTTE *(Kendi kendine)* : Sonra... Ölümünden korkum yok, ama acısı? İnsanın canı yanar sanırım? Ne işim var benim. Göz açıp kapayınca kadar olup bitiyormuş; ama, acının çok ince bir zaman ölçüsü vardır, anları bile böler. Yok, hayır! Bir tek günah varsa, o da acıdır; biricik ahlak düşüklüğü ise acı çekmektir. Ben erdemli olmakta devam edeceğim.

DILLON : Dinle, Laflotte, nereye çekti gitti o herif? Bende para var, bu iş olmalı. Demiri tavında dövmek gerek, planım hazır.

LAFLOTTE : Oldu, hemen! Zindancıyı tanırım ben, kendisiyle konuşurum. Bana güvenebilirsiniz, general, eninde sonunda bu delikten çıkacağız, *(Dışarı çıkarken kendi kendine konuşur)* tabii bir başka deliğe girmek için; ben en iç açıcı olanına, dünya yüzüne; o da en darına, yani mezara.

KAMU ESENLİK KOMİTESİ

*(ST. JUST, BARERE, COLLET D'HERBOIS,
BILLAUD-VARENNES)*

BARERE : Fouquier ne yazıyor?

ST. JUST : İkinci duruşma bitmiş. Mahpuslar Konvansiyon üleleriyle Kamu Esenlik Komitesi üyelerinin bir çoğunun yargı önüne çıkmasını istemişler; tanıkların dinlenmesi isteğinin geri çevrilmesi üzerine halktan yardım istemişler. Büyük bir coşku içindeymişler. Danton'da bir Jüpiter edası, saçları havada uçuşuyormuş.

COLLOT : İyi ya, başı daha kolay ele gelir.

- BARERE : Bizler ortaya çıkmamalıyız, sonra balıkçı karlılarıyla eskici yamakları umdukları gibi güçlü bulamayabilirler bizi.
- BILLAUD : Halkta güdülme duygusu vardır, bir bakış yeter; ayrıca bu adamlarınki gibi küstah çehreler halkın her zaman hoşuna gitmiştir. Böylesine yüz ifadeleri, bir soylu armasından daha etkilidir; insanları hor görmenin soylu biçimi bunlarda yer etmiş. Hor görülmeyi kaldıramayan kişilerin, bu suratlara bir yumruk indirilmesine yardım etmeleri gerekir.
- BARERE : Vücudu yara almayan Siegfried'e benziyor Danton; Eylülcülerin kanı onu bu duruma soktu.⁷² Robespierre ne diyor?
- ST. JUST : Sanki bir şeyler söyleyecekmiş gibi bir tavır takınıyor. Jüri yeterince aydınlandığını açıklayıp duruşmalara bir son vermeli.
- BARERE : Olanaksız, olmaz bu.
- ST. JUST : Ne pahasına olursa olsun, ortadan kalkmalılar, zorlanırsak kendi ellerimizle bile boğmalıyız onları. Evet, gözü pek olmak! Bu sözü Danton bizlere boşuna öğretmemiş olsa gerek. Onların cesetleri Devrim'i tökezletecek değil; ama Danton sağ kalırsa Devrim'in eteklerine yapışacaktır, kendisinden özgürlüğün ırzına geçmesi bile beklenir, öyle bir yapısı vardır (ST. JUST dışardan çağrılır)
(Bir ZİNDANCI içeri girer)
- ZİNDANCI : St. Pelagie'de⁷³ mahpuslar ölmek üzere, doktor istiyorlar.
- BILLAUD : Ne gereği var? Celladın yükü hafifler, hepsi bu.
- ZİNDANCI : İçlerinde gebe kadınlar da var.
- BILLAUD : Daha iyi ya, çocukları tabut derdinden kurtulmuş olur.
- BARERE : İletli bir soylu, Devrim Mahkemesi'ne bir oturum kazandırır. Her iyileştirme aracı, karşı devrim sayılmalıdır.
- COLLOT (ZİNDANCI'nın elindeki kâğıdı alır) : Bir rica mektubu, bir kadın imzası!
- BARERE : Giyotinin altına yatmakla bir Jokabenin altına yatmak arasında bir seçim yapma zorunda kalmayı isteyenlerden biri olmalı. Bu gibiler, Lukrecia gibi, namusları elden gittikten

- sonra ölürler, ama onun öldüğü biçimde değil; ya loğusa yatağındaiken, ya kanserden, ya da yaşlılıktan giderler. Genç bir kadını erdem ülkesinden yoksun kılmak her Tarquinius'un hoşuna gider.⁷⁴
- COLLOT : Bu kadın çok yaşlı ama. Madem ölmek istiyor, kendi içini dökmelerini de biliyor. Hapishane bir tabutun kapağı gibi kapanyormuş üzerine, içeri girili de dört hafta olmuş. Verilecek cevap basit. (Yazar ve okur) "Yurttaş, ölümü pek erken istiyorsunuz."
(ZİNDANCI gider)
- BARERE : Güzel söyledin! Ama Collot, giyotinin şakırdamaya başlaması hiç iyi değil; halkın ondan bir korkusu kalmayacak sonra, giyotinle bu kadar senli benli olmamalıdır. (ST. JUST girer)
- ST. JUST : Şimdi bir ihbar geldi. Hapishanelerde hıyanet tasarlanıyormuş; Laflotte adında genç bir adam her şeyi ortaya çıkarmış. Dillon'la aynı hücrede kalıyormuş, Dillon kafayı çekince, çenesi açılmış.
- BARERE : Kendi içki şişesiyle kendi boğazını kesiyor; olur böyle şeyler.
- ST. JUST : Danton'la Camille'in karıları halka para dağıtacaklarmış, Dillon hapishaneden kaçacak, mahpuslar kurtarılıp Konvansiyon dağıtılacakmış.
- BARERE : Masal bunlar.
- ST. JUST : Bu masallarla onları son uykularına yollayacağız ama. Kanıtlar elimde; sanıkların arsızlığı, halkın homurdanması, jürinin de kararsızlığı buna eklenince, tamamdır; bir yazı hazırlayacağım.
- BARERE : Evet, hiç durma, St. Just, her virgülü bir kılıç, her noktası kesik bir baş olan bir yazı döktür!
- ST. JUST : Konvansiyon, mahkemenin duruşmaları kesilmeden sürdürebilmesine, yargı kuruluna karşı gösterilmesi gereken saygıyı göstermeyen ya da orta yerde sahne yaratan sanıkların duruşmalardan atılmasına karar almalıdır.
- BARERE : Öyle bir devrimci içgüdüğü var ki sende, anlatımın ölçülü, ama etkisi tam yerini buluyor. Susmayacaklardır ama;

Danton haykıracaktır.

ST. JUST : Sizin desteğinize güveniyorum. Konvansiyon'da Danton gibi hasta olup da bu hastalığı giderme yönteminden korkanlar yok değil. Yeniden coşkuya kapılıp kuralların çiğnenmişinden dem vuracaklardır...

BARERE (*Sözü keserek*) : Şöyle diyeceğim onlara : Roma'da, Katilina'nın tasarladığı hıyaneti ortaya çıkarıp hayınları hemen orda, ölümle cezalandıran konsül de kuralları çiğnemekle suçlanmıştı. Kimdi bu suçlayanlar acaba?

COLLOT (*Acı bir coşkunlukla*) : Git haydi, St. Just! Devrim'in lavları akıyor. Özgürlük, onun azgın rahmini doyurmaya kalkışanları kendi kucağında boğacaktır. Halkın yüceliği, Jüpiter'in Semele'ye gözüktüğü biçimde, yıldırımlar ve şimşekler halinde gözüküp onları küle çevirecektir. Git haydi, St. Just, sana yardımcı olacağız, korkanların başına gökten taş yağsın! (*ST. JUST çıkar*)

BARERE : Hastalığı hangi yöntemle iyileştireceklermiş, duydun mu? Giyotini frengiye karşı ilaç diye kullanacaklar. Ilımlılara karşı değil, ahlak düşkünlüğüne karşı savaşıyor bunlar.

BILLAUD : Şu ana kadar yollarımız aynıydı.

BARERE : Robespierre, Devrim'i bir ahlak dershanesine, giyotini de bir kürsüye çevirmek istiyor.

BILLAUD : Dua etme sandalyesine desen daha doğru olur!

COLLOT : O zaman da onun yanı başında duramayacak, üzerine başını yaslamak zorunda kalacaktır.

BARERE : Önünde sonunda olacak bu. Birtakım sözde ikiyüzlü insanlar, birtakım sözde namuslu insanlar tarafından asılırsa, dünya da tam tersine dönüyor demektir.

COLLOT (*BARERE'e*) : Clichy'ye ne zaman döneceksin?⁷⁵

BARERE : Doktor artık evime uğramaz olunca.

COLLOT : Tabii, ordaki kuyruklu yıldızın saçtığı ışık, senin o murdar iliğini kavuruyor, değil mi?

BILLAUD : Sonra da dilber Demaly'nin yumuşacık parmakları kılıcı kınından çekip aşağısına sallandıracaktır.

BARERE (*Sus işareti yapar*) : Şşşt! Erdemli Kişi⁷⁶ sakın duymasın.

BILLAUD : Bırak onu, iktidarsız vaizin teki.

(*BILLAUD ile COLLOT giderler*)

BARERE (*Tek başına*) : Dehşet! "Ölümü pek erken istiyorsunuz!" ha! Bu sözler bunları söyleyen dili kurutmalı. Peki, ben? Eylül katilleri hapishaneleri bastıkları zaman, mahpusun biri bıçağına davranıp katillerin arasına karışıyor, bıçağı papazın birinin göğsüne saplayıp kurtuluyor! Kim bir şey diyebilir buna? Ha katillerin arasına karışmışım, ha Kamu Esenlik Komitesi'nde yer almışım, ha elime bir giyotin bıçağı ya da bayağı bir bıçak geçirmişim, ne fark eder? Görüntüsü değişik biraz, ama özü aynı. Diyelim, bir kişiyi öldürdün, sonra iki, üç gider artık, sonu gelmez. Arpa taneleri, işte şurda! Bir yığın mı yapacaksın? Önce iki tane, sonra üç, dört; kaç tane daha gerek? Gel vicdanım gel, gel benim pilicim, gel bili bili, al sana yem! Hapis yatmamış mıydım ben de? Kuşkulu kişilerdendim ya, aynı kapıya çıkar; nasılsa ölüm başucumdaydı. (*Gider*)

CONCIERGERIE

(*LACROIX, DANTON, PHILIPPEAU, CAMILLE*)

LACROIX : Güçlü bir biçimde haykırdın, Danton; daha önce de hayatın için bu kadarcık çaba gösterseydin, durumlar bambaşka olurdu şimdi. Ölüm böyle utanmazcasına yanına yaklaşıp da burnunun dibinde pis pis kokmaz, gittikçe boğucu bir hal almazdı, öyle değil mi?

CAMILLE : Saldırıya geçse de, kavga dövüşle kızışmış kolların arasından avını kapsa, haydi neyse! Ama böylesi, bir sürü gereksiz tören! Bir kocakarıyla gerdeğe giriyorsun sanki, tanıklar çağrılıyor. "Amin" diyor herkes, sen de yorganı açıp buz gibi olmuş bir vücutla yavaşça içine giriyorsun!

DANTON : Kafa göz, hepsinin birbirine girdiği bir kavga olsaydı keşke! Oysa bana, sanki iki değirmen taşı arasına düşmüşüm de gövdemin her yanı katı bir fiziksel güçle ağır ağır, yöntemli bir biçimde burkulup koparılıyor gibi geliyor. Böyle mekanik bir yöntemle öldürülmek yok mu ya!

CAMILLE : Sonra da şurda bir yerde, çürüyüp kokuşmuş bir durumda, kaskatı uzanıp kalmak! Kim bilir? Belki de ölüm insanın hayatını kendi sinir uçlarından söke söke alıyordur; belki de insan çürüdüğünün bilincinde oluyordur!

PHILIPPEAU : Dostlarım, canınızı sıkmayın! Bizler bir sonbaharı erken yaşıyoruz. Havada çiçekler uçuşuyor daha, aramızdaki tek fark, bu deneyin üstünde kalıp bir parça pis kokmamız. Çok mu kötü?

DANTON : Yüce bir sahne! Bir gübrelikten ötekine! Öyle değil mi? Hiç şaşmayan sınıf kuralı. Birinci sınıftan ikinciye, ikinciden üçüncüye; böylece de uzar gider. Okul sıralarında oturmaktan bıktım artık, otura otura maymunlar gibi kışım nasırlaştı.

PHILIPPEAU : Peki ne istiyorsun?

DANTON : Dinginlik.

PHILIPPEAU : Dinginlik Tanrı'dadır.

DANTON : Hiçbir yerdedir. Hiçlikten daha dingin bir yer düşün; en ulu dinginlik Tanrı ise, hiçlik Tanrı değil midir o zaman? Ben tanrıtanımaz bir kişiyim ama. Şu kör olası kural ne der? Var olan hiçbir şey yok olmaz!⁷⁷ Bense bir varlığım, işte yürekler acısı durum bu! Yaratılış öylesine yaygın bir biçimde oluşmuş ki, hiçbir şey boşta kalmamış. Her şey iç içe geçmiş. Hiçlik ölmüş; yaratılış onun yaraları olmuş, bizler damlayan kan, evren de her şeyin içinde çürüdüğü mezar. Bu sözler deli saçması gibi geliyor, ama gerçek payı çok.

CAMILLE : Evren sonsuzluğa mahkûmdur, hiçlik ise ölümdür, ama ölüm olanaksızdır. Ah, ölüm olmasaydı keşke! Şarkıardaki gibi.

DANTON : Hepimiz diri diri gömülmüşüz, krallar gibi de üç dört kişilik tabutlara konmuşuz; gökyüzünün alınına, evlerimize, giyindiğimiz mintanlara. Elli yıldır tabutun kapağını tırmalıyoruz. Yok olmaya inanabilseydi insan, çaresi bulunurdu; ölümden umut yok, seninki basit bir çürüme işlemi, hayatsa karmaşık, hesaplı kitaplı bir çürüme, bütün fark burda! Ama ben bu tür bir çürümeye alıştım artık; bir başkasıyla nasıl anlaşacağım Tanrı bilir. Ah, Julie! Ya tek başıma gidersem! Beni yalnız bi-

rakırsan! Vücudum darmadağın olup bir avuç toz toprak durumuna gelince, vücudumun her zerresi ancak senin yanında dinginliğe kavuşacaktır. Ölmem ben, hayır, ölemem, yenilmedik daha. Haykırmalıyız; evet, hayat suyumun her damlasını gövdeden sıkıp çıkarmak zorunda kalacaklar.

LACROIX : İsteklerimizde dayatmalıyız; bizi suçlayanlarla komiteler mahkeme önüne çıkmalılar.

BİR ODA

(FOUQUIER, AMAR, VOULAND)

FOUQUIER : Ne karşılık vereceğimi bilemiyorum artık, bir kurul toplansın istiyorlar.

AMAR : Alçaklar avucumuzun içinde, işte istediğin şey burda. (FOUQUIER'e bir kâğıt uzatır)

VOULAND : Bu onların içlerini rahat ettirecektir.

FOUQUIER : Böyle bir şey bize gerçekten gerekliydi.

AMAR : Çabuk haydi, onlar da, biz de şu girtlağımıza düğümlenen şeyden kurtulalım artık.

DEVİRİM MAHKEMESİ

DANTON : Cumhuriyet tehlikede, bu adam talimat bekliyor! Biz halka sesleniyoruz, sesim Decemvirlerin ölüleri başında söylev çekecek kadar güçlü daha. Baştan söylüyorum, bir kurul toplansın istiyoruz; yapacak önemli açıklamalarımız var. Kendimi aklın surlarına çekip hakikatin toplarıyla düşmanlarımı yerle bir edeceğim.

(Alkış gösterileri)

(FOUQUIER, AMAR ve VOULAND içeri girer)

FOUQUIER : Susun! Cumhuriyet adına! Yasalara uyalım! Konvansiyon aşağıdaki kararı almıştır : "Hapishanelerde ayaklanma belirtilerine rastlandığı, Danton'un ve Camille'in karıları

nın halk arasında para dağıttığı, General Dillon'un hapisshane-
den kaçarak ayaklananların başına geçmeye ve sanıkları kur-
tarıma kalktığı, bunun yanı sıra, söz konusu sanıkların kar-
gaşalık çıkarma yollarına giderek, mahkemeye hakaret etme-
ye çalıştıkları saptanmış bulunduğundan, bundan böyle mah-
kemeye, soruşturmaları kesintiye uğramaksızın sürdürebilme
ve yasalara yükümlü oldukları saygıyı göstermekten kaçınan
sanıkları duruşmadan çıkarma yetkisi verilmiştir.”

DANTON : Burda bulunanlara soruyorum şimdi, bizler burda
mahkemeyi, halkı ya da Millet Meclisi'ni aşağılayacak sözler
mi söyledik?

BİRÇOK SES : Hayır! Hayır!

CAMILLE : Alçaklar, Lucile'imi öldürmek istiyorlar!

DANTON : Hakikat er geç ortaya çıkacaktır. Fransa'nın üzerine
büyük bir uğursuzluk çöktüğünü görüyorum. Bu uğursuzluk,
yani diktatörlük, yüzünü örten maskeyi yırttı artık; başı dim-
dik, cesetlerimizin üzerinden yürüyüp geçiyor. (*AMAR ile
VOULAND'ı göstererek*) Görüyor musunuz, korkak katiller
burda işte, görüyorsunuz işte, Esenlik Komitesi'nin uğurları-
nı. Robespierre'i, St. Just'ü ve onların cellatlarını vatana hıya-
netle suçluyorum. Cumhuriyet'i kana boğmak istiyorlar. Gi-
yotin arabalarının bıraktığı izler, yabancıların vatanın kalbine
doğru saldıracakları yoldur ancak. Özgürlüğün izleri daha ne
kadar zaman insanlara mezar olacak? Siz ekmek istiyorsunuz,
onlar size insan başı atıyorlar! Siz su istiyorsunuz, onlar size
giyotinden akan kanları yalattıyorlar.

(*DİNLEYİCİLER heyecana gelir, alkış sesleri kopar*)

BİRÇOK SES : Yaşasın Danton, kahrolsun Decemvirler!
(*MAHPUSLAR ite kaka dışarı çıkarılırlar*)

ADALET SARAYI'NIN ÖNÜNDEKİ ALAN

(*Bir halk kalabalığı*)

BİRKAÇ SES : Kahrolsun Decemvirler! Yaşasın Danton!

BİRİNCİ YURTTAŞ : Evet, çok doğru, ekmek yerine insan başı;
şarap yerine kan!

BİRKAÇ KADIN : Giyotinin değirmenden farkı ne? Başına kö-
tü bir değirmenci geçmiş; ekmek istiyoruz biz, ekmek!

İKİNCİ YURTTAŞ : Sizin ekmeğinizi Danton yedi! Onun başı si-
ze ekmek sağlayacaktır yine, kendisi doğru söyledi aslında.

BİRİNCİ YURTTAŞ : 10 Ağustos'ta aramızdaydı Danton. Ey-
lül'de yine aramızdaydı. Onu suçlayan kişiler nerdeydiler o
zaman?

İKİNCİ YURTTAŞ : La Fayette de Versailles'da sizinle birliktey-
di, ama hainin biriydi.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Danton haindir diyen kim?

İKİNCİ YURTTAŞ : Robespierre.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Asıl hain Robespierre'dir!

İKİNCİ YURTTAŞ : Kim diyor?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Danton.

İKİNCİ YURTTAŞ : Danton'un süslü giysileri var, Danton'un
güzel evi var, Danton'un bir de güzel karısı var; Burgonya şa-
rabıyla yıkanıp gümüş tabaklardan av eti yiyor; kafayı bulun-
ca da karınızla, kızınızla yatıyor. Sizler gibi yoksuldu Danton.
Nerden buldu bütün bunları? Bunları ona veto satın aldı; kral
tacını kurtarsın diye, Orléans Dükü armağan etti, tacını geri
versin diye. Herkese hıyanet etsin diye, yabancılar verdiler
bunları ona. Ya Robespierre'in nesi var? Erdemlidir Robespi-
erre! Onu hepiniz tanırırsınız.

HEPSİ : Yaşasın Robespierre! Kahrolsun Danton! Kahrolsun ha-
inler!

IV. PERDE

BİR ODA (JULIE, bir ÇOCUK)

JULIE : Her şey bitti. Onun önünde titrerlerdi; şimdi kendisinden korktukları için öldürüyorlar! Sen git! Ben kendisini son kez gördüm artık; o haliyle onu bir daha göremeyeceğimi söyle. (ÇOCUK'a saçından bir tutam verir.) İşte, al bunu, ona götür, gideceği yere yalnız gitmeyeceğini söyle, o anlar. Sonra hemen dön, senin gözlerinde onun bakışlarını göreyim.

BİR SOKAK

(DUMAS, bir YURTTAŞ)

YURTTAŞ : Böyle bir savunmadan sonra bu kadar suçsuz insan nasıl ölüme mahkûm edilebilir?
DUMAS : Gerçi olağanüstü bir durum, ama devrimcilerde de öbür insanlarda olmayan bir sezi vardı, bu sezi yanılmaz hiçbir zaman.
YURTTAŞ : Kaplanlarda vardır bu sezi. Sen evlisin, değil mi?
DUMAS : Yakında, "Evet, evliydim", diyebileceğim.
YURTTAŞ : Sahi mi söylüyorsun?
DUMAS : Devrim Mahkemesi boşanma kararımızı verecek. Giyotin ortak soframızdan ve yatağımızdan edecek bizi.
YURTTAŞ : Korkulur senden!
DUMAS : Ahmak kafa sen de! Brutus'u beğenir misin?
YURTTAŞ : Bütün kalbimle.
DUMAS : Söyle öyleyse, insanın en sevdiği kimseyi vatana kurban etmesi için mutlaka Romalı bir konsül olup başını tolga-

IV. PERDE

CONCIERGERIE

sıyla örtmesi mi gerekir?⁷⁸ Bense gözlerimi kırmızı ceketimin yeniyle sileceğim, aradaki bütün fark bu.

YURTTAŞ : Korkunç bir şey!

DUMAS : Haydi canım, sende beni anlayacak kafa ne gezer! (Giderler)

(LACROIX ile HERAULT bir yatakta, DANTON ile CAMILLE de bir başka yatakta yatmaktadır)

LACROIX : Bir şey değil, insanın saçları uzuyor, tırnakları da; utanç verici bir durum.
HERAULT : Biraz dikkat edin, aksırıklarınızdan yüzüm kum içinde kaldı.
LACROIX : Ayağıma basmayın, nasırım var!
HERAULT : Sizi hâlâ böcekler kemiriyor olmasın?
LACROIX : Ah, şu kurtlardan bir kurtulabilsem!
HERAULT : Haydi, iyi uykular! Buraya nasıl sığışacağız bakalım, daracık yer. Uyurken sırtımı tirmalamayın! Hah şöyle! Çekiş-tirmeyin şu kefeni, buz gibi bu yerin dibi!
DANTON : Evet, Camille, yarın papucumuz dama atılıyor, ölüme sadaka vereceğiz.
CAMILLE : Platon'a göre, meleklerin dünya üzerinde gezinmek için giydikleri öküz derisinden bir çift terlik. Ah, Lucile'ciğim!
DANTON : Evladım, sakın ol!
CAMILLE : Sakin olmak mı? Olabilir miyim hiç. Danton? Nasıl sakın olabilirim? Ona el değdiremeyeceklerdir! Onun o yumuşak gövdesinden taşan güzellik ışığı söndürülemez. Toprak, onu gömmeye kıyamayacaktır; onun üzerinde kubbe olacaktır, mezarın sisi kirpiklerinde çiğ damlaları gibi parılda-cak, gövdesinin her yanında kristaller açacak, duru pınarlar uykusunda ona ninniler mırıldanacaktır.
DANTON : Evladım, uyu, uyu!
CAMILLE : Dinle, Danton, söz aramızda, insanın ölmek zorunda

kalması hüznün verici bir şey. Bir yararı da yok. Hayatın gözlerindeki güzelliği son anıma kadar sindirmek için gözlerim açık gitsin istiyorum.

DANTON : İstemesen de açık gidecek, cellat insanın gözkapaklarını kapatmıyor. Uyku daha anlayışlı. Uyu, evladım uyu!

CAMILLE : Lucile, öpücüklerin bir hayaldir dudaklarımda, bir düşür her öpücüğün ve gözlerim bu düşü kendine doğru örtüyor.

DANTON : Şu saatin sesi hiç kesilmeyecek mi nedir? Her tik tak edişinde, duvarlar biraz daha sokuluyor birbirine, nerdeyse bir tabut halinde daralacaklar. Çocukken böyle bir öykü okumuştum, saçlarım diken diken olduydu. Evet, çocukken! Sonra beslendik, ısındık, büyüdük; değer miydi yani? Boş yere iş çıktı mezarcılara! Bana çoktan kokmaya başladım gibi geliyor. Sevgili bedenim, burnumu tutup dans etmekten sırsıklam ter kokan o halini düşünmek, sana iltifat etmek istiyorum. Güzel saatler geçirdik seninle. Yarın, artık ezgiler vermeyen bir kırık keman haline geleceksin. Şarabı son damlasına kadar içilmiş boş bir şişe olacaksın yarın; ama ben kafam ayık, yatağıma uzanacağım, hâlâ sarhoş olabilecek insanlara ne mutlu. Sense içi sıyrılmış bir pantolon olacaksın yarın, bir köşeye atılacaksın, güveler kemirecek, kokabildiğin kadar kok. Of, hiçbir şeye yaramıyor bütün bu sözler! Evet, insanın ölmek zorunda kalması, gerçekten hüznün verici bir şey. Ölüm, doğumun maymunca taklidinden başka bir şey değil; ölünce, yeni doğmuş bir çocuk kadar çıplak ve yardımsızdır. Kundak yerine kefeneye sararlar, tek fark bu. Ne çıkar? Mezarda da beşikteki kadar gönlümüzce ahlayıp vahlayabiliriz. Camille! Uyumuş; (*CAMILLE'in üstüne eğilir*) bir düş kırıklarının arasından gidip geliyor. Uykunun altın damlalarını gözlerinden silmeyelim. (*Kalkar, pencereye gider*) Yalnız gitmeyeceğim, sana teşekkür ederim, Julie! Gönlüm başka bir türlü ölmek isterdi, şöyle usulca, bir yıldız kayar gibi, bir sesin kendi kendine sona erişe gibi, insanın kendi dudaklarına bir ölüm öpücüğü kondurması, bir ışığın duru suda erimesi gibi. Yıldızlar geceye nasıl da ışıldayan gözyaşları gibi dökülmüş! Onları dö-

ken gözler kim bilir ne büyük acılar çekmiştir.

CAMILLE : Of! (*Doğrulur, yatak örtüsünü elleriyle yoklar*)

DANTON : Neyin var, Camille?

CAMILLE : Of, of!

DANTON (*CAMILLE'i sarsar*) : Yırtacaksın örtüyü!

CAMILLE : Ah, sen, sen, tut beni, konuş, konuş!

DANTON : Her yanın titriyor, ter içindesin.

CAMILLE : Bu sensin, bu da benim; oldu! Bu da benim elim!

Evet, aklım başıma gelmeye başladı. Ah Danton, korkunç bir şeydi!

DANTON : Neydi korkunç olan?

CAMILLE : Yarı uyur, yarı uyanık bir halde yatıyordum. Birden tavan yok oldu, ay odanın içine düştü, ta yanı başıma, öyle tostoparlak, elimle yakaladım. Gökkubbe tüm ışıklarıyla odaya doldu, üzerine atıldım, yıldızları tutmaya çalışıyor, buzların altında boğulmak üzere olan biri gibi çırpınıyordum. Korkunçtu, Danton!

DANTON : Lamba tavana yuvarlak bir ışık yansıtıyor, onu görmüşsündür.

CAMILLE : Ne olursa olsun, insanın aklını yitirmesine ramak kalıyor. Çıldırarak işten değil. (*Ayağa kalkar*) Uyumak istemiyorum artık, delirmek istemiyorum. (*Bir kitaba el atar*)

DANTON : O hangisi?

CAMILLE : "Gece Düşünceleri".⁷⁹

DANTON : Vaktinden önce mi ölmek istiyorsun? Doğrusu, ben "Pucelle"i okuyorum.⁸⁰ Dua iskemlesinden değil, sevecen bir orospunun yatağından ayrılır gibi ayrılmak istiyorum hayattan. Zaten hayat bütün dünyayla yatıp kalkan bir orospudan başka bir şey değil.

CONCIERGERIE'NİN ÖNÜNDEKİ ALAN

(Bir ZİNDANCI, Arabalarının üzerinde iki ARABACI,
KADINLAR)

ZİNDANCI : Kim “Gelin” dedi size?

BİRİNCİ ARABACI : Kimse bize gelin diye öyle tuhaf bir ad takmadı?

ZİNDANCI : Aptal herif, kimse bir emir vermedi mi?

BİRİNCİ ARABACI : Kimse bir şey vermedi, sadece kelle başına on teklik alacağız.

İKİNCİ ARABACI : Rezil kepaze herif ekmeğimden edecek beni.

BİRİNCİ ARABACI : Ekmek dediğin şey ne? (MAHPUSLAR'ın pencerelerini göstererek.) Kurda kuşa yem mi?

İKİNCİ ARABACI : Evdeki bebeler de elin kurdu kuşu sayılır, onlar da paylarına düşeni istiyorlar. Bizim meslek kötüledi artık, sözde bizler en iyi arabacılarız.

BİRİNCİ ARABACI : Nasıl yani?

İKİNCİ ARABACI : Kimdir en iyi arabacı peki?

BİRİNCİ ARABACI : En uzağa, en çabuk araba süren.

İKİNCİ ARABACI : Öyleyse, eşek herif, söyle, öbür dünyadan daha uzak yer var mı? Bu yolu bir çeyrekten az zamanda alan var mı? Nah burdan Devrim Alanı'na tastaman bir çeyrek.

ZİNDANCI : Çabuk olun, zevzek herifler siz de! Yanaşın kapıya; kızlar, yol açın.

BİRİNCİ ARABACI : Biz kendi yolumuzu kendimiz buluruz, kızları kenardan geçmek olmaz, tam orta yerden gireceksin.

İKİNCİ ARABACI : Çok doğru, bütün takım taklavatla içeri dalarsın, kaymak gibi yoldan kayar gidersin, ama dışarı çıkınca, karantinaya bir uğraman gerekir! (Arabaları sürerler)

İKİNCİ ARABACI (KADINLAR'a seslenir) : Ne bakınıyorsunuz öyle?

BİR KADIN : Eski müşterileri bekliyoruz.

İKİNCİ ARABACI : Benim arabayı kerhane mi sandınız? Soylu bir arabadır benim araba; kralı, bütün ileri gelen kişileri Pa-

ris'ten giyotine kadar taşımıştır.

LUCILE (İçeri girer, MAHPUSLAR'ın pencerelerinin önündeki bir taşın üzerine oturur) : Camille, Camille! (CAMILLE pencerede görünür) Dinle, Camille, yerlere kadar uzanan taştan ceketinle, yüzündeki demir maskeyle⁸¹ gülünç oluyorsun öyle, öne doğru çıksana? Hani elin kolun nerde? Canım seni tutmak istiyor, güzel kuş. (Şarkı söyler)

Gökyüzünde iki yıldız

Pırıl pırıl parlıyor,

Biri yârin penceresinden

Biri kapıdan bakıyor.

Gel, gel benim yârim! Basamaklardan usulca in, herkes uyku-
da. Ay ışığında çoktandır bekliyorum seni. Kapıdan sığabilecek misin acaba? Üzerinde o taştan ceket. Şakanın bu kadarı da fazla ama, bir son ver? Bak dinle? Senin için ölecek diyorlar, yüzleri ciddileşiyor hemen. Ölmek mi? Yüzlerine karşı güleyim bari. Ölmek! Ne biçim söz bu? Camille, söyle. Ölmek? Bir düşüneyim hele. Hah, burda işte, koşuyorum peşinden; gel, tatlım benim, yardım et yakalayayım, gel, gel! (Koşarak çıkar)

CAMILLE (seslenir) : Lucile! Lucile!

CONCIERGERIE

(DANTON, bitişik odaya bakan bir pencerededir,
CAMILLE, PHILIPPEAU, LACROIX, HERAULT)

DANTON : Neyse yatıştın, Fabre.

BİR SES (İçerden) : Ölmek üzereyim.

DANTON : Ne yapacağız artık, biliyor musun?

SES : Ne?

DANTON : Senin bütün hayatın boyunca yaptığın şeyi: Des vers⁸².

CAMILLE (Kendi kendine) : Çılgınlık gözlerinin ta içine kadar işlemiş bir haldeydi. Kim bilir kaç kişi çıldırdı şimdiye kadar? Dünyanın gidişi böyle. Elden ne gelir? Günah bizde mi? Bel-

ki de böylesi daha iyi.

DANTON : Geride her şey korkunç bir karmaşa içinde kalacak. Yönetimden anlayan yok. Robespierre'e bizim orospuları, Couthon'a da bir yanımızı verseydik, her şey yine yolunda giderdi belki.

LACROIX : Özgürlüğü orospuya mı çevirecektik?

DANTON : Keşke öyle olsaydı! Bir orospu ve özgürlük herkesin malıdır. Şimdi özgürlük Arraslı Avukat'ın yatağına girecektir ciddi ciddi. Ama sanıyorum, onun karşısında Klytemnestra rolünü oynayacaktır,⁸³ altı ay geçmez, o da benim yanıma gelir.

CAMILLE (*Kendi kendine*) : Tanrı onu kötü saplantılardan korusun. Sağlıklı bir akıl adını alan kötü bir saplantı dayanılmazca can sıkıcıdır. En mutlu insan, kendisinin Tanrı Baba, Oğul İsa ve Kutsal Ruh olduğunu tasarlayandır.

LACROIX : Biz yanlarından geçip giderken, "Yaşasın Cumhuriyet" diye bağıracaktır eşekler.

DANTON : Ne çıkar bundan? Devrim tufanı cesetlerimizi varsın istediği yere sürüklesin. Bizin fosilleşmiş kemiklerimizle çok kral kafası kırılır daha.

HERAULT : Evet, çene kemiklerimizi kullanacak bir Samson çıkarsa.

DANTON : Bu adamlar Kabil'in kardeşleri.⁸⁴

LACROIX : Hele Camille'in tutuklanmasından iki gün önce Robespierre'in Camille'e hiç göstermediği dostluğu o anda göstermesi, onun bir Neron olduğunun en iyi kanıtı. Öyle değil mi, Camille?

CAMILLE : Hiç bana bakma, umurumda bile değil! (*Kendi kendine*) Delilik ne güzel bir çocuk yaratmış ondan. Keşke gidemez olaydım. Birlikte güler, ninni söyler, öperdik onu.

DANTON : Tarih mezarları açmaya görsün, cesetlerimizin kokusu bile despotizmi boğmaya yetecektir.

HERAULT : Daha hayattayken çok kereler kokuştüğümüz oldu.

Bütün bunlar geleceğe kalacak sözler, öyle değil mi, Danton? Bizimle bir ilgisi kalmadı artık.

CAMILLE : Danton'un yüzündeki taşlaşmış anlatıma bakın, san-

ki gelecekteki kazılardan çıkarılacak antik bir heykel. Suratını kasıp renkten renge girerek, güçlü bir aksanla konuşma pahasına yapıyor bütün bunları. Bir kere maskeleri çıkarmaya görelim, aynalı bir odanın içindeymişiz gibi, her yanda hep o aynı çökmüş, kocamış, sersem kafalı herifi görürüz; böyle bu, ne bir fazla, ne bir eksik. Bizler birbirimizden pek farklı değiliz; hem alçak adamlarız, hem de melek gibi insan; hem bir budalayız, hem de bir üstün akıllı; aslında bunların hepsi birden biziz, aynı bedende bunların hepsine yer var. Yemek sindirmek, uyumak, çocuk yapmak, bunlar herkesin bildiği şeyler; geriye kalanı, aynı konunun değişik yanlarından başka bir şey değil. Ne diye ayaklarının ucuna kalkıp birtakım suratlar takınsın ya da karşındakinden utanasın? Aynı sofranın başına geçip tıka basa yedik de şimdi sancılındık diye yüzümüzü niye peçeteyle örtelim? İçinizden geldiği gibi bağırın! Öyle erdem taslayan, anlamlı anlamlı, öyle kahramansı, üstün haller takınmayın boş yere, birbirimizi nasılsa tanıyoruz, değmez!

HERAULT : Evet, Camille, haydi şöyle yan yana geçip bağıralım; canı yanan bir insanın dudaklarını kanatmasından daha akıllıca bir şey bu. Tanrılar ile Yunanlılar bağırırdı; Romalılar ile Stoacılar⁸⁵ ise yüzlerini ekşitirlerdi kahramanca.

DANTON : Bu birinciler de ikinciler kadar Epikuroşçuydular. Hepsi de gönenlik duygusuna varmaya çalışıyordu. İnsanın tolgasına bürünüp de kendi gölgesinin uzantısına bakması hoş bir şey olsa gerek. Bizler ne takıp takıştıracağız peki? Önümüze defne dalları mı, gül çelenkleri mi, asma yaprakları mı koyacağız? Yoksa itler yalasin diye önümüzü açık mı bırakacağız?

PHILIPPEA : Dostlarım, bütün bu dalgalanmaları, ışımaları görmemek, gözlerimizi yüce, tanrısal görünümlele doyurmak için yerden çok yükseklerde durmamız gerekmez. Bir kulak vardır ki, bizleri sağır eden bağırtıları, canhıraş çığlıkları, bir ırmağın çağlması olarak duyar.

DANTON : Ama bizler, çalgıları kendi vücutlarından başka bir şey olmayan, zavallı müzikçileriz. Vücutlarımızdan çıkan çirkin sesler önce yükselecek, sonra da şehvetten bir soluk ha-

linde gittikçe azalıp Tanrı'nın kulaklarında mı eriyecek yani?
HERAULT : Bizler, prens sofraları için, daha lezzetli olsun diye ince değneklerle dövüle dövüle öldürülüp hazırlanan domuzlar mıyız?

DANTON : Bizler, Tanrılar gülüp eğlensin diye, bu dünyanın kızgın kollarında kızartılıp ışıklardan geçirilen çocuklar mıyız?

CAMILLE : Altın gözlü esir, mutlu Tanrılar'ın sofrasına konan sazan balıklarıyla dolu bir çanak mı? Bu mutlu Tanrılar sonsuza değin gelecekler, balıklar da sonsuza değin ölecekler, Tanrılar ölüm kalım savaşının renkli oyunları ile sonsuza değin eğlenecekler mi?

DANTON : Dünya kaosun ta kendisi; hiçlik ise, dünyalar doğuran Tanrı'dır.

(ZİNDANCI girer)

ZİNDANCI : Beyler, yola çıkabilirsiniz, arabalar kapıda bekliyor.

PHILIPPEAU : İyi geceler, dostlarım! Altında yürek atışlarının durduğu, gözlerin kapanıp gittiği o büyük örtüyü üzerimize sessizce çekelim. (Birbirleriyle kucaklaşırlar)

HERAULT (CAMILLE'in koluna girer) : Sevin, Camille, güzel bir gece geçireceğiz. Bulutlar, gittikçe solan ve yok olan Tanrı görüntüleriyle, kızılığ kaçmış bir Olympos gibi, gökyüzünün ıssız akşamına asılıp kalmışlar.

(Giderler)

BİR ODA

JULIE : Halk sokaklarda koşuşup duruyordu, şimdi her yan sessiz. Bir an için bile olsun beklesin istemem. (Küçük bir şişe çıkarır) Bir "Amin!" sözüyle bizi aynı yatağa götürecek sevgili rahip, gel. (Pencereye gider) Veda etmek ne güzel; arkamdan kapatılacak kapılar var sadece. (Elindeki şişeden içer) İnsan hep böyle kalabilse. Gün battı; yeryüzündeki çizgiler gün ışığında nasıl da belirgindi, oysa şimdi yüzü ölmek üzere olan bir insanınki gibi durgun ve ciddi. Akşamın ışıkları altında, yankılarında ne güzel oynuyor. Gittikçe solgunlaşacak. esirin

dalgaları içinde uzaklara doğru sürüklenen bir ceset gibi. Hiçbir el uzanmayacak mı ona? Altın sarısı buklelerinden tutup bu akıntıdan çekip çıkarmayacak mı? Bir yere gömmeyecek mi? Sessizce uzaklaşıyorum. Öpmüyorum onu, bir soluk, bir iç çekişi uyandırmamasın. Uyu, uyu! (Ölür)

DEVRİM ALANI

(Arabalar gelir, giyotinin önünde durur. ERKEKLER, KADINLAR karmanyola⁸⁶ söyleyip dans etmektedirler. MAHPUSLAR Marseillaise'i söylemektedirler)

BİR KADIN (Yanında çocukları) : Yol verin, yol verin! Çocuklar bağırp duruyor, karınları aç. Seyretsinler de sesleri kesilsin. Yol verin!

BİR KADIN : Eh, Danton, çıyanlarla yatarsın artık.

BİR BAŞKASI : Hérault, senin o güzelim saçlarından bir peruk yaptıracağım kendime.

HERAULT : Senin o çıplak venüs tepene yetecek saç bende ne gezer!

CAMILLE : Lanet olası cadı karılar, gün gelecek, "Ey dağlar, üstümüze yıkılın!" diye bağıracaksınız.

BİR KADIN : Dağlar sizin üstünüze yıkılıyor; daha doğrusu, siz onların altında kalıyorsunuz.⁸⁷

DANTON (CAMILLE'e) : Evladım, sakın ol! Bağırmaktan sesin kısıldı.

CAMILLE (ARABACI'ya para verir) : Al bakalım, ihtiyar Kharon,⁸⁸ enfes bir servis tabağı senin araba! Beyler, servise benden başlasınlar. Klasik bir ziyafet sayılır bu; bulunduğumuz yerden ortalığa adak niyetine bir parça kan serpeceğiz. Adieu, Danton!

(Giyotinin basamaklarından çıkar, öteki mahpuslar kendisini arka arkaya izlerler. DANTON basamakları en son çıkar)

LACROIX (Halka seslenir) : Aklınızı yitirdiğiniz bugün bizleri öldürüyorsunuz; aklınızın başınıza yeniden geldiği gün de on-

ları öldüreceksiniz.

BİRKAÇ SES : Kaç kere dinledik böyle sözler, sıkı artık!

LACROIX : Bizim mezarlarımızın üzerinde o zorbaların boyunları koparılacaktır er geç.

HERAULT (*DANTON'a*) : Cesedini özgürlüğün temeline konan gübre sanıyor.

PHILIPPEAU (*Giyotinin başında*) : Sizleri bağışlıyorum, hiçbirinizin ölümünün benimki gibi böyle acı olmamasını dilerim.

HERAULT : Biliyordum bunu yapacağını, hani nerdeyse göğsüne son kez el atıp halka iç çamaşırlarının temiz olduğunu gösterecek.

FABRE : Hoşça kal, Danton! Hastalık beni öldürdü zaten, bu ikinci.

DANTON : Adieu, dostum! En iyi ilaç giyotin.

HERAULT (*DANTON'u kucaklamak ister*) : Ah Danton, iç açıcı bir söz aklıma gelmiyor hiç. Sıra bende işte.

(*Bir CELLAT, HERAULT'u geriye doğru iter*)

DANTON (*CELLAT'a*) : Ölüm kadar da mı acıman yok senin? Kafalarımızın şu sepetin içinde yan yana gelmelerini de önleyemezsin ya.

BİR SOKAK

LUCILE : Bunun ciddi bir yanı da yok değil. Bir düşünüyüm bakayım, bir şeyler kavramaya başlamış gibiyim. Ölmek... Ölmek! Her şeyin yaşama hakkı var, her şeyin, şurdaki ufacak sineğin, kuşun; onun da! Niye olmasın? Bir tek damlası sızıp dökülünce, hayat suyu kururdu hani? Bir çizikten yer yarıldı? Her şey yine canlı, saatler işliyor, çanlar çalıyor, insanlar koşuyor, su akıyor, her şey, ta oraya, oraya varıncaya kadar... Hayır, olamaz bu, hayır, yere oturup bağıracağım şimdi, korkudan dursun her şey, olduğu yerde kalsın, işlemezsin. (*Yere oturur, gözlerini örter, bir çığlık atar. Bir anlık sessizlikten sonra yine ayağa kalkar*) Hiçbir şeye yaramadı, her şey eskisi gibi, evler, yollar, yel esiyor, bulutlar gidiyor... Acı çekmemiz gerek.

(*Sokağın başından birkaç KADIN gelmektedir*)

BİRİNCİ KADIN : Yakışıklı adam şu Hérault!

İKİNCİ KADIN : Anayasa Bayramı'nda zafer takımın önünde durduğu zaman "Kim bilir giyotinin önünde nasıl güzel duracaktır" diye iç geçirmiştin?⁸⁹ Aklıma geldi işte.

ÜÇÜNCÜ KADIN : Tabii ya, insanın her halini bilmek gerek, ölüm sahnelerinin böyle herkese açık olması çok iyi bir şey. (*Geçip giderler*)

LUCILE : Camille'im benim! Arasam seni, neredesin?

DEVİRİM ALANI

(*İki CELLAT, giyotinin başında uğraşmaktadır*)

BİRİNCİ CELLAT (*Giyotinin üzerine çıkıp şarkı söyler*) :

Eve dönme zamanı

Ne güzeldir ay ışığı...

İKİNCİ CELLAT : Baksana, hey! Bitmedi mi daha?

BİRİNCİ CELLAT : Bitiyor, bitiyor! (*Şarkı söyler*)

Ay ışığı vurdu mu pencereye

Sorar bizimki, "Nerde kaldın?" diye.

Tamamdır! Ver ceketimi!

(*Şarkı söyleyerek giderler*)

Eve dönme zamanı

Ne güzeldir ay ışığı...

LUCILE (*Girer, giyotinin basamaklarına ilişir*) : Senin dizlerine oturuyorum ey suskun ölüm meleği. (*Şarkı söyler*)

Bir orakçı varmış, adı ölüm,

Ona karşı yetmedi gücüm.

Benim Camille'imi uykusunda sallayan, güllerin arasında onu boğan ey sevgili beşik, tatlı diliyle ona mezar başında şarkılar söyleyen ey ölüm çanları. (*Şarkı söyler*)

Daha binlercesi, sayısız,

Orağın biçtiği, yere düşmüş cansız.

(*Bir devriye girer*)

DANTON'UN ÖLÜMÜ

BİR YURTTAŞ : Hey, kim var orda?

LUCILE (*Aklı başına gelmiş, kararlı bir şekilde, birden karşılık verir*) : Yaşasın kral!

YURTTAŞ : Cumhuriyet adına!

(*LUCILE devriye tarafından çevrilip götürülür*)

LENZ

Çeviren : Hasan Kuruyazıcı

EK 2 : Danton'un Ölümü Oyun Metninin Sahnelenmek Üzere Budanmış Hali

KİŞİLER'

GEORGES DANTON LEGENDRE CAMILLE DESMOULINS HERAULT-SEHELLES LACROIX PHILIPPEAU FABRE D'EGLANTINE MERCIER THOMAS PAYNE	}	<i>Ulusal Konvansiyon Meclisi üyeleri</i>
ROBESPIERRE SAINT-JUST BARERE COLLOT D'HERBOIS BILLAUD-VARENNE	}	<i>Kamu Esenlik Komitesi üyeleri</i>
CHAUMETTE DILLON FOUQUIER-TINVELLE		<i>Kent Meclisi delegesi bir general başsavcı</i>
AMAR VOULAND	}	<i>Genel Güvenlik Komitesi üyeleri</i>
HERMANN DUMAS	}	<i>Devrim Mahkemesi başkanları</i>
PARIS SIMON SIMON'UN KARISI LAFLLOTTE JULIE LUCILE		<i>Danton'un bir dostu suflör</i> <i>Danton'un karısı Camille Desmoulin'in karısı</i>

ROSALIE ADELAIDE MARION	}	<i>grisetle'ler</i>
-------------------------------	---	---------------------

Oyun masasında hanımlar, gezinti yapan hanım ve beyler, delikanlı, Eugenie, yurttaşlar, milis askerleri, Lyonlular ve daha başka milletvekilleri, Jakobenler, Jakobenler Kulübü ve Millet Meclisi başkanları, zindancı, cellatlar, arabacılar, halktan kadın ve erkekler, grisetle'ler, sokak şarkıcıları, dilenciler, vb.

I. PERDE

(HERAULT-SEHELLES, oyun masasında HANIMLAR; biraz ötelerinde DANTON ile JULIE. DANTON, JULIE'nin ayakucunda, bir taburededir)

DANTON : Şu güzelim kadına bak, ne ustalıkla kâğıt dağıtıyor. Doğrusu anlıyor bu işten. Kupayı hep kocasına, karoyu da başkasına veriyormuş. Siz kadınlar yalana bile inandırırınız insanı.

JULIE : Ya bana inanıyor musun?

DANTON : Ne bileyim ben! Birbirimiz hakkında o kadar az şey biliyoruz ki. Birtakım kalın derili yaratıklarız, elimizi uzatıyoruz birbirimize, ama boşuna, derilerimiz sürtünüyor, hepsi o kadar. Çok yalnızız.

JULIE : Sen beni tanırsın, Danton.

DANTON : Tanımak o demekse, evet; örneğin, senin kapkara gözlerin, dalgalı saçların, yumuşak bir tenin vardır, bana da hep "Sevgili Georges!" dersin. Gelgelelim (JULIE'nin alnunu ve gözlerini işaret eder) şurda, sonra şurda, buraların ardında neler yatıyor? Geç efendim, bizim ruhlarımız kaba! Birbirimizi nerden tanıyacağız? Bunun için ancak kafatasımızı yarıp da, beynin hücrelerinden düşünceleri söküp almak gerekir.

BİR HANIM (HERAULT'ya) : Ne yapıyorsunuz siz öyle parmaklarımızla?

HERAULT : Hiç!

HANIM : Kıvrımayın başparmağınızı, hiç hoş bir şey değil.

HERAULT : Bakın ama şu parmağa, bir anlamı var sanki.

DANTON : Hayır, Julie, seni mezar kadar seviyorum.

JULIE (Başını çevirerek) : Oo!

DANTON : Yok, dinle! İnsanın mezarda durgunluğa kavuştuğu, mezarla durgunluğun aynı şey olduğu söylenir. Bu böyleyse, ben de şurda senin kucağındaiken toprağın altında yatıyor sa-

I. PERDE

yılıırım. Yumuşacık bir mezarsın sen; dudakların ölüm çanları, sesin mezar sesleri, göğsün mezar tümseği, kalbinse, tabutum.
HANIM : Kaybettiniz!

HERAULT : O ne hüznü bakışlar öyle, Philippeau?

PHILIPPEAU : Bugün yirmi kurbanın daha başı kesildi.

HERAULT : Devrim yeni bir örgütlenme evresine gelmiş bulunuyor. Artık devrim durmalı, cumhuriyet başlamalı. Anayasa-mızda hak görevin, kişilik erdemini, haklı savunma cezanın ye-rini almalı. Herkese saygı gösterilmeli, herkes kendi kişiliği-nin sözünü geçirebilmeli. İster akıllı, ister akılsız; ister bilgili, ister bilgisiz; ister iyi, ister kötü olsun, devlet buna karışmamalı. Bizler kafadan kaçığız hepimiz, ama, hiç kimsenin kendi kaçıklığını başkasına zorlamaya hakkı yok. Herkes kendi key-fine baksın, ama hiç kimse bir başkasını keyfinden etmesin.

CAMILLE : Devlet biçimi, halkın bedenine sınımsız oturan, saydam bir giysi gibi olmalı. Öyle ki, damarların şişmesi, kasların gerilmesi, sinirlerin atması, kendini belli edebilsin. Vücut ister güzel olsun, ister çirkin; nasılsa öyle olması onun doğası gereğidir, onu istediğimiz kılığa sokmaya hakkımız yok. Hepimiz-zin sevgilisi günahkar ülkemizin çıplak omuzlarına bir rahibe örtüsü atmaya kalkanların parmaklarını kırmak bize düşen bir görevdir. Biz, çıplak tanrılar, Bakhalar,7 Olympos oyunları istiyoruz; dudaklardan "Ah, insanın iliklerini çözen, yaban aşk!" sözü dökülsün istiyoruz. Öte yandan, Romalıların köşe-lerinde oturup, şalgam pişirmelerine engel olmak da istemiyo-ruz, ama onlar da bize gladyatör oyunları göstermeye kalksınlar. Kutsal Marat'yla Chalier'nin8 yerine yüce Epikuros9 ile oynak kalçali Venüs geçmeli, Cumhuriyet'in bekçileri onlar olmalı artık. Sen Danton, Konvansiyon'da atağımı yapacaksın.

DANTON'UN ÖLÜMÜ

DANTON : Yapacağım, yapacaksın, yapacak. “Sağ kalırsak!”
Öyle der eskiler. Tam bir saat sonra, altmış dakika geçmiş olacak, değil mi, evladım?
CAMILLE : Şimdi ne ilgisi var bunun? Kendinden belli bir şey bu.

DANTON : Hah işte, her şey kendinden belli. Ama, bütün bu güzelim şeyleri kim yoluna koyacak?

PHILIPPEAU : Bizler ve namuslu insanlar.

DANTON : Şu aradaki “ve” sözcüğü çok uzun bir sözcük işte, arayı açıyor biraz; ara uzun, sonra yeniden birleşene kadar namus sıfırı tüketiyor. Hatta birleşik hallerde bile! Namuslu insanlara borç para verilir, kız verilir, sağdıçlık edilir, ama hepsi bu kadar!

CAMILLE : Bunu biliyordun da niye bu kavgaya giriştin?

DANTON : Karşımdakilerden nefret ediyordum. Bu Cato¹⁰ gibi kasılan adamlara bir tekme indirmeden içim rahat etmeyecekti. Tabiatım böyle. (*Yerinden doğrulur*)

JULIE : Gidiyor musun?

DANTON (*JULIE'ye*) : Gitmem gerekiyor, çünkü politika konusunda kavga arıyorlar benimle. (*Dışarı çıkarken*) Size de şurda, ayaküstü bir kehanette bulunayım : Özgürlüğün heykeli dökülmedi daha, potada kaynıyor. bu ara hepimiz parmaklarımızı değdirip yakabiliriz. (*Çıkar*)

CAMILLE : Siz aldırmayın ona! Sanıyor musunuz, vakti gelince parmağımı değdirmeden edecektir.

HERAULT : Evet ama, sırf vakit geçirmek için, satranç oynuyormuşçasına.

BİR SOKAK

(*SIMON, KARISI*)

SIMON (*Karısını döver*) : Seni arabulucu karı seni, seni gidi erdem boku, kurtlanmış karı seni!

KADIN : Hey, imdat! imdat!

(*Birtakım ADAMLAR koşarak gelir*)

ADAMLAR : Ayırın şunları, ayırın!

SIMON : Hayır, bırakın beni, Romalılar!¹¹ İnsankurusu seni! Canına okuyacağım! Başı bağlı kaltak!

KADIN : O da ne demekmiş, anlayayım bari.

SIMON : Omuzundan tuttum mu, yırtarım seni, çırılçıplak leşin orta yerde kaliverir, anlarsın o zaman. Orospu mangalı, kahpelik kanına işlemiş senin.

(*SIMON'la KARISI'nı ayırırlar*)

BİRİNCİ YURTTAŞ: Ne var, ne oluyor?

SIMON: Nerde bizim bakire olacak kız? Söyle! Yo, öyle değil. O kız nerde, o kız? Olmadı. O kadın, o karı! Olmadı, gene olmadı.

Bir ad koymak gerek. Boğulacağım, sesim soluğum tikan dı.

KİNCİ YURTTAŞ : Bak, bu iyi, hiç değilse ağzının kokusu orta lığa yayılmaz.

SIMON: Koca Virginius, ört o kel kafanı, uğursuz karganın biri konmuş, gözlerini oyuyor. Bana bir bıçak, ey Romalılar! (Ye re yığılır)

KADIN: Ah, ne iyi adamdır, ama içki engel oluyor, kaldıramıyor.

İKİNCİ YURTTAŞ: Kaldıramıyor mu?

KADIN: Kaldıramıyor, düşüyor.

İKİNCİ YURTTAŞ : Demek, ilkin kaldıramıyor, sonra kaldırıyor, düşüyor.

SIMON : Sen benim kanımın suyunu emen bir vampirsin, tamam mı!

KARISI : Aldırmayın, aşka geldi, geçer birazdan.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Sorun ne?

KADIN : Şu: Oracıkta taşın üzerinde güneşleniyordum, halden anlarsınız, evde odun yok ki, oturup da ısınasın.

DANTON'UN ÖLÜMÜ

İKİNCİ YURTTAŞ : Kocan var ya.

KADIN : Kızım şöyle aşağı doğru yönelip köşeyi tutmuştu; çok yaman kızdır ha, evin ekmeğini o getirir.

SIMON : Hah işte, söylüyor bir de.

KADIN : Kör olası herif! O beyefendiler pantolonlarını kızının odasında çıkarmayacak olsalar, senin de kışına giyecek şeyin olmaz! İçki küpü! Musluğun ağzı akmasın da boğazın mı kurusun? Her yerimizle çalışıyoruz da, o yerimizle niye çalışmayalım? Anası kızını ordan dünyaya getirdi, üstelik çok da canı yandı; o da annesi için orasıyla bir iş görmesin mi? Ayrıca canı da yanmıyor, tamam mı? Kalın kafa!

SIMON : Ah, Lukrecia!¹³ Bir bıçak, bir bıçak verin bana, Romalı-lar! Ah, Aprius Claudius!¹⁴

BİRİNCİ YURTTAŞ : Evet, bir bıçak, ama zavallı bir orospu kız için değil! Onun ne günahı var? Ona el açtırıp orospuluk yaptıran şey açlık. Aslında karılarımızın, kızlarımızın etini satın alanları bıçaklamak gerek. Halkın kızına orospuluk ettirtenin vay haline! Sizin mideniz açlıktan gurulduyor, onlarınki yemekten patlıyor, sizin üzerinizde yamalı ceketler, onların üzerinde kalın paltolar; sizin elleriniz nasır tutmuş, onlarınki yumuşacık, çünkü siz emek veriyorsunuz, onlar çalışıyor; sonra da siz çalınan şeyden birkaç kuruşu geriye almak istediniz mi, el açıp orospuluk yapmanız gerekiyor. Öyleyse bu adamlar bir hırsız güruhudur ve hepsinin gebertilmesi gerekir.

UÇUNCU YURTTAŞ : Damarlarında bizden emdikleri kan dolaşılıyor.

Onların derilerini yüzüp pantolon dikmeli; yağlarını eritip çorba yapmalı. Yürüyün! Cebi kabarık kim varsa gebertin!

BİRİNCİ YURTTAŞ : Okuma yazma bilen kim varsa gebertin!

İKİNCİ YURTTAŞ : Kim varsa yurt dışına giden¹⁶ gebertin!

HEPSİ (*Bağırarak*) : Gebertin! Gebertin!

(*Birkaç kişi bir GENÇ ADAM'ı sürükleyerek getirirler*)

BİRKAÇ SES : Mendili var! Asın! Asın!

İKİNCİ YURTTAŞ : Ne? Burnunu eliyle silmiyor mu yoksa?

Asın!

(*Bir fener direği alaşağı edilir*)

GENÇ ADAM : Ah, efendiler!

İKİNCİ YURTTAŞ : Efendi yok burda! Asın!

BİRKAÇ KİŞİ (*Şarkı söyler*) :

Toprak altına gireni
Kemirir leş böcekleri;
Çürümektense mezarda,
Sallanmalı havada!

GENÇ ADAM : Acıyın!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ : Boynuna bir ilmik, işi tamam! Bu kadar acıma ona fazla bile. Zaten çalışa çalışa sıkışmışız kapana; tam altmış yıldır çırpınıp duruyoruz, ama kurtaracağız kendi mizi. Asın herifi fener direğine!

GENÇ ADAM: Boşuna! Beni asmakla ortalık daha aydınlık ol mayacak.

ÇEVREDEKİLER : Bravo! Bravo!

BİRKAÇ SES : Bırakın gitsin.

(GENÇ ADAM sıvışır)

(Yanında KADINLAR ve BALDIRI ÇIPLAKLAR¹⁷ olmak üzere ROBESPIERRE girer)

ROBESPIERRE : Ne var orda, yurttaşlar, ne oluyor?

UÇUNCU YURTTAŞ : Ne olacak? Ağustos ve Eylül'de 18 akan birkaç damla kan, halkın yüzüne bir kırmızılık getirmedi. Gi yotin ağır işliyor. Bir sağnak boşanmalı.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Çoluk çocuk "Ekmek!" diye haykırıyor, onların etiyle doyurmalıyız. Evet, gebertelim! Cebi kabarık kim varsa gebertelim!

HEPSİ: Gebertelim! Gebertelim!

ROBESPIERRE: Yasa adına!

İKİNCİ YURTTAŞ : Yasa nedir?

DANTON'UN ÖLÜMÜ

ROBESPIERRE : Halkın istemi.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Halk biziz ve biz yasa masa istemiyoruz; öyleyse, yasa bu istemdir; öyleyse, artık yasa adına yasa yoktur; öyleyse, gebertelim!

BİR KAC SES : Dinleyin Aristides'i, Doğru Adam'ı¹⁹ dinleyin!
BİR KADIN : Mesih'i dinleyin. Eğriyi doğruyu size o ayırt edecek, yargıyı o verecek; keşkin kılıcıyla kötülerini o yere serecek.

Gözleri, kararlı insanların gözleri; elleri, adaletin eli.

ROBESPIERRE : Yoksul, ama erdemli halk! Sen görevini yapıyor, düşmanlarının canını alıyorsun. Sen büyüksün! Sen gökgürültülerinde, şimşeklerde varsın. Yalnız, indirdiğin darbeler, kendi vücudunda yaralar açmasın. Kendi öfken seni öldürmesin. Seni yalnız kendi gücün yere serebilir, düşmanın çok iyi bilir bunu. Senin yasa koruyucuların uyumuyor, senin

ellerine onlar yön verecek. Onların gözleri yanılmaz, seninse elinden hiçbir şey kurtulmaz. Jakobenlere gelin benimle! Kardeşleriniz sizlere kollarını açacaktır, düşmanlarımızla davamızı birlikte çözümleyelim.

BİRÇOK SES : Jakobenlere! Yaşasın Robespierre! (*Hep birlikte çıkarlar*)

SIMON : Yazıklar olsun, herkes terk etti beni. (*Doğrulmaya çalışır*)

KARISI : Ben burdayım! (*Ona destek olur*)

SIMON : Ah, benim Baukis'im!²⁰ Utancımın yerin dibine gireceğim nerdeyse.

KADIN : Haydi kalk!

SIMON : Benden yüz çevirmiyorsun, ha? Bağışlıyor musun beni, Porcia?²¹ Ben dövmedim ki seni? Sana kalkan el benim de gildi, şaşkın aklımdı:

Hamlet değil yapan, o yadıyor bunları
Zavallı Hamlet'in düşmanı şaşkın aklıdır.

I. PERDE

Kızımız nerde, nerde benim kızım?
KADIN : Orda, köşenin ardında.
SIMON : Haydi, ona gidelim, erdemli eşim benim.
(*İkisi de çıkarlar*)

JACOBENLER KULUBÜ

BİR SES: Bir aristokrat soluk alıp veriyorsa, özgürlük can çekişiyor demektir. Korkak biri Cumhuriyet için ölür, ama bir Jakoben, Cumhuriyet için öldürür.

LEGENDRE (Kürsüye fırlar) : Gözlerimizi oraya'a çevirmenin ne gereği var?

Ben şimdi burda bulunan Kamu Esenlik Komitesi üyelerine soruyorum, kulaklarınız ne zamandan beri duymaz oldu?

St.JUST: (Sözünü keserek) : Ben de sana soruyorum, Legendre, kimin sesi bu gibi düşüncelerin dile gelmesine önyak olacak gücü kendinde taşıyor? Bakın, dinleyin! Sonuç nedeni, yankı sesi, tepki etkiyi aşmaya başladı. Ama, Kamu Esenlik Komitesi hep mantıktan yana olmuştur, Legendre, için rahat etsin!

ROBESPIERRE : Söz istiyorum.

SESLER : Dinleyin, Doğru Adam'ı dinleyin!

ROBESPIERRE: Bizler söz almak için her yönden gelecek hoşnutsuzluk seslerini bekliyorduk zaten. Gözümüzü kırpmadık; düşmanın silahlanıp, ayaklanmakta olduğunu izliyorduk. Ne var ki, tehlike işaretini vermedik, halkı kendi uyanıklığına bıraktık; halk uyumadı, silaha sarıldı. Düşmanın yattığı pusudan çıkmasını, bize yaklaşmasını bekledik; düşman gün ışığına çıktı?

apaçık ortada; gözünüze çarptığı an, o ölmüştür artık, hiç-bir darbeden kaçamaz. Daha önce de söylemiştim : Cumhuriyet düşmanları iki kampa, iki cepheye bölündüler. İlk, ayrı ayrı baya klar altında ve ayrı yollardan aynı hedefe doğru gitmekte diler. Bu cephelerden biri yok artık. Bu cephe, yapmacık ?! : ç!gınlık içinde, en denenmiş yurtseverleri boş bir çuval gibi bir yana atarak, Cumhuriyet'i onların güçlü kolları a:asından çekip almayı tasarlıyordu.

Kralların işine yarayacak bir kargaşalık yaratmak için tanrılığa ve mülkiyete karşı savaş açmış, önceden hazırlanmış aşırı hareketleri uygulamak üzere yüce bir devrim sahnesi oynamaya kalkmışlardı. Hébert'in za-

feri, Cumhuriyet'i karanlığa götürecekti olsaydı, despotizmin istekleri de yerine gelmiş olacaktı. Yasanın kılıcı hainleri bul-

Ama düşmanın umurunda değil bu. Aynı amaca ulaşmak du.

İçin bir başka hamurdan yoğrulmuş suçlular sıra bekliyorsa, karşı cephe henüz yok edilmemişse, hiçbir şey yapmamış sayılırız. Bu cephe, bir öncekinin tam karşıtı bir cephe. Bizi g ç-suz

olmaya yöneltmek istiyor, parolası da "Acıyın!" Halkın silahını ve bu silaha yol gösteren gücü onun elinden almak, büyülelikle de halkı çıplak ve güçsüz bir halde kralların önüne at-

mak istiyorlar. Cumhuriyet'in silahı dehşet, gücü ise erdemdir; erdemdir, çünkü onsuz dehşet, ölüme mahkûmdur; dehşet, çünkü onsuz erdem güçsüzdür. Dehşet, erdem hareket halindedir; kesin, katı, sarsılmaz bir adaletten başka bir şey değildir. Dehşet, despot bir hükümetin silahıdır diyor, hükümeti-

mızı despotizmle eş tutuyorlar. Kuskusuz bu böyle! Ama bir özgürlük kahramanının elindeki kılıç, bir zorbanın usasının taşıdığı kılıçtan ne kadar farklıysa. Despot, bir hayvan sürüsüne benzeyen uyruklarını dehşet yoluyla varsın yönetsin, onun bir despot olarak buna hakkı vardır; siz de özgürlük düşmanlarını dehşet yoluyla ezin, Cumhuriyet'in kurucuları olarak buna en azından hakkımız var. Devrim hükümeti, zorbalığa karşı özgürlüğün despotizmidir. "Kralcılara acıyın!" diye bağıyor bazı kimseler. Alçaklara acımak mı? Asla! Suçsuzlara, güçsüzlere, talihsizlere acımalı, insanlığa acımalı!

Ahlakı düşük kimse, özgürlüğün de düşmanıdır. Özgürlük için ne kadar büyük hizmetlerde bulunuyor gibi görünüyorsa, özgürlük için o kadar tehlikelidir.

DANTON'UN ÖLÜMÜ

Bir zamanlar tavan aralarında yaşayıp da, şim-di faytonlarda gezerek, sabık markiz ve baroneslerle zevke dalanları bir düşüncecek olursanız, beni çok daha iyi anlarsınız. Halkın yağma edilmesinden başka bir şey düşünmeyen ve bu yağma-yı kazasız belasız sonuna kadar götürmeyi uman, Cumhuriyet'i bir çıkar aracı, devrimi bir zenaat olarak alan kimselerle hiçbir biçimde ateşkes anlaşması yapamayız. Bunlar, çığ gibi çoğalan örnekler karşısında dehşete düşmüşler, adaleti saman altından yürütmeye çalışıyorlar. Gören de sanacak ki, herkes kendi kendine şunu diyor: "Öyle korkunç erdemli kişiler de-ğiliz biz. Siz yasa koruyucu bilge kişiler, bizim güçsüzlükleri-mize acıyın! Günahla dolu olduğumuzu size söylemeye cesa-ret edemiyoruz, bu yüzden size şöyle diyoruz : Zalim olma-yın!" Ey erdemli halk, gönlünü ferah tut; ey yurtseverler, gönlünüzü ferah tutun! Deyin ki kardeşlerinize, emanet ettiğiniz bu ellerde yasanın kılıcı paslanmayacaktır! Sizlere büyük bir Cumhuriyet örneği vereceğiz.

(Genel alkış)

BİRÇOK SES: Yaşasın Cumhuriyet! Yaşasın Robespierre!

BAŞKAN: Oturum tatil edilmiştir.

BİR SOKAK

(LACROIX, LEGENDRE)

LEGENDRE: Danton nerede?

LACROIX: Ne bileyim ben? Venüsü'nün dökük parçalarını Palais-Royal'ın 31 kızlarından tamamlamaya çalışıyor ol-malı; kendine sorarsan, mozaik yapıyormuş. Tanrı bilir, şimdi hangi parçayla uğraşmaktadır. Palais -Royal'e gidelim hadi!

(Çıkarlar)

I. PERDE

BİR ODA

(DANTON, MARION)

MARION : Hayır, bırak beni! Şöyle ayakucuna oturup anlatayım sana!

DANTON: Dudaklarımı daha iyi bir şey için kullanabilirdin.

MARION: Bırak, bir kere de öteki türlü olsun. Annem akıllı bir kadındı; iffetin en güzel erdem olduğunu söylerdi hep. Birta-kım kimseler eve dolup da bazı şeylerden konuşmaya başladı mı, odadan dışarı çıkmamı söylerdi. Ne konuştuklarımı sorun-ca da, "ayıp", derdi, "utan", hemen bir kitap verirdi elime, ben de birkaç sayfasını çevirmek zorunda kalırdım. İncil'i se-verek okurdum ama, İncil'de geçen her şey kutsaldı çünkü; yalnız, bir türlü anlayamadığım bir şey vardı. Kimseye de so-ramıyordum, kendi kendime düşünüp duruyordum. Derken bahar geldi; çevremde her yerde benim hiç katılmadığım bazı şeylerbluyordu. Ben de bambaşka bir havaya girirdim, bu hava beni boğuyordu. Vücudumu yokluyordum. Oyle bir an basıyordu ki, iki oluyordum sanki; sonra vücudum yavaş yavaş tek oluyordu yine. O sıralarda genç bir adam geldi evimi-ze. Yakışıklı bir adamdı, çoğu zaman da saçmalıyordu. Ne de-mek istediğini tam bilmiyordum, ama, gülüyordum işte. An-nem kendisine daha sık gelmesini söyledi; ikimizin de işine yaramıştı bu. En sonunda bir gün şu sonuca vardık, iki çarşaf altında yan yana yatmamız, iki sandalye üzerinde yan yana oturmamız kadar olağan bir şeydir. Hatta, bu türlüünden, onun söyleşilerinden çok daha fazla zevk aldım. Yalnız, şunu anlayamadım; zevk almanın azına izin veriyorlar da, çoğun-: dan insanı niye yoksun etmek istiyorlar? Biz de yapacağımızı gizlice yapıyorduk, bu da böylece sürüp gidiyordu. Ama ben, her şeyi yutan, yuttukça da yatağı derinleşen bir deniz oluyor-dum. Bir tek çelişkim vardı, bütün erkekleri bu vücut eritiyor-du. Ne yapayım, yaratılışını böyleymiş. O, bunu sonunda fark etti. Bir's;tbah geldi, beni boğazlarmışçasına öptü, kolları boy-numda kenetlenince, anlatılmaz bir korkuya kapıldım. Sonra beni bıraktı, güldü ve az kalsın aptalca bir şey yapacağını, vü-cudumu korumamı, ona gereksinimim olduğunu,

DANTON'UN ÖLÜMÜ

ondan başka bir şeyim olmadığını, onun da zamanla eskiyeceğini, keyfimi de vaktinden önce kaçırmak istemediğini söyleyip gitti. Ne demek istediğini ben gene anlamadım. O akşam pencerenin önüne oturdum; çok duyguluyumdur, çevremle ilintimi kuran tek şey kendi duyarlığımdır; ve akşamın kızılığı içine gömü-lüp kaldım. O sırada sokaktan aşağı bir güruh insan geliyordu; çocuklar dışarı fırladılar, kadınlar pencerelerinin başına geç-mişlerdi. Aşağı baktım, onu bir hasırın içinde taşıyorlardı, ayı-şığı solgun altında parlıyordu, saçları ıslaktı; kendini suya atıp boğulmuş olmalıydı. İçimden ağlamak geldi. Hayatımdaki tek kopukluktur bu. İnsan, mutluluğu bulduğu yere doğru koşar; bu, bir insan vücudu, bir İsa tasviri, birtakım çiçekler, ya da çocuk oyun-cakları olabilir, ama hepsi o aynı duygudur; bundan en az haz- duyan insan. Tanrı'ya gönül borcunu en çok ödeyen insandır.

DANTON : Niye senin bu güzelliğini içime sığdıramıyor, kuşata- mıyorum onu?

MARION : Danton, senin dudaklarının gözleri mi var yoksa?

DANTON : Seni kendi suyumda yüğmak, gövdenin dalgalarında kırılmak için esirin bir parçası olmak isterdim. (LACROIX, AD ELA/DE, ROSALIE içeri girer)

LACROIX (Kapıda kalır)

MARION : İyi günler, Matmazel Adelaide! İyi günler, Matmazel İ.PERDE

Rosalie!

ROSALIE : Çoktandır görüşemiyoruz.

MARION : Buna gerçekten çok üzıldüm.

ADELAIDE : Ulu Tanrım, gece gündüz uğrayıp duruyoruz.

DANTON (ROSALIE'ye) : Kız, senin kalçalar amma da fıstık- laşmış!

ROSALIE : Ya, insan her gün biraz daha gelişiyor.

I. PERDE

DANTON : Matmazel Rosalie'ye bak, onarılmış bir heykel gibi, yalnız ayaklarıyla kalçaları antik döne-me ait biraz. Sanki bir mıknaıs, bir kutbu itiyor, bir kutbu çe-kıyor; orta yeri de çizgiden aşağı inildiği zaman süblimeli suy-la yıkanılan bir ekvator.

ROSALIE : Kulaklarımıza kadar kızardık, utanın!

ADELAIDE : Görgü kurallarını biraz daha öğrenmeniz gereki. yor galiba.

(AD ELA/DE ile ROSALIE çıkar)

DANTON : İyi akşamlar, yavrucuklar!

LACROIX : İyi akşamlar

DANTON : Gücüme gitti, akşam yemeğinden oldular.

LACROIX : Dinle, Danton, Jakobenler Kulübü'nden geliyorum.

DANTON : Hepsi bu kadar mı?

LACROIX : Bir bildirimde bulundular. Kendi düşüncelerine göre, artık togalarına bürünmekten başka yapacak şeyleri kalmamış.

DANTON : Robespierre?

LACROIX : Kürsüde parmağını sallayıp dedi ki : "Erdem, deh- şet yoluyla hüküm sürmelidir." Bu sözlerinden sonra boynu-mu soğuk terler bastı.

DANTON : Giyotinlerin kurulmasına hazırlık yapan sözler bun- lar.

LACROIX : St. Just da, "Maskeler yırtılmalı," diye sanki büyülen- miş gibi bağırdı.

DANTON : O zaman maskelerle birlikte yüzler de gider.

(P hlippeau içeri girer)

LACROIX : Ne haberler?

PİLİPPEAU : Toplantıdan ayrıldıktan sonra, Robespierre'e gittim, kendisinden bir açıklama yapmasını istedim. Kendi çocuklarını feda eden Brutus38 gibi haller takındı. Görev üstüne genel sözler etti; özgürlük yolunda hiçbir göietim tanımadığını, bu uğurda her şeyi, kendini, kardeşini dostlarını feda edebileceğini söyledi.

DANTON : Açık konuşmuş; yalnız, hep merdivenin üstünde o

DANTON'UN ÖLÜMÜ

durmamalı, tam tersine, biraz da aşağıda bekleyip merdiveni dostlarına tutmalı.

LACROIX : Halk maddi yoksulluk içinde; onun bir araç yerine konmasına yol açacak kor küncü bir durum bu. Kamu Esenlik Komitesi'ne darağacı ol maması için, kan çanağının çok yükseklere kaldırılmaması ge rekiyor. Yani, Komite safra atmak istiyor, ağır çeken bir başa gereksinimi var.

DANTON : Çok iyi bilirim, devrim Satürn gibidir, kendi çocukla rını yer. (Biraz düşündükten sonra) Gene de cesaret edeme-yeceklerdir.

LACROIX : Danton, sen ölmüş bir azizsin; devrimse kutsal emanet diye bir şey tanımıyor; bütün kralların kemikleri sokağa, bütün heykeller de kiliselerden dışarı fırlatılıp atıldı. Sanıyor musun, senin adın var diye seni ayakta bırakacaklar?

DANTON: Adım, halk!

LACROIX: Adın! ılımlı birisin sen, ben de öyle; Camille, Philippeau, Herault da. Güçsüzlük ile ılımlılık halkın gözünde aynı şeylerdir. Kendi olayında geriye kalam yaşıtmaz halk.

DANTON: Çok doğru, bundan başka, halk çocuk gibidir, içinde

ne olduğunu anlamak için her şeyi kırmak ister.

LACROIX : Ayrıca, Danton, Robespierre'in sözleriyle, bizler düşük ahlaklıyız, yani keyfediyoruz; halksa erdemli, yani key fetriyor; çünkü iş, keyif alma organlarını körletmiştir; onlar sarhoş olamazlar, çünkü paralan yoktur; geneleve gidemezler, çünkü peynir ve tuzlu balık kokarlar, bundan da ordaki kızla rın midesi bulanır.

DANTON: Halk keyfedenden nefret eder, tıpkı bir hadımın bir erkekten nefret etmesi gibi.

LACROIX: Düzenbaz diyorlar bize. (DANTON'un kulağına eği lerek)

Söz aramızda, bunda yarı yarıya da gerçek payı yok de ğil.

Robespierre ile halk baştan aşağı erdem kesilecek, St. Just bunun öyküsünü yazacak⁴¹ Barere kılıfını hazırlayacak, sonra da bu kanlı örtüyü Konvansiyon'un üzerine örtecekler; her şe yi şimdiden görüyorum.

DANTON: Düş görüyorsun sen. Bensiz hiçbir şeye cesaret edememişlerdir, bana karşı da hiçbir şeye cesaret edemeyecekler dir; Devrim sona ermedi daha, bana gereksinimleri olacaktır, silah deposunda saklı tutacaklardır beni.

LACROIX : Harekete geçmemiz gerekiyor.

DANTON : Olacağı o.

LACROIX : Olacağı o ama, iş işten geçtikten sonra.

MARION

(DANTON'a): Buz kesildi dudakların; öpücükler gitti, yerine sözler geldi.

DANTON (MARION'a): Boş yere zaman yitimi! Çektiğin yüke de ğm z!

(LACROIX'ya) Yarın sabah Robespierre'e gidece ğim. Oyleyse, yarına kadar! İyi geceler dostlarım, iyi geceler! Sizlere teşekkür ederim!

LACROIX : Yani, "Defoluri, dostlarım, defolun!" İyi geceler,

Danton! Korkarım, küçük hanımın kalçaları senin giyotinin olacak, Venüs tepesinin üstünden uçuruma düşeceksin.

(Phipeau ile birlikte çıkarlar)

DANTON'UN ÖLÜMÜ

BİR ODA

(ROBESPIERRE, DANTON, PARIS)

ROBESPIERRE : Sana söylüyorum işte, kılıcı çektim mi, kim çıkarsa karşıma, düşmanımdır artık. Amacı ne olursa olsun, sorun değişmez; kendimi savunmaktan kim beni alıkoyuyorsa, üzerime saldıran biri kadar beni öldürmek istiyor demektir.

DANTON : Kendini savunmanın bittiği yerde, adam öldürme başlar; bizi daha uzun zaman adam öldürmek zorunda bırakacak bir neden kalmadığını sanıyorum.

ROBESPIERRE : Toplumsal devrim sona ermedi daha; devrimi yarıda bırakan kimse, kendi eliyle mezarını kazmış olur. Kibar sosyete tam ölmedi; bu her yana çil yavrusu gibi dağılmış sınıfın yerine halk kendi güçlerini getirmelidir. Ahlak düşkünlüğü cezalandırılmalı; erdem, dehşet yoluyla hüküm sürmelidir.

DANTON : Şu ceza sözünü anlamıyorum. Bir de senin şu erdem lafın yok mu, Robespierre? Bir yerden para almadın borca girmedin, hiçbir kadınla yatıp kalkmadın, hep ağırbaşlı davrandın, sarhoş olmadın. İnsanı kızdıracak kadar namuslu bir

davranış biçimin var. Ben olsaydım, sırf başkalarını kendimden daha aşağılık bulmak gibi acınacak bir zevk uğruna, böyle bir ahlak anlayışı içinde, yerle gök arasında otuz yıl dolaşsaydım, utancımından ne yapacağımı bilemezdim. İçinden gelen gizli bir ses ara sıra sana "Yalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun," diye fısıldamıyor mu hiç?

ROBESPIERRE : Benim vicdanım temiz.

DANTON : Vicdan, önünde maymun oynayan bir aynadır; her-

I. PERDE

kes elinden geldiği kadarınca kendi kalıbına girip kendi havasına bakar. Bu, birbirimizin gırtlığına sarılmaya değer mi hiç? Herkes kendi gidişini bozmaya kalkan kimseye karşı savunsun kendini. Sen hep tertemiz, düzgün bir giysi giyiyorsun diye; giyotini, başkalarının kirli çamaşırlarını yıkayacak bir çamaşır leğeni; kesik başlarını da giysilerinin kirini çıkartacak leke sabunu durumuna getirmeye hakkın var mı senen? Üzerine tükürecek ya da üstünü başını yırtacak olurlarsa, o zaman savun kendini; ama kimse sana ilişmiyorsa, bundan sana ne? Onlar öyle dolaşmaktan sıkılmıyorlarsa, onları mezara hapsetmeye hakkın var mı? Bu koca evrenin kolcusu sen misin? Yok eğer, bu durumu ulu Tanrın kadar da böyle olduğu gibi görmeye dayanamıyorsan, mendilinle kapa gözlerini.

ROBESPIERRE : Erdemi hiçe sayıyorsun

DANTON : Ahlak düşkünlüğünü de. Dünyada Epikuroşçular vardır sadece; zarif ve kaba Epikuroşçular. İsa en zarif olanıydı. İnsanlar arasında yapabileceğim tek ayırım bu. Herkes kendi yaratılışına göre davranır, yani kendi hoşuna gideni yapar. Böyle bastığın yeri sarsmak insafsızlık olmuyor mu, Doğru Adam?

ROBESPIERRE : Danton, ahlak düşkünlüğü bazı anlarda en büyük hıyanet halini alır.

DANTON : Ahlak düşkünlüğünü yaftalayıp aforoz edemezsin.

Tanrı aşkına, böyle bir şey nankörlür olur; bir karşıtlık yaratıldığı için ona çok şey borçlusun. Kaldı ki, senin sözlerinle söylemek gerekirse, atılan yumruklar Cumhuriyet'e bir yarar sağlamalı, suçsuzlar da suçlularla birlikte bu yumrukların altında ezilip kalmamalı.

ROBESPIERRE : Herhangi bir suçsuzun ezildiğini kim söyledi sana?

DANTON : Suçsuz hiç kimse ölmemiş şimdiye kadar? (Çıkar)

ROBESPIERRE (*Yalnız başına*) : Haydi git bakalım! Terbiye

görmüş beygirlerini istediği yere süren bir arabacı gibi, devrimi koşturan atları da dosdoğru genelevin kapısına çekmek istiyor; ama onların seni devrim alanına sürükleyecek kadar güçleri var daha. Bastığım yeri sarsmakmış! Benim sözlerimle söylemek gerekirseymiş! Dur, dur, öyle mi acaba? Diyecekler ki, onun dev gövdesinin gölgesi altında kalmışım da, o yüzden "Gölge etme" demişim ona. Ya haklıysalar? Yoksa o kadar da gerekli mi bu? Evet, evet! Cumhuriyet! Defolmalı o! Düşüncelerimin birbirini sakınarak izlemesi gülünç şey! Evet, o defolmalı. İleriye doğru itişen bir kalabalığın içinde, yerinde kalan, onlara karşı koyuyor gibi direnç göstermiş sayılır, ezilip gider. Devrim gemisinin, bu adamların sığ hesaplarına ve bataklıklarına oturmasına izin veremeyiz; onu durdurmaya kalkışanın elini kırmamız gerekir, tırnaklarını ona geçirmiş bile olsa! Aristokrasinin ölüsünden giysilerini soyup mirasına konmak isteyen bir topluluk defolmalı! Erdem olmamalıymış! Bastığım yer erdemmiş! Kendi söylediğim sözlermiş! Nasıl da aklımdan hiç çıkmıyor bu sözler. Düşünmeden edemiyorum, niye? Kanlı parmağıyla orayı gösteriyor hep, o aynı noktayı. Çevresine ne kadar bez dolarsam dolayayım, yine kan fışkırıyor hep. (*Bir anlık susuştan sonra*) İçimden geçirdiğim şeyler aldatıyor mu beni? Bilmiyorum. (*Pencereye doğru gider*) Gece, ıssız bir düşün hayalleri içinde yeryüzüne sinmiş horluyor. İnsanda yanıp sönen, sisli ve bulanık, gün ışığından ürken düşünceler, istekler şimdi bir biçime, bir kıyafete bürünüp düşün ıssız sığınağına sokuluyor; kapıları açıyor, pencerelerinden bakıyor, yarı canlanıp uykuda geriniyor, dudaklarını kıpırdatıyor. Uyanıklığımız, daha aydınlık bir düşten başka bir şey değil sanki. Uyurgezerleriz. Gördüğümüz işler de bir düşteki gibi değil mi zaten? Sadece daha belirli, daha göz önünde, daha kesin. Bundan dolayı kim ayıplayabilir bizi? Tembel gövdemizin arzularıyla da bir yılda yapamadığını, ruh bir saatte yapıp düşüncelere hayat veriyor. Günah düşüncede başlar; eylem durumuna gelmesi, vücudun ona öykünmesi bir rastlantıdır ancak.

(*ST. JUST girer*)

ST. JUST : Yalnız mıydın?

ROBESPIERRE : Danton vardı biraz önce, gitti.

ST. JUST : Yolda rastladım ona. Devrimci çehresini takınmış, imalı öyküler anlatıyordu; yosma kızlar başucunda, baldırıçiplaklarla senli benli konuşuyor; ahali yolda durmuş, dediklerini kulaktan kulağa fısıldıyorlar. Atılım yapma şansını yitireceğiz bu gidişle. Hâlâ kararsız bekleyecek misin? Yoksa sensiz işe gireceğiz, kararımızı verdik.

ROBESPIERRE : Ne yapmayı düşünüyorsunuz?

ST. JUST : Yasama, Güvenlik ve Esenlik komitelerini olağanüstü toplantıya çağıracağız.

ROBESPIERRE : Fazla tören.

ST. JUST : Büyük ölüyü, şanına yaraşır bir biçimde gömmemiz gerekir. Katil rolünü değil, papaz rolünü oynamalıyız. Parçalanmadan, tüm gövdesiyle yok olup gitmeli.

ROBESPIERRE : Daha açık konuş!

ST. JUST : Onu bütün zırhlarıyla birlikte çukura indirmeli, atlarıyla kölelerini de mezarının üzerinde kurban etmeliyiz;

örneğin, Lacroix'yi!

ROBESPIERRE : Esaslı bir düzenbaz Devam!

ST. JUST : Hérault-Séchelles.

ROBESPIERRE : Nefis bir baş!

ST. JUST : Anayasanın hazırlanması için süslü bir basamaktı o,⁴² ama artık bu gibi süslere gereksinimimiz kalmadı, bir kalemde silinmeli. Sonra... Philippeau... Camille.

ROBESPIERRE : O da mı?

ST. JUST (*ROBESPIERRE'e bir kâğıt uzatarak*) : Şaşkınlığını anlıyorum. Al, bunu oku!

ROBESPIERRE: Çocuk canım, sizinle şaka etmiş.

ST. JUST : Şurayı oku, şurayı! (Kağıtta bir yerin üzerini işaret eder.)

ROBESPIERRE (Okur): "Bu Kanlı Mesih, Robespierre, çarmıhın kurulduğu dağda,...

Suçlamayı hazırladın mı?

ST. JUST : O kolay Jakobenler Kulübü'nde bir imada bulunmuş-
tun zaten.

ROBESPIERRE : Amacım onları korkutmaktı.

ST. JUST : İşin sonunu getirmek de bana kalıyor. Sofra başında
ölecekler, sana söz veriyorum.

ROBESPIERRE : Öyleyse çabuk, yarın! Ölüm dövüşü kısa za-
manda bitmeli! Birkaç gündür sinirlerim bozuk zaten! Haydi
çabuk!

(ST. JUST çıkar)

ROBESPIERRE (Yalnız başına) : Evet, kendini kurban edeceği
yerde, öteki insanları kurban eden Kanlı Mesih. Mesih kendi
kanıyla onları kurtuluşa götürdü, bense onları kendi kanlarıyla
kurtuluşa götürüyorum, bunun günahını da kendi üzerime
alıyorum. O acının hazzını duyuyordu, bense celladın azabını
duyuyorum. Kim kendini yadsımış oldu, o mu, ben mi? Kaçık-
ça düşünceler bunlar. Niye o hep bir kişiyi kendi önümüzde
görüyoruz? Aslında insanoğlu hepimizle birlikte çarmıha
geriliyor. Camille'im benim! Hepsi uzaklaşıyor benden, her
yer çorak, her şey boş, yapayalnızım.

BİR ODA

(DANTON, LACROIX, PHILIPPEAU,
CAMILLE,)

CAMILLE : Çabuk, Danton, yitirecek hiç vaktimiz yok!

DANTON (Giyinir) : Ama zaman bizi yitiriyor. Her gün böyle
ilkin gömleği giyip sora pantolonu çekmek; akşamları yatağa
girip sabahları kalkmak, önce bir ayağını, sonra ötekini at-mak;
bir başka biçimi yok sanki. İnsanın başında koca bir dert;
milyonlarca kişi böyle yapagelmiş, daha milyonlarcası da böyle
yapagidecek; üstelik bizler bu iki zaman dilimini birlik-te
yaşıyoruz, yani aynı şey iki kat başımızda büyük dert.

CAMILLE : Tam çocuk gibi konuşuyorsun.

DANTON : Ölmek üzere olanlar çocuklaşır.

LACROIX : Kararsızlık etmen yüzünden mahvolmaya doğru
gidiyorsun, biz dostlarını da ardın sıra sürüklüyorsun. O kor-
kakilara dört bir yanında toplanmaları için haber sal!

I. PERDE

DANTON : Zayıf bir belleğin var, bana ölmüş bir aziz
dediğini unutuyorsun. Ama, o an sandığından çok haklıymışsın, şube-lere
uğradım, bana büyük saygı gösterdiler, ama tıpkı bir ölü-ye gösterilen
saygıydı bu. Kutsal bir emanet gibiyim, onlar da sokağa atılıyor zaten;
yerden göğe hakkın varmış.

PHILIPPEAU : Öyleyse, Danton, kaç!

DANTON : İnsan vatanını yedeğe alabilir mi dersin? Dönüp dolaşalım,
asıl sorun şu : Cesaret edemeyeceklerdir. (CAMILLE'e) Gel, evladım,
bak sana da söylüyorum, cesaret edemeyeceklerdir. Adieu, adieu!
(DANTON ile CAMILLE çıkar)

PHILIPPEAU : Bırakıp gidiyor işte.

LACROIX : Söylediklerinin tek sözcüğüne bile inanmıyor. Bütün
iş tembellek! Bir konuşma yapmaktansa, giyotine gitmeyi yeğliyor.

PHILIPPEAU : Ne yapmalı?

LACROIX : Eve gidip bir çözüm yolu düşünmeli,

BİR ODA

(DANTON gelir)

CAMILLE : Nen var?

DANTON : Kamu Esenlik Komitesi beni tutuklama kararı almış.
Haber uçurdular, kaçmamı sağlayacaklar. Başımı istiyorlar-mış,
umurumda değil. Tembel tembel dolaşmaktan bıktım ar-tık.
İstedikleri başsa, alsınlar. Ne çıkar bundan? Yürekli bir şekilde
ölmesini de bilirim, hiç değilse yaşamaktan daha ko-laydır.

CAMILLE : Danton, vaktimiz var daha!

DANTON : Geçti artık, ama hiç ummamıştım : doğrusu ...

CAMILLE : Senin kendi kaygısızlığın.

DANTON : Kaygısızlık değil, yorgunum, tabanlarım ağrıyor.

CAMILLE : Nereye gidiyorsun?

DANTON : Bir bilsem!

CAMILLE : Ciddi söyle, nereye gidiyorsun?

DANTON'UN ÖLÜMÜ

DANTON : Gezmeye gidiyorum, evladım, gezmeye.

LUCILE : Ah, Camille!

CAMILLE : Sakin ol, evladım!

LUCILE : Düşünüyorum da, onlar bu başı...! Sevgili Camille!

Saçma bir şey bu, öyle değil mi, çıldıracağım.

CAMILLE : Sakin ol, Danton'la ben bir değiliz.

LUCILE : Şu koca dünya yüzünde o kadar çok şey var, ama niye içinden sadece bir tanesi? Bu bir taneyi elimden almaya kim

kalkışabilir? İnsafsızlık. Hem onu ne yapacaklar?

CAMILLE : Bak sana bir kez daha söylüyorum, sıkma kendini.

Dün Robespierre'le konuştum. Bana dostça davrandı. Evet aramızda bir gerginlik var, bir görüş ayrılığı, hepsi o kadar!

LUCILE : Ara bul onu!

CAMILLE : Onun hep karanlık ve içine kapanık bir hali vardı. Hep ben onu arar, arada bir de güldürürdüm. Her zaman büyük bir bağlılık göstermiştir bana. Gidiyorum işte.

LUCILE : Hemen mi, canım? Peki, git ve gel! Önce şurdan, (CAMILLE'i öper) sonra şurdan! Git şimdi, haydi!

(CAMILLE gider)

LUCILE : Zaman kötü! Ama böyle olmuş bir kere. İşin içinden çıkmak zor. Cesareti elden bırakmamalı.

BİR ODA

DANTON : Bir zamanlar bana bellek yitirilmesine yol açan bir hastalıktan söz etmişlerdi. Ölüm de buna benzer bir şey olsa gerek. Kimi zaman bir umut doğuyor içime, belki ölüm daha etkilidir, bir anda her şeyini yitirebilir insan. Keş-ke böyle olsa! O zaman düşmanımı, yani belleğimi kurtarmak için bir İsa gibi koşar dururdum.

Ama, yeryüzü daha güven verici, belleğim için tabii, kendim için değil; benim için mezar en güvenlisi, hiç olmadı bana unutmayı sağlar, belleğimi öldürür. Ama burda belleğim yaşıyor ve beni öldürüyor. Ben mi, belleğim mi? Yanıt basit. (Ayağa kalkar, geri döner) Benim yaptığım, ölümle cilveleşmek; ona böyle uzaktan, bir dürbü-nün arkasından sevdalı sevdalı bakmak da hoş bir şey. Aslın-da, bütün bu olup bitenin karşısına geçip gülmem gerekir. İçimde öyle bir yaşama duygusu var ki, bana "yarın gene bu-gün gibi olacak; yarın, öbür gün, daha öbür gün, hep aynı, es-kisi gibi sürüp gidecek," diyor. Hepsi kuru sıkı, korkutmak is-tiyorlar beni, ötesine cesaret edemezler!

JULIE (İçerden seslenir) : Danton! Danton!

JULIE : Titriyorsun, Danton!

DANTON : Duvarlar ses verdikten sonra, gövdem paramparça olduktan, düşüncelerim taşlaşmış dudaklardan döküldükten sonra, ben titremişim ne çıkar? Tuhaf mı yani?

JULIE : Georg, canım Georg'um benim!

JULIE : Tanrım, sen onun aklını koru! Georges, Georges, ben kimim tanıyor musun?

DANTON : Tanıyorum tabii. Bir kere bir insansın, sonra bir kadınsın, ayrıca benim karımsın;iki kere 'iki dört eder. Görüyorsun, aklım hala başımda.

JULIE : Düş görmüşsündür, Danton, açılınca geçer.

DANTON : Düş mü görüyorum?

Kanlı eller üzerime doğru niye uzanıyor? Ben öldürücü bir şey yapmadım. Ah, bana yardım et, Julie, aklım işlemiyor artık!

JULIE : Tabii, tabii.

DANTON : Biz devirdik onları.

JULIE : Cumhuriyet yok olmuştu

, adam öldürme değildi bu, içimiz-dekilere karşı bir savaştı.

JULIE : Vatani kurtardın sen.

DANTON : Evet, kurtardım; zorunluydu bu, kurtarmamız gere-

kirdi. Çarmıhtaki Adam'ın rahatı yerindeydi : Dert nasıl olsa gelecekti, ama derdi getirenin, vay haline! – Gelmek zorundaydı; zorunlu olan buydu işte. Üzerine zorunluluğun laneti deymiş bir eli kim lanetleyebilir? Kim ağzına aldı bu zorunluluk sözünü, kim? İçimizde yalan söyleyen, orospuluk eden, hırsızlık yapan, cana kıyan bu şey ne? Bizler birer kuklayız, ipleri bilinmeyen güçlerce çekilen kuklalar; bizler kendimiz hiçbir şey değiliz, hiç! Ruhların dövüştüğü kılıçlar, tıpkı malsallardaki gibi eller görülmüyor. Neyse, sakinleştim.

JULIE :İyice sakınleştin mi,sevgilim?

DANTON : Evet, Julie; gel, yatalım!

(Dışardan sesler. Danton u yakalamaya gelmişlerdir)

ULUSAL KONVANSİYON MECLİSİ

BİR SES 1 : Milletvekillerinin boğazlanmasına ne zaman bir son verilecek? Danton da giderse, kim kendinden emin olabiir artık?

BİR BAŞKASI: Ne yapmalı, peki?

BİR BAŞKASI: Kendisinin Meclis'te dinlenmesi gerekir.

En et

kili yol bu. Onun sesine kimse karşı koyamaz.

BİR BAŞKASI : Olamaz, alınan bir karar bunu engelliyor.

BİR SES 1: Karar geri alınmalı, ya da bir ayrıcalık tanınmalı. Danton'u kendim gibi temiz bilirim.Ülkemizi kendi çabasıyla kurtarmış olan bir kimse burada söz almaya hak kazanmıştır sanırım; en büyük hıya netle suçlanıyorsa bile, kendi açıklamasını yapına hakkına sa hip olmalıdır.

BİRKAÇ SES : Öneriyi destekliyoruz.

BİR SES : Biz burda halk adına bulunuyoruz; seçmenlerimizin istemi olmaksızın, kimse bizi bu yerden çekip çıkaramaz.

BİR BAŞKASI : Sözleriniz hep ceset kokuyor. Kendinize bir ayrıcalık mı tanınsın istiyorsunuz? Yasanın kılıcı ayrıcalık tanımaz.

BİR BAŞKASI : Biz komitelerimizin, yasa yapıcıları, yasal sığınma hakkı tanımaksızın giyotine göndermelerine izin veremeyiz.

BİR BAŞKASI : Suç işleyicilerin sığınma hakkı yoktur; yalnız, başlarında taçla gezen suçlular, kendilerine taht üzerinde bir sığınak ararlar.

BİR BAŞKASI : Yalnız düzenbazlar sığınma hakkına başvurur.

BİR BAŞKASI : Yalnız katiller böyle bir hakkı tanımaz.

ROBESPIERRE : Uzun zamandır oturularda görülmeyen bir kargaşalık şunu gösteriyor ki, söz konusu olan şeyler, büyük bir önem taşımaktadır. Bugün, bazı kişilerin vatanın yanında bir zafer kazanıp kazanamayacakları belli olacak.Bazı kimselerin kendi adlarına ve dostları : adına yaptıkları övgülerden bize ne? Yalnız, geçirdiğimiz uzun deneyimler bu gibi şeylerden ne gibi ders alınması gerektiğini bizlere öğretti. Biz bir kimsenin şu ya da bu yurtse-verlik görevini yerine getirip getirmeyeceğini sormuyoruz; geçmişteki siyasal çizgisini de sormuyoruz. Sadece Danton'un adını vermekle yetindiniz; çünkü bu adın bir ayrıcalığı olduğunu sanıyorsunuz. Hayır, hiçbir ayrıcalık tanımıyoruz biz, putlar istemi-yoruz! (Alkışlar) Danton'un Lacroix, Herault, Camille den Chabot'dan, Fabre'dan, farkı ne? Bu kimseler için söylenmiş hangi söz, Danton için söylenemez? Bu kimselerin hepsine aynı gözle baktınız mı hiç? Niye içlerinden birinin öteki yurttaşlardan başka bir önceliği ol-sun? Belki de birkaçı aldatılmış, birkaçı da aldatılmaya yanaş-mamış bazı kişiler, onun kazandığı başarıların sonucu talih kuşuna ve iktidara kavuşmak amacıyla onun arkasında saf tuttukları için.

Danton kendisine güven beslemiş yurtseverle-ri ne derece aldatmışsa, özgürlükseverlerin göstereceği şiddet-in etkisini de o derece duyabilmelidir. Sizin tanıdığınız gücü sizin kötüye kullandığınız korkusunu içinizde yaratmak isti-yorlar.

Komitelerin astığı astık, kestiği kestikmiş. Sanki halkın sizlere verdiği, sizlerin de komitelere devrettiğiniz güven, si-zin yurtseverliğiniz için yeterli bir güvence değilmiş gibi. Herkesin dehşetten titrediği öne sürülüyor. Ama, söylüyorum sizlere, şu anda kim titriyorsa, o kimse suçludur; çünkü, genel bir uyanıklık durumu karşısında suçsuz bir kimse titremez. (*Genel alkış*) Beni de korkutmak istediler, Danton'a yaklaşmakta olan tehlikenin bana da yaklaşabileceğini ima ettiler. Bana, Danton'un dostlarının çevremi sarmış olduğunu yazdılar; sanıyorlar ki, eski bir ilişkinin anısı, ikiyüzlü erdemlere kör inanç, benim özgürlük için gösterdiğim kıskançlığı ve çabaları sınırlandırabilir. Açıkça söylüyorum işte, hiçbir şey önleyemez beni. Hepimizin bir parçacık cesur ve açıkğönüllü olması gerekiyor. Yalnız suçlu kişilerle adi ruhlular, kendi benzerlerinin yanı başlarında devrildiğini görmekten korkarlar; çünkü kendilerini gizleyen suç ortakları devrilip gidince, gerçeğin ışığında apaçık ortaya çıkacaklardır. Burda öyle bir ruh taşıyanlar varsa, kahramanca bir ruh taşıyanlar da vardır. Alçakların sayısı öyle çok değil, sadece birkaç baş gidecek, ama vatan kurtulacak.

(*Alkışlar*)

Önerinin reddedilmesini istiyorum.

(*MİLLETVEKİLLERİ red önerisini kabul ettiklerini göstermek için hep birden ayağa kalkarlar.*)

ST. JUST : Görülüyor ki, bu toplantı salonunda "kan" sözcüğünü kaldıramayan bazı duygusal kimseler var. Bu kimselerin yapacağı birkaç genel gözlem, bizim doğadan ve zamandan daha acımasız olmadığımızı kendilerine gösterecektir. Doğa yasaları sessizce ve karşı koyulmazca işlemektedir. Bu yasalarla çatışmaya girdiği anda insan yok olur. Havanın bileşiminde herhangi bir değişiklik, yerin içinden ateşin fışkırması, bir su kitlesinin dengesinde bozulma, bir salgın hastalık, volkanik bir

patlama, bir su baskını binlerce kişinin mezarı oluyor. Sebebi ne? Cansız doğada tümüyle pek az ayrımsanabilen, önemsiz bir değişiklik; orta yerde cesetler göze çarpmasa, bir tek iz bırakmadan geçip gidecek bir değişiklik. Sorarım şimdi: Cansız olmayan doğada yer alan devrimler, cansız doğadakinden daha mı çok kayıtlara bağlı kalmalıdır? Bir düşünce de bir fizik yasası gibi kendi karşısında direnen şeyleri yerle bir etmemeli mi? Manevi doğanın tüm yapısını, yani insanlığı değişime uğratacak bir olay, kana bulaşmasına karşın, sonuca doğru yol almamalı mı? Evren ruhu cansız doğa âleminde volkanlara, su baskınlarına nasıl yön veriyorsa, cansız olmayan doğa âleminde de ellerimize, kollarımıza öyle yön veriyor. İnsanlar ha bir salgın hastalıktan ölmüşler, ha bir devrimden, ne fark eder? İnsanlık ağır adımlarla ilerler, ancak yüzyıllar geçtikten sonra bu adımlar göze görünür; bu adımların ardında birkaç kuşak insanın mezarı yatar. En basit buluşlara, ilkelere varılması, yarı yolda ölüp kalan milyonlarca insanın hayatına mal olmuştur. Öyleyse, tarihin çok daha hızla yol aldığı bir zamanda, çok daha fazla sayıda insanın soluğunun kesilmesi doğal değil midir? Sözü uzatmadan, kısaca bağlayalım. Herkes, eşit koşullar altında yaratılmış olduğuna göre, doğanın tanıdığı farklar dışında, herkes eşittir. Bundan dolayı herkesin bir üstünlüğü olsa bile, ne birey olarak, ne de birey kimliğiyle içinde bulunduğu ufak ya da güçlü bir sınıf olarak bir ayrıcalık taşıyamaz. Musa, yeni devleti kurmadan önce, halkı Kızıl Deniz'in ve çölün içinden yürüttü, ta ki köhnemiş, yozlaşmış kuşak yolda dökülünceye kadar. Yasa yapıcılar! Ne Kızıl Deniz'imiz var bizim, ne de çölümüz; bir savaşımız ve giyotinimiz var. Dünya Tufan'dan sonra nasıl ortaya çıktıysa, insanlık da kan kaza-nından öyle, sanki ilk defa yaratılıyormuş gibi çıkacak.

(ROBESPIERRE - ST.JUST)

ROBESPIERRE : Her şey hazır mı?

ST.JUST : Biraz zor. Arada Danton olmasaydı, kolaydı.

ROESPIERRE : Sahneye ilk önce o çıkmalı.

ST.JUST : Jüriyi korkuya düşürecektir; Devrim'in korkuluğudur Danton.

ROBESPIERRE : Jüri ne isteyecekse onu istemeli.

ST.JUST : Ben bir çare biliyorum, ama yasal biçime aykırı olur.

ROBESPIERRE : Söyle haydi!

ST.JUST : Kura çekmeyiz, yumruğu güçlü olan kimseler seçeriz.

ROBESPIERRE : Evet, böyle olmalı. Ortalığı aleve verecektir bu.

Şöyle on dokuz kişi. Ustaca salıverilir orta yere. Tam dört dörtlük bir mahkeme. Halka böylesi gerek. Kendisine güvenebileceğimiz kimseler bulmalı şimdi! Kim örneğin?

ST.JUST : Leroi. Sağırın tekidir, sanıkların ağzından çıkacak hiçbir şeyi duymaz. Danton istediği kadar patlatsın gırtlığını.

ROBESPIERRE : Çok güzel; devam!

ST.JUST : Vilatte ile Lumiere. Biri gece gündüz içkiden başını kaldırmaz, öteki de sürekli uyur. İkisi de ağızlarını ancak, "Suçlu!" demek için açacaktır. Sonra, Girard; onun görüşüne göre, mahkeme karşısına çıkan bir kimse yakayı kurtarmamalıdır. Renaudin ...

ROBESPIERRE : O da mı? Birkaç papazı kayırmıştı ya o bir keresinde?

ST.JUST : Hiç kaygılanma, birkaç gün önce kendisi bana geldi, verilen yargının yerine getirilmesinden önce, kendilerine ders olsun diye, mahkum edilen herkesin damarlarından kan alınmasını öne sürdü; mahkumların meydan okuyucu davranışları kendisini sinirlendiriyormuş.

ROBESPIERRE : ?o, çok güzel. O halde, bu işleri sana bırakıyorum.

HERMANN : iş bana kalsın yeter!

DEVİRİM MAHKEMESİ

SES : (DANTON'a) : Yurttaş, adınız?

DANTON : Adımı Devrim'in kendisi koydu. Oturduğum yer ya-kında hiçliğe karışacak, adım tarihe geçecek.

SES : Danton, Konvansiyon Meclisi sizi, vatana hıyanet oluşturmakla suçluyor.

DANTON : Her keresinde halkın davası için yükselen sesim, bu karalamayı hiç zorlamadan geri çevirecektir. Beni suçlayan sefil yürekli kişiler, burda ortaya çıksınlar, onları utançların-dan yerin dibine geçireyim. O Komiteler buraya gelsin, ben ancak onların önünde yanıt veririm. Onları hem savcı, hem de tanık olarak göstermem gerekiyor. Çıksınlar ortaya. Ayrıca ne siz, ne de vereceğiniz yargı umurumda. Size çoktan söyle-dim : Hiçlik, yakında barınağım olacak; hayat bir yük benim için, isterlerse bu yükü üzerimden alsınlar, zaten onu silkip atmanın özlemi içindeyim.

SES : Danton, gözü peklik suçlulara, dinginlik ise suçsuzlara özgüdür.

DANTON : Kişinin gözü pekliğine, hiç kuşkusuz kusur bulunabilir, ama benim özgürlük için savaşırken ulus-adına çok kereler gösterdiğim gözü peklik, bütün erdemlerin en değerlisidir. Benim hurda acınacak durumda bulunan suçlamacılara karşı, Cumhuriyet'in yararı için takındığım gözü peklik, bu çeşit bir gözü pekliktir işte. Böyle aşağılık biçimde kara çalındığım bir anda, kendimi nasıl tutabilirim? Benim gibi bir devrimciden soğukkanlı bir savunma beklenemez! Benim hamurumdan in-sanlar devrimler için bulunmaz değerde insanlardır, onların alınlarında özgürlüğün dehası yazılıdır.

(DİNLEYİCİLER arasında alkış gösterileri)

hıyanet oluşturmakla, alçak despotların önünde diz çökmüş olmakla suçluyorlar beni, sarsılmaz adaletin önünde yanıt vermem isteniyor! Sen, alçak St. Just, gelecek kuşaklar karşısında bu çamur atmanın hesabını kendin vereceksin!

DANTON'UN ÖLÜMÜ

SES : Sakin biçimde yanıtlanmanız için size çağrıda bulunuyorum

DANTON : Bütün elleriyle hayatımın yakasına yapıştılar, benim de kendi hayatımı onlara karşı savunmam gerekir; hayatımdaki bütün başarıların ağırlığı altında ezilip gidecektir onlar. Bundan bir onur payı çıkarmıyorum kendime. Alinyazılarımız elimize, kolumuza yön verir, ama ancak güçlü yaratılıştaki in-sanlar kendi alinyazısının eli kolu olabilir. Ben krallığı karşı savaş açtım, 10 Ağustos'ta onları yere serdim. 21 Ocak'ta da öldürdüm; kralların suratına eldiven yerine, bir kral başı fırlattım. *(Yeniden alkış gösterileri)*

DANTON *(Suçlama yazısını eline alır)* : Şu utanç verici yazıya bir göz atınca, bütün vücudumun sarsıldığını duyuyorum. Belli bir anlamlı günde, söz gelişi 10 Ağustos'ta Danton'u ortaya sürme zorunluluğunu duymuş olan o kişiler kimlerdir acaba? Acaba kimlerdir Danton'un güç aldığı o ayrıcalıklı kişiler? Beni suçlayanlar çıksın ortaya! Bunları aklım başımda olarak söylüyorum. O basmakalıp sahtekârların maskelerini yırtacağım, sonra da onları asıl yerleri olan hiçliğin içine bir daha başlarını ordan çıkartmamak üzere fırlatıp atacağım.

SES : *(Çingırağı çalar)* : Çingırağı duymuyor musunuz?

DANTON : Kendi onurunu ve hayatını savunan bir insanın sesi, senin o çingırağının sesini tabii ki bastıracaktır. Ben Eylül'de aristokratların vücutlarıyla devrimin yavru çocuklarını besledim. Benim sesim, aristokratların ve zenginlerin altınlarından halka silah dövdü. Benim sesim despotizmin uydularını süngülerin dalgaları içine gömen kasırğa oldu. *(Yoğun alkışlar)*

SES : Danton, sesiniz kısıldı, çok heyecanlandınız. Savunmanızı gelecek kere de bitirebilirsiniz. Biraz dinlenmeniz gerekiyor. Oturuma ara verilmiştir.

DANTON : Danton'u tanıyorsunuz artık; birkaç saati daha kaldı, ondan sonra kendi şanının kollarında uykusuna dalmış olacaktır.

KAMU ESENLIK KOMİTESİ

ST.JUST : Kamu Esenlik Komitesi üyelerinin bir çoğunun yargı önüne çıkmasını istemişler; tanıkların dinlenmesi isteğinin geri çevrilmesi üzerine halktan yardım istemişler. Büyük bir coşku içindeymişler. Danton'da bir Jüpiter edası, saçları havada uçuşuyormuş.

COLLOT : İyi ya, başı daha kolay ele gelir.

ST.JUST : Güzel söyledin! Ama Collot, giyotinin şakırdamaya başlaması hiç iyi değil; halkın ondan bir korkusu kalmayacak sonra, giyotinle bu kadar senli benli olmamalıdır. Şimdi bir ihbar geldi. Hapishanelerde hıyanet tasarlanıyormuş; Laflotte adında genç bir adam her şeyi ortaya çıkarmış. Danton'la Camille'in karıları halka para dağıtacaklarmış, Dillon hapishaneden kaçacak, mahpuslar kurtarılıp Konvansiyon dağıtılacaktı. Onları son uykularına yollayacağız Kanıtlar elimde; sanıkların arsızlığı, halkın homurdanması, jürinin de kararı :sızlığı buna eklenince, tamamdır; bir yazı hazır-layacağım.

COLLOT : Evet, hiç durma, St. Just, her virgülü bir kılıç, her noktası kesik bir baş olan bir yazı döktür! **(ÇIKARLAR)**

CONCIERGERIE

(LACROIX, DANTON, PHILIPPEAU, CAMILLE)

LACROIX : Güçlü bir biçimde haykırdın, Danton; daha önce de hayatın için bu kadarcık çaba gösterseydin, durumlar bambaşka olurdu şimdi. Ölüm böyle utanmazcasına yanına yaklaşmış da burnunun dibinde pis pis kokmaz, gittikçe boğucu bir hal almazdı, öyle değil mi?

CAMILLE : Saldırıya geçse de, kavga dövüşle kızışmış kolların arasından avını kapsa, haydi neyse! Ama böylesi, bir sürü ge-reksiz tören! Bir kocakarıyla gerdeğe giriyorsun sanki, tanıklar çağrılıyor. "Amin" diyor herkes, sen de yorganı açıp buz gibi olmuş bir vücutla yavaşça içine giriyorsun!

DANTON : Kafa göz, hepsinin birbirine girdiği bir kavga olsaydı

keşke! Oysa bana, sanki iki değirmen taşı arasına düşmüşüm de gövdem her yanı katı bir fiziksel güçle ağır ağır, yöntemli bir biçimde burkulup koparılıyor gibi geliyor. Böyle mekanik bir yöntemle öldürülmek yok mu ya!

CAMILLE : Sonra da şurda bir yordö, çürüyüp kokuşmuş bir durumda, kaskatı uzanıp kalmak! Kim bilir? Belki de ölüm insa-nın hayatını kendi sinir uçlarından söke söke alıyordu; belki de insan çürüdüğüünün bilincinde oluyordur!

PHILIPPEAU : Dostlarım, canınızı sıkmayın! Bizler bir sonbaharı örkön yaşıyoruz. Havada çiçekler uçuşuyor daha, aramızda-ki tek fark, bu döneyin üstünde kalıp bir parça pis kokmamız. Çok mu kötü?

DANTON : Yüce bir sahnö! Bir gübrölikten ötokino! Öyle değil mi? Hiç şaşmayan sınıf kuralı. Birinci sınıftan ikinciye, ikinci-den üçüncüye; böylece de uzar gider. Okul sıralarında otur-maktan bıktım artık, otura otura maymunlar gibi kıçım nasır-laştı.

PHILIPPEAU : Peki ne istiyorsun?

DANTON : Dinginlik.

PHILIPPEAU : Dinginlik Tanrı'dadır.

DANTON : Hiçbir yordödir. Hiçlikten daha dingin bir yör düşün; ön ulu dinginlik Tanrı ise, hiçlik Tanrı değil midir o zaman? Ben tanrıtanımaz bir kişiyim ama. Şu kör olası kural ne dör? Var olan hiçbir şey yok olmaz!77 Bense bir varlığım, işte yü-röklör acısı durum bu! Yaratılış öylesine yaygın bir biçimde oluşmuş ki, hiçbir şey boşta kalmamış. Her şey iç içe geçmiş. Hiçlik ölmüş; yaratılış onun yaraları olmuş, bizler damlayan kan, evron de her şeyin içinde çürüdüğü mezar. Bu sözlör de-li saçması gibi geliyor, ama gerçek payı çok.

CAMILLE : Evron sonsuzluğa mahkumdur, hiçlik ise ölümdür,

ama ölüm olanaksızdır. Ah, ölüm olmasaydı keşke! Şarkılardaki gibi.

DANTON : Höpimiz diri diri gömülmüşüz, krallar gibi de üç dört

kişilik tabutlara konmuşuz; gökyüzünün alınına, evlerimize, gi yindiğimiz mintanlara. Elli yıldır tabutun kapağını tırmalıyo ruz. Yok olmaya inanabilseydi insan, çaresi bulunurdu; ölüm den umut yok, seninki basit bir çürüme işlemi, hayatsa karma şık, hesaplı kitaplı bir çürüme, bütün fark burda! Ama ben bu tür bir çürümeye alıştım artık; bir başkasıyla nasıl anlaşacağım Tanrı bilir. Ah, Julie! Ya tek başıma gidersem! Beni yalnız bırakırsan! Vücudum darmadağın olup bir avuç toz toprak du rumuna gelince, vücudumun her zerresi ancak senin yanında dinginliğe kavuşacaktır. Ölmem ben, hayır, ölemem, yenilme dik daha. Haykırmalıyız; evet, hayat suyumun her damlasını gövdeden sıkıp çıkarmak zorunda kalacaklar. LACROIX: İsteklerimizde dayatmalıyız; bizi suçlayanlarla komi teler mahkeme önüne çıkmalılar.

DEVİRİM MAHKEMESİ

DANTON: Cumhuriyet tehlikede, bu adam talimat bekliyor! Biz halka sesleniyoruz, baştan söylüyorum, bir kurul toplansın istiyoruz; yapacak önemli açıklamalarımız var. Ken dimi aklın surlarına çekip hakikatin toplarıyla düşmanlarımı yerle bir edeceğim.

FOUQUIER : Susun! Cumhuriyet adına! Yasalara uyalım! Kon vansiyon aşağıdaki kararı almıştır : "Hapishanelerde ayaklan ma belirtilerine rastlandığı, Danton'un ve Camille'in karılarının halk arasında para dağıttığı, General Dillon'un hapishane den kaçarak ayaklananların başına geçmeye ve sanıkları kur tarmaya kalkıştığı, bunun yanı sıra, söz konusu sanıkların kar gaşalık çıkarma yollarına giderek, mahkemeye hakaret etme ye çalıştıkları saptanmış bulunduğu, bundan böyle mah kemeye, soruşturmaları kesintiye uğramaksızın sürdürebilme ve yasalara yükümlü oldukları saygıyı göstermekten kaçınan sanıkları duruşmadan çıkarma yetkisi verilmiştir."

DANTON'UN ÖLÜMÜ

DANTON : Burda bulunanlara soruyorum şimdi, bizler burda mahkemeyi, halkı ya da Millet Meclisi'ni aşağılayacak sözler mi söyledik?

BİRÇOK SES : Hayır! Hayır!

CAMILLE : Alçaklar, Lucile'imi öldürmek istiyorlar!

DANTON : Hakikat er geç ortaya çıkacaktır. Fransa'nın üzerine büyük bir uğursuzluk çöktüğünü görüyorum. Bu uğursuzluk, yani diktatörlük, yüzünü örten maskeyi yırttı artık; başı dimdik, cesetlerimizin üzerinden yürüyüp geçiyor. (*AMAR ile VOULAND'ı göstererek*) Görüyor musunuz, korkak katiller burda işte, görüyorsunuz işte, Esenlik Komitesi'nin uğurlarını. Robespierre'i, St. Just'ü ve onların cellatlarını vatana hıyanetle suçluyorum. Cumhuriyet'i kana boğmak istiyorlar. Giyotin arabalarının bıraktığı izler, yabancıların vatanın kalbine doğru saldıracakları yoldur ancak. Özgürlüğün izleri daha ne kadar zaman insanlara mezar olacak? Siz ekmek istiyorsunuz, onlar size insan başı atıyorlar! Siz su istiyorsunuz, onlar size giyotinden akan kanları yalıyorlar.

BİRÇOK SES : Yaşasın Danton,

I

BİRİNCİ YURTTAŞ : Evet, çok doğru, ekmek yerine insan başı; şarap yerine kan!

BİRKAÇ KADIN : Giyotinin değirmenden farkı ne? Başına kötü bir değirmenci geçmiş; ekmek istiyoruz biz, ekmek!

İKİNCİ YURTTAŞ : Sizin ekmeğinizi Danton yedi! Onun başı size ekmek sağlayacaktır yine, kendisi doğru söyledi aslında.

BİRİNCİ YURTTAŞ : 10 Ağustos'ta aramızdaydı Danton. Eylül'de yine aramızdaydı. Onu suçlayan kişiler nerdeydiler o zaman?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Danton bairdir diyen kim?

İKİNCİ YURTTAŞ : Robespierre.

BİRİNCİ YURTTAŞ : Asıl bain Robespierre'dir!

İKİNCİ YURTTAŞ : Kim diyor?

BİRİNCİ YURTTAŞ : Danton.

İKİNCİ YURTTAŞ : Danton'un süslü giysileri var, Danton'un güzel evi var, Danton'un bir de güzel karısı var; Burgonya şarabıyla yıkanıp gümüş tabaklardan av eti yiyor; kafayı bulunca da karınızla, kızınızla yatıyor. Sizler gibi yoksuldu Danton. Nerden buldu bütün bunları? Bunları ona veto satın aldı; kral tacını kurtarsın diye, Orléans Dükü armağan etti, tacını geri versin diye. Herkese hıyanet etsin diye, yabancılar verdiler bunları ona. Ya Robespierre'in nesi var? Erdemlidir Robespierre! Onu hepimiz tanırız.

HEPSİ : Yaşasın Robespierre! Kahrolsun Danton! Kahrolsun ha-inler!

BİR ODA

(JULIE, bir ÇOCUK)

JULIE : Her şey bitti. Onun önünde titrerlerdi; şimdi kendisinden korktukları için öldürüyorlar!

CONCIERGERIE

(LACROIX ile HERAULT bir yatakta, DANTON ile CAMILLE de bir başka yatakta yatmaktadır)

LACROIX : Bir şey değil, insanın saçları uzuyor, tırnakları da; utanç verici bir durum.

HERAULT : Biraz dikkat edin, aksırıklarınızdan yüzüm kum içinde kaldı.

LACROIX : Ayağıma basmayın, nasırını var!

HERAULT : Sizi bala böcekler kemiriyor olmasın? LACROIX : Ab, şu kurtlardan bir kurtulabilsem!

HERAULT : Haydi, iyi uykular! Buraya nasıl sığışacağız bakalım, daracık yer. Uyurken sırtımı tırmalamayın! Hab şöyle! Çekiştirmeyin şu kefeni, buz gibi bu yerin dibi!

IV. PERDE

DANTON : Evet, Camille, yarın papucumuz dama atılıyor, ölüme

sadaka vereceğiz.

CAMILLE : Platon'a göre, meleklerin dünya üzerinde gezinmek için giydikleri öküz derisinden bir çift terlik. Ah,

Lucile'ciğim! DANTON : Evladım, sakın ol!

CAMILLE : Sakin olmak mı? Olabilir miyim hiç. Danton? Nasıl sakın olabilirim? Ona el değdiremeyeceklerdir! Onun o yumuşak gövdesinden taşan güzellik ışığı söndürülemez. Toprak, onu gömmeye kıyamayacaktır; onun üzerinde kubbe olacaktır, mezarın sisi kirpiklerinde çiğ damlaları gibi parılda-
cak, gövdesinin her yanında kristaller açacak, duru pınarlar uykusunda ona ninniler mırıldanacaktır.

DANTON : Evladım, uyu, uyu!

CAMILLE : Dinle, Danton, söz aramızda, insanın ölmek zorunda kalması hüznün verici bir şey. Bir yararı da yok. Hayatın gözle-rindeki güzelliği son anıma kadar sindirmek için gözlerim açık gitsin istiyorum.

DANTON : İstemesen de açık gidecek, cellat insanın gözkapakla-rını kapatmıyor. Uykü daha anlayışlı. Uyü, evladım uyü!

CAMILLE : Lücile, öpücüklerin bir hayaldir dūdaklarımda, bir düştür her öpücüğün ve gözlerim bû düşü kendine doğrū örtüyor.

DANTON : Şü saatin sesi hiç kesilmeyecek mi nedir? Her tik tak edişinde, dūvarlar biraz daha sokülüyor birbirine, nerdeyse bir tabüt halinde daralacaklar. Çocukken böyle bir öykü okû-muştüm, saçlarım diken diken oldüydü. Evet, çocukken! Son-ra beslendik, ısındık, büyüdük; değer miydi yani? Boş yere iş çıktı mezarlılara! Bana çoktan kokmaya başladım gibi geli-yor. Sevgili bedenim, bürnümü tütüp dans etmekten sırlık-lam ter kokan o halini düşünmek, sana iltifat etmek istiyorum. Güzel saatler geçirdik seninle. Yarın, artık ezgiler vermeyen bir kırık keman haline geleceksin.

Şarabı son damlasına kadar içilmiş boş bir şişe olacaksın yarın; ama ben kafam ayık, yata ğıma uzanacağım, hala sarhoş olabilecek insanlara ne mutlu. Sense içi sıyrılmış bir pantolon olacaksın yarın, bir köşeye atılacaksın, güveller kemirecek, kokabildiğin kadar kok. Of, hiç bir şeye yaramıyor bütün bu sözler! Evet, insanın ölmek zo runda kalması, gerçekten hüznün verici bir şey. Ölüm, doğu mun maymunca taklidinden başka bir şey değil; ölünce, yeni doğmuş bir çocuk kadar çıplak ve yardımsızdır. Kundak ye rine kefene sararlar, tek fark bu. Ne çıkar? Mezarda da beşik teki kadar gönlümüzce ahlayıp vahlayabiliriz. Camille Uyu muş; (CAMILLE'in üstüne eğilir) bir düş kirpiklerinin arasın dan gidip geliyor. Uykunun altın damlalarını gözlerinden sil meyelim. (Kalkar, pencereye gider) Yalnız gitmeyeceğim, sa na teşekkür ederim, Julie! Gönlüm başka bir türlü ölmek is terdi, şöyle usulca, bir yıldız kayar gibi, bir sesin kendi kendi ne sona erişi gibi, insanın kendi dudaklarına bir ölüm öpücü ğü kondurması, bir ışığın duru suda erimesi. gibi. Yıldızlar ge ceye nasıl da ışıldayan gözyaşları gibi dökülmüş! Onları döken gözler kim bilir ne büyük acılar çekmiştir.

CAMILLE: Of! (Doğrulur, yatak örtüsünü elleriyle yoklar)

DANTON : Neyin var, Camille?

CAMILLE : Of, of!

DANTON (CAMILLE'i sarsar): Yırtacaksın örtüyü!

CAMILLE : Ah, sen, sen, tut beni, konuş, konuş!

DANTON: Her yanın titriyor, ter içindesin.

CAMILLE : Bu sensin, bu da benim; oldu! Bu da benim elim!

Evet, aklım başıma gelmeye başladı. Ah Danton, korkunç bir şeydi!

DANTON: Neydi korkunç olan?

CAMILLE: Yarı uyur, yarı uyanık bir halde yatıyordum. Birden tavan yok oldu, ay odanın içine düştü, ta yanı başıma, öyle tostoparlak, elimle yakaladım. Gök kubbe tüm ışıklarıyla oda-ya doldu, üzerine atıldım, yıldızları tutmaya çalışıyor, buzların altında boğulmak üzere olan biri gibi çırpınıyordum. Kor-kunçtu, Dan ton!

DANTON'UN ÖLÜMÜ

DANTON : Lamba tavana yuvarlak bir ışık yansıtıyor, onu görmüşsündür.

CAMILLE : Ne olursa olsun, insanın aklını yitirmesine ramak kalıyor. Çıldırarak işten değil. *(Ayağa kalkar)* Uyumak istemiyorum artık, delirmek istemiyorum. *(Bir kitaba el atar)*

DANTON : O hangisi?

CAMILLE : "Gece Düşünceleri".⁷⁹

DANTON : Vaktinden önce mi ölmek istiyorsun? Doğrusu, ben "Pucelle"i okuyorum.⁸⁰ Dua iskemlesinden değil, sevecen bir orospunun yatağından ayrılır gibi ayrılmak istiyorum hayat-tan. Zaten hayat bütün dünyayla yatıp kalkan bir orospudan başka bir şey değil.

DE VRİM ALANI

BİR KADIN (Yanında çocukları) : Yol verin, yol verin! Çocuklar bağırıp duruyor, karınları aç. Seyretsinler de sesleri kesilsin. Yol verin!

BİR KADIN : E h, Danton, çıyanlarla yatarsın artık.

BİR BAŞKASI : Herault, senin o güzelim saçlarından bir peruk yaptıracağım kendime.

HERAULT : Senin o çıplak venüs tepene yetecek saç bende ne gezer!

CAMILLE : Lanet olası cadı karılar, gün gelecek, "Ey dağlar, üstümüze yıkılın!" diye bağıracaksınız.

BİR KADIN : Dağlar sizin üstünüze yıkılıyor; daha doğrusu, siz onların altında kalıyorsunuz.⁸⁷

DANTON (CAMILLE'e) : E vladım, sakın ol! Bağırılmaktan sesin kısıldı.

CAMILLE : Adieu, Danton!

LACROIX (Halka seslenir) : Aklınızı yitirdiğiniz bugün bizleri öldürüyorsunuz; aklınızın başınıza yeniden geldiği gün de onları öldüreceksiniz.

JULIE : Halk sokaklarda koşuşup duruyordu, şimdi her yan sessiz. Bir an için bile olsun beklesin istemem. (Küçük bir şişe çıkarır) Bir "Amin!" sözüyle bizi aynı yatağa götürecek sevgili rahip, gel. (Pencereye gider) Veda etmek ne güzel; arkamdan kapatılacak kapılar var sadece. (Elindeki şişeden içer) İnsan hep böyle kalabilse. Gün battı; yeryüzündeki çizgiler gün ışığında nasıl da belirgindi, oysa şimdi yüzü ölmek üzere olan bir insanın gibi durgun ve ciddi. Akşamın ışıkları altında, ya-naklarında ne güzel oynuyor. Gittikçe solgunlaşacak. esirin dalgaları içinde uzaklara doğru sürüklenen bir ceset gibi. Hiç-bir el uzanmayacak mı ona? Altın sarısı buklelerinden tutup bu akıntıdan çekip çıkarmayacak mı? Bir yere gömmeyecek mi? Sessizce uzaklaşıyorum. Öpmüyorum onu, bir soluk, bir iç çekişi uyandırmayın. Uyu, uyu! (Ölür)

BİRKAÇ SES : Kaç kere dinledik böyle sözler, sıktı artık!

LACROIX : Bizim mezarlarımızın üzerinde o zorbaların boyun-ları koparılacaktır er geç.

PHILIPPE AU (Giyotinin başında) : Sizleri bağışlıyorum, hiçbirinizin ölümünün benimki gibi böyle acı olmamasını dilerim. Hoşça kal, Danton! Hastalık beni öldürdü zaten ' bu ikinci.

DANTON : Adieu, dostum! E n iyi ilaç giyotin.

(Bir CELLAT, HERAULT'u geriye doğru 'ier' DANTON (CELLAT'a) : Ölüm kadar da mı acıman yok senin? Kafalarımızın şu sepetin içinde yan yana gelmelerini de önl yemezsin ya.

DANTON : bizler, algıları kendi vucutlarından başka bir Şey olmayan, zavallı mzikileriz. Vcutlarımızdan çıkan ir-kin sesler önce yükselecek, sonra da Şehvetten bir soluk halinde gittikçe azalıp Tanrı'nın kulaklarında mı eriyecek yani? Bizler, prens sofraları için, daha lezzetli olsun diye ince değneklerle dövüle dövüle öldürülüp hazırlanan domuz-lar mıyız?

Bizler, Tanrılar gülüp eğlensin diye, bu dünyanın kızgın kollarında kızartılıp ıŐnlardan geçirilen çocuklar mıyız? Altın gzli esir, mutlu Tanrılar'ın sofrasına konan sazan balıklarıyla dolu bir çanak mı? Bu mutlu Tanrılar son-suza değin glecekler, balıklar da sonsuza değin ölecekler, Tanrılar lm kalm savaşının renkli oyunlarıyla sonsuza değin eğlenecekler mi? Dünya kaosun ta kendisi; hiçlik ise, dünyalar doğuran Tanrı'dır.İyi geceler, dostlarım! Altında yürek atışlarının durduğu, gözlerin kapanıp gittiği o büyük örtüyü üzerimize sessizce çekelim.

(Giyotin Danton un başına iner.

Sesler : zgrlk adına..

Cumhuriyet için..